

Miskolci Keresztény Szemle

A KÉSZ ökumenikus kulturális folyóirata

41. (XI/1.) szám

2015

SZERZŐK

Bojtor István
Czopf Éva Klára
Fedor Péter
Gróf Lajos
Horkay László
Hugyecz János
Kalna Zsolt
Dr. Seregély István
Dr. P. Szabó Ferenc
D. Szebik Imre
Székely János
Takaró Mihály
Prof. dr. Kozma Zsolt

A szerkesztőbizottság:
*Alakszainé dr. Oláh Annamária, Demjén Péter, Gróf Lajos,
Papp András, Rácsok András, Sasvári István, Zsugyel János,
Várhelyi Krisztina*

Lapalapító: *Gróf Lajos*

Felelős szerkesztő: *Jeney Edit*

Tipográfia: *Keglovics János*

Szerkesztőség (levélcím):
3530 Miskolc, Toronyalja u. 47.
Telefon: (46) 324-429
E-mail: keresztenyszemle@gmail.com

Kiadja a Keresztény Értelmisségiek Szövetsége
miskolci csoportja,
az Eszmék és Értékek Alapítvány támogatásával
Felelős kiadó: *Alakszainé dr. Oláh Annamária*

BABITS MIHÁLY

Húsvét előtt

S ha kiszakad ajkam, akkor is,
e vad, vad március évadán,
izgatva belül az izgatott
fákkal, a harci márciusi
inni való
sós, vérizü széltől részegen,
a felleg alatt,
sodrában a szörnyü malomnak:

ha szétszakad ajkam, akkor is,
ha vérbe lábbad a dallal és
magam sem hallva a nagy Malom
zúgásán át, dalomnak izét
a kinnak izén
tudnám csak érzeni, akkor is
– mennyi a vér! –
szakadjon a véres ének!

Van most dicsérni hősöket, Istenem!
van óriások vak diadalmai
zengeni, gépeket, ádáz
munkára hűlni borogatott
ágyúk izzó torkait:
de nem győzelmi ének az énekem,
ércfalpaít a típrő diadalnak
nem tisztelem én,
sem az önkényi pokoli malmát:

mert rejtek élet száz szele, március
friss vérizgalma nem türi géphalált
zengeni, malmokat; inkább
szerelmet, embert, életeket,
meg nem alvadt fűrge vért:
s ha ajkam ronggyá szétszakad, akkor is

ez inni való sós vérizü szélben,
a felleg alatt,
sodrában a szörnyü Malomnak,

mely trónokat öröl, nemzeteket,
százados korlátokat
roppantva tör szét, érczabolát,
multak acél hiteit,
s lélekkel a testet, dupla halál
vércafatává
morzsolva a szűz Hold arcába köpi
s egy nemzedéket egy kerék-
forgása lejárát:

én mégsem a gépet énekelem
márciusba, most mikor
a levegőn, a szél erején
érzeni nedves izét
vérünk nedvének, drága magyar
vér italának:
nekem mikor ittam e sós levegőt,
kisebzett szájam és a szók
most fájnak e szájnak:

de ha szétszakad ajkam, akkor is,
magyar dal március évadán,
szélnek tör a véres ének!
Én nem a győztest énekelem,
nem a nép-gépet, a vak hőst,
kinek minden lépése halál,
tekintetétől ájul a szó,
kéznyomása szolgaság,
hanem azt, aki lesz, akárki,

ki először mondja ki azt a szót,
ki először el meri mondani,
kiáltani, bátor, bátor,
azt a varázsszót, százezerek
várta lélekzetadó, szent,
embermegváltó, visszaadó,
nemzetmegmentő, kapunyitó,
szabadító drága szót,
hogyan elég! hogyan elég! elég volt!

hogyan béke! béke!
béke! béke már!
Legyen vége már!
Aki alszik, aludjon,
aki él az éljen,
a szegény hős pihenjen,
szegény nép reméljen.
Szóljanak a harangok,
szóljon alleluja!
mire jön új március,
viruljunk ki újra!

egyik rész a munkára,
másik temetésre
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!

Ó béke! béke!
legyen béke már!
Legyen vége már!
Aki halott, megbocsát,
ragyog az ég sátra,
Testvérek, ha túl leszünk,
sohse nézünk hátra!
Ki a bűnös, ne kérdjük,
ültessünk virágot,
szeressük és megértjük
az egész világot:
egyik rész a munkára,
másik temetésre:
adjon Isten bort, buzát,
bort a feledésre!

BOJTOR ISTVÁN

Mária látta az Urat

*„Mondta neki Jézus: Asszony, miért sírsz? Kit keresel?...
Mária! Az pedig megfordulván, mondta neki: Rabbóni!
– ami azt jelenti: Mester!” (János 20:15-16.)*

Húsvét hajnalán is kalapácsütések zaja kopog Mária fülében, amint Jézust odaszögezik a keresztfára. Most is hallja az ordítóaszt: Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről! Képtelen szabadulni a kidagadt erek és izmok látomásától, amint haláltusáját vívja, és drága testére alvad a kifolyt piros vér. Bele-belehasít az utolsó kiáltása: Elvégeztetett! Mária egy összekuszálódott, gondokkal, gyűlölettel, önmagával meghasonlott mocskos világból vánszorgott ki a jeruzsálemi temetőbe, hogy bebalzsamozza Jézus drága kihűlt testét. És akkor ledermed. A sír száján nincs kő. Jajveszékelve hajol befelé, és Jézus nincs a sírban, csak a lepedők. Mennyei hangokat hall: Asszony, mit sírsz?

Miért sírsz? – Mert egy nyomorúságos világból jöttem, ahol tagadják Isten létét, és megfeszítették Jézust! Ha pedig nincs Jézus, akkor mi értelme a családnak, munkának, múltó sikereknek, vagyonnak, bárminek és az egész életnek? Boldogtalan, magános, csalódott maradok mindhalálíg. Nagy ritkán örömkönnyek csillannak szemembe, de a fájdalom és félelem emészt szüntelenül.

Mária sírva fordul hátra, mert érzi, hogy valaki áll mögötte. Különös erő sugárzik belőle, és ugyanazt kérdezi, amit az angyalok: – Mária, mit sírsz? Kit keresel? Miért vagy szomorú, magános, reménytelen? Mi fáj neked? Ki után vágyakozol nyugtalanul? – Mária nem ismeri föl Jézust, de a szíve őszinteségre nyílik. Remegve válaszol: Jézust keresem. Megmondanád, hogy hová lett? Elveszítettem, elvették tőlem az Istent. Jézus nélkül mi értelme a húsvétnek, az evés-ivásnak, baráti-családi ölelésnek? Szomorú és üres minden. Csupa keserűség Isten nélkül élni. Uram, ha teheted, segíts rajtam, és mondd meg nekem, hol találok Jézust?

Az Úr pedig megnyitotta Mária szemét és szívét. Néven szólította, mert Jézus tökéletesen ismeri a titkainkat, gondolatainkat, hitetlenségünket, a személyiségünket. – Mária! Nézz rám, én vagyok Jézus, akit keresel. – És Máriában megszűntek a kalapácsütések koppanásai, az őrző tömeg ordítóása, hogy feszítsd meg, és szállj le a keresztről! Eltűnt szeméből a haláltusát vívó, megostorozott, leköpdösött, töviskoronás király a kereszttel együtt. Elszállt a félelme, keserűsége, aggodása, minden bűne, csak ez csendül vissza: Elvégeztetett! Ott áll előtte Jézus, akit keresett, Jézus, aki keres téged.

– Mária, én élek. Mert én élek, ti is élni fogtok. Letörölöm a könnyeidet, és vigasztalak, mert az enyém vagy. Én, Jézus az Élet, beszélek veled, mert nekem adatott minden hatalom mennyen és földön. A keresztfán legyőztem a bűnt, szenvedést, halált. Örvendezz húsvét napján, hogy megbocsátottam bűneidet, és hidd el, hogy szeretlek akkor is, ha úgy érzed, hogy az emberek elhagytak téged.

Jézus él. Teljesen mindegy a főpapok, a lefízett halottörző bérencek, tudósok és tudatlanok állítása, hogy nincs. Akkor is Úr, ha tanítványai szétszaladtak, ha a keresztyének hűtlenkednek. – Élek, veled vagyok, és gondoskodom rólad.

Máriának megnyílt a szeme, és hitt. Kajafás, Pilátus, a néptömeg vak maradt mind a mai napig. Csak az lát, akinek az Úr megnyitja a szemét. Mária leborult az Úr előtt, és a szíve csordulásig megtelt örömmel. Hirdette mindenkinek, hogy Jézus él! Nincs ennél szebb, boldogítóbb húsvét, pillanat, mint találkozni Jézussal és hirdetni: Feltámadott! Bizonytalán feltámadott az Úr!

„Mert ha Jézusé vagyok, arcom egyre úgy ragyog. Szívem örvend Pásztorának, lelkem, hívó szent szavának. Ismer engem és szeret, néven szólít, úgy vezet. – Hogyne volna így nekem boldog, teljes életem? S majd, ha véget ér az élet, angyalokkal égbe térek. Hol hú Pásztorom fogad, és örök hajlékot ad.” (*Hallelujah 131.*)

ÖKUMENIKUS IMAHÉT

„Adj innom!”

Az idei évben a január 18–25. között megrendezett ökumenikus imahét fő gondolata így szól: „Adj innom.” János evangéliumából való e mondat. Jézus mondta a Jákob kútjánál a samáriaia asszonynak.

A „világprogramhoz” csatlakozván – melynek témáját az idén a braziliai keresztyének dolgozták ki – a hagyományokhoz híven minden este más-más egyház templomában gyűltek össze a különböző felekezethez tartozó miskolci Krisztus-hívó testvérek. A záró istentiszteletet az idén a minorita templomban tartották. (Az elmúlt esztendőben ennek helyszíne a Miskolci Egyetem díszaulája volt.)

Kalna Zsolt minorita tartományfőnök, plébános köszöntötte a megjelenteket, majd *Szuhánszky István* metodista lelkész olvasta fel az igehirdetés alapigéjét: Jn 4,27–30, 39–40-et. *Csomós József*, a Tiszáninneni Református Egyházkerület püspöke igehirdetésében szólt arról, hogy Isten szándéka szerint van lehetőség a változásra a családban, munkahelyen, városban, és a nemzetben is. A változás csak akkor lehetséges, ha le tudjuk tenni megszokott „vödreinket”, amikkel úgy gondoljuk, hogy mindennapjainkhoz az éltető vizet visszük. Változás, megújulás csak akkor lehetséges, ha le tudjuk tenni saját megoldásainkat, és egyetlen megoldásként a Názáreti Jézust fogadjuk el.

Az igehirdetés után a Magnificat éneklése következett, az egyetemes könyörgéseket *Palánki Ferenc* római katolikus egri segédpüspök vezette, a felolvasók református, ortodox, metodista és evangélikus lelkészek voltak. A Miatyánkot és a Hiszekegyet *Orosz Atanáz* görög katolikus püspök-exarcha vezetésével imádkozták el a hívek. A záróáldás után a Himnusz éneklésével fejeződött be Miskolcon az idei ökumenikus imahét. A szertartáson a Szent Ferenc-kórus működött közre. Az istentisztelet után a minorita szerzetesek szeretetvendégségre hívtak mindenkit.

Az imahét rövid története

Az imahét és az ökumenikus mozgalom szorosan összefügg, bár az imahét gondolata régebbi az ökumenikus mozgalomnál. Az egészen távoli előzmények több mint 260 évre nyúlnak vissza. 1740 körül Skóciában ismeretes egy olyan pünkösdista mozgalom, amely Észak-Amerikából indult, és célul tűzte ki az imádkozást minden egyházért, minden egyházzal együtt.

1846-ban megalakul az Evangelical Alians nevű egyesület. Ötven felekezetből 921 résztvevő gyűlt össze Londonban. Bevezették a minden év első teljes hetében rende-

zendő imahetet a Krisztusban hívők egységéért. Magyarországon 1886-ban volt először ilyen alkalom: a Kálvin téri református gyülekezet Baldácsi-termébe hívták a résztvevőket. Ekkor még nem vált évente rendszeresen ismétlődővé a kezdeményezés.

A 20. században már egyre gyakoribbak és kiterjedtebbek az ökumenikus imaalkalmak. 1908-ban (január 18. és 25. között) tartják első alkalommal, a Paul Wattson(1863–1940) – anglikán (később katolikus) lelkész, a Megbékélés Társasága egyik alapítója – által kezdeményezett, az egységért hirdetett „imanyolcadot”, melyre mindenkit hívtak, felekezeti hovatartozástól függetlenül.

A katolikus egyház eleinte nem, de legalábbis nem általánosan vett részt az imaalkalmakon. Aztán a római katolikus egyház részéről is megindultak az ökumenikus imahét megtartására irányuló igények, kezdeményezések. Pl. 1935-ben Paul Couturier francia abbé szót emel az egyetemes imahét (az új elnevezés tőle származik, és ma is így használjuk az imanyolcad helyett) megtartása érdekében, a Krisztus-hívők egységéért. 1958-ban a lyoni Unité Chrétienne Központja és az Egyházak Világtanácsa Hit- és Egyházszervezeti Bizottsága együtt kezdi meg az imahét anyagának közös előkészítését.

Az igazi áttörést katolikus részről azonban a II. vatikáni zsinat ökumenizmusról szóló határozata jelentette, ahol megfogalmazták, hogy a Krisztusban való egység lelke az imádság, s ezért szorgalmazzák az ökumenikus imahét rendszeres megtartását.

1968-ban az Egyházak Világtanácsa Hit- és Egyházszervezeti Bizottsága, valamint a vatikáni Keresztény Egység Pápai Tanácsa közösen kezdi meg az imahét szövegeinek előkészítését.

Így alakult ki a felekezeteket átfogó nyolcnapos ima-sorozat, amelynek külön liturgiája is elkészült. A nyolc alkalom „hivatalos” ideje január 3. hetében van, ami azonban csupán iránymutató dátum, helyenként lehet eltérés, van ahol hétfőtől vasárnapig, van ahol vasárnaptól vasárnapig tartják az imahét alkalmait, illetve van ahol csak egy-egy istentisztelet, imaalkalom formájában. Mára az imahét előkészítésében és ünneplésében való együttműködés az anglikán, a protestáns, az ortodox és a katolikus egyházak, gyülekezetek és közösségek között bevett gyakorlattá vált. 1968 óta közös imafüzet is készült.

Az ökumené áldása

Korántsem állíthatjuk, hogy az egyházak egymással való kapcsolatában és megélt közösségében minden rendben volna. Mégis, ha rövid visszapillantást teszünk a múltba, akkor kiderül, milyen sokat léptünk előre.

Az 1950-es években a katolikus egyház még határozottan tiltotta saját híveinek, hogy belépjének más felekezetek templomába – akár istentiszteleten kívül is, nem szólva a liturgikus alkalmakon való részvételtől. Napjainkban pedig együtt imádkozunk, és kölcsönösen prédikálunk egymás templomában. Sőt, egyre több helyen van közös használatú istenháza szerte az országban (például Herceghalomban).

Míg korábban eltiltották a szentségektől azt a katolikus hívőt, aki protestáns templomban tartotta esküvőjét, 2004 óta közösen elfogadott ökumenikus istentiszteleti rendet

használnuk a házasságkötések alkalmával, s bármely felekezet templomában megtartható az ünnepélyes esküvő mindkét egyház lelkészének, papjának közös szolgálatával.

1999. október 31-én a római katolikus és az evangélikus egyház felelős vezetői aláírásával elfogadták a megigazolásról szóló Közös nyilatkozatot. Ebben együtt valljuk, hogy az üdvösség egyedül Krisztus érdeméért, hit által, kegyelemből adatik, és mindnyájan részesei lehetünk, felekezetre való tekintet nélkül.

Napjainkban komoly tárgyalások folynak az egymás úrvacsorai közösségében való alkalmoszerű részvétel lehetőségéről anélkül, hogy bárkinek el kellene hagynia saját felekezetét. Egyeztetések tervezete készül 2017 közös ünneplésére a reformáció elindulásának ötszázadik évfordulója alkalmából. Nem a szakadást vagy éppen Luther kiátkozását ünnepelnénk, hanem a mindenkinek szóló evangélium, Krisztus kereszthalálának és feltámadásának örömhírét, amely újra reményt ad a 21. század megtört szívé, eszmékből és rendszerekből kiábrándult emberének is.

Vajon ezek a példák nem Jézus imádságának beteljesedését jelzik, aki azért imádkozik, hogy mindnyájan egyek legyünk, s elhiggye a világ, hogy az Atya küldte őt mindnyájunk megváltására (Jn 17,20–23)?

Fenti törekvésekkel kívántam illusztrálni azt, hogy minőségében más napjainkban az evangélikus és a római katolikus egyház egymás közti viszonya, mint Luther korában. Másmilyen a mai római katolikus egyház lelki élete is. Biblikus igehirdetések hangzanak el a szószékekről, anyanyelven tartják az istentiszteletet a II. vatikáni zsinat hatására. Amennyire fontossá vált a prédikáció a katolikus egyházban, annyira elmaradhatatlan része az evangélikus istentiszteletnek az úrvacsora. S ez kölcsönhatás az ökumenében.

Az ökumené nem arra törekszik, hogy a keresztények mindnyájan római katolikusok vagy éppen evangélikusok legyenek, de arra igen, hogy egymást Krisztusban testvérek ismerjék el, sőt egymás felekezetét minél teljesebben egyházként értelmezzék. Ezen a téren további közös munka vár az ökumené szakavatott teológusaira.

Nem szabad felednünk, hogy különbség fedezhető fel a római egyház teológiai felfogása és a hívek kegyességi gyakorlata között. Ez különösen kitűnik Mária és a szentek tiszteletének a kérdésében. Ezt azonban katolikus testvéreink sem tartják üdvösségre vágó kérdésnek, miután abba sem Máriának, sem a szenteknek nincs beleszólásuk.

Úgy vélem, a megbékélésre biztatás mindenképp jézusi gondolat (Mt 5,25: „Békülj meg ellenfeleddel...”), s korántsem jelenti hitbeli meggyőződésünk feladását, de kötelez a Krisztusban megismert testvér elfogadására. A különbözőség pedig a jelenlegi tényállást rögzíti – de a megbékélés jegyében. Ez meggyőződésem szerint egybecseng Jézus keresztyén egységért mondott imádságával.

Az ökumenében mindegyik egyház legjobb teológus tudósait küldi a párbeszédre, akik nem az ígét akarják feladni, hanem közösen még jobban meg szeretnék érteni, s együtt megvallani éppen Krisztushoz tartozásukat. Ezért aki az ökumenében részt vesz, jobban megérti a másik egyházhoz tartozó keresztény testvért, annak hitét, és maga is erősödik személyes meggyőződésében. Aki kirekeszti magát az ökumenéből, az saját magát vonja ki annak áldásából, és gyengíti Krisztusban való összetartozásunk hitelességét.

Szebik Imre

(Az Evangélikus Életben megjelent cikk rövidített változata)

Mit jelent a böjt a mai ember életében?

A nagyböjt kezdetén a Miskolci Keresztény Szemle körkérdést intézett néhány közismert emberhez, az alábbi szöveggel: „Mit jelent (jelent-e valamit) a böjt, a nagyböjt az Ön, illetve a mai ember életében?” Az alábbiakban a beérkezett válaszokat olvashatják.

Palánki Ferenc *róm. kat. püspök:*

„Itt az alkalmas szent idő, az üdvösségnek napjai, hogy megtisztítsuk a szívünk, lemosva vétkeket szennyeit.” (Nagyböjti introitus)

Ki mint gondolkodik, úgy is él. *„Zavaros vizű kútból zavaros vizet lehet inni, a tiszta vizűből tisztát”* – szól a régi bölcsesség. A nagyböjti kegyelmi idő különlegesen is alkalmas arra, hogy „megfésüljük” a gondolatainkat, hogy megújítsuk régi elhatározásainkat, hogy beirányítsuk az életünket a jó felé. Ilyenkor jobban figyelünk az imádságra, az Istennel való kapcsolatunkra, és a szeretteinkre, embertársainkra. Érzékenyebbek vagyunk mások keresztjeire, s törekszünk segíteni a rászorulókon. A böjt lemondás bármilyen jóról, szeretetből – Istenért. (A rosszról, a bűnről lemondani nem vállalás kérdése, az kötelesség!)

Patsch Ferenc jezsuita atya így ír: „Aki lemondást vállal Istenért, furcsa benső tapasztalatokban részesül. Azt várnánk például, hogy a böjtöléstől legyengülünk. Ennek azonban éppen az ellenkezője igaz! A lemondás lelkileg nagyon megerősít. Nehéz ezt elmagyarázni annak, aki nem próbálta. A böjt ellenzői persze lépten-nyomon szembesítenek a józan ész, és a pszichológia nagyon is érthető ellentétéseivel: *ez, életpellenes, esztelenség, sötétben látás. Mi értelme megvetni a világot? – Micsoda ódivatú módi? – Tönkre akarod tenni az egészséged? – Ezt Isten sem kívánhatja!* – Talán még csak tudnának kezdeni valamit azzal, ha úgy érvelnének, hogy az egészséges életvitelhez hozzátartozik a tisztulás, és hogy különben is jót tesz a, mértékletes élet. Nem véletlen, hogy egyes jóléti társadalmakban – s egyre inkább nálunk is – nagy keletje van a húsvét előtti tisztítókurás lelkigyakorlatoknak. Csakhogy – a szó vallási értelmében – itt valami egészen másról van szó. A böjt ugyanis nem fogyókúra.

A böjt értelme, hogy oda is szeretetet sugározzunk, ahol korábban nem volt. A helyes vagy helytelen böjtölés eldöntéséhez pedig az adja a kulcsot, hogy ki áll a középpontban: én vagy a másik. Ha önmagamért böjtölök – mondjuk azért, hogy fittebb és egészségesebb legyek, vagy hogy megszabaduljak a fölösleges kilóimtól –, annak bizony semmi köze a valláshoz. *„Hiszen ezt a pogányok is megteszik”* (Mt 5,47b).

Vagy ha csak azért tartóztatom meg magam valamitől, hogy eddzem az akaraterőmet, hogy felnézzenek rám (vagy hogy én felnézzek magamra), alkalmasint azért iparkodom annyira, hogy sikeresebben tanítsak, jobb prédikációkat mondjak, végső soron pedig, hogy jobb papnak tartsanak – és találhatok még ezer más önös indokot –, attól bizony cselekedetemnek még nem lesz igazán vallási értéke. Mindez lehet jó és előre-

vívó, ám a fő baj az, hogy így még csak Isten ajándékait keresem, nem pedig Istent magát. Ehelyett akkor mozgat vallásos indíték, ha cselekedeteimet egyedül a másik iránti szeretet mozgatja. Böjtölni annyit tesz, mint egyszerűen bármiről lemondani, vagy valamilyen áldozatot hozni – nem ezért vagy azért, hanem magáért Istenért.” A böjt tehát nem rólam szól, hanem Istenről. Ő van az egész életem, így a böjtölésem középpontjában is.

Mindez persze személy szerint nekem is jó, mert ha megélem, kimutatom Isten iránt a szeretetemet, mindez sok gyümölcsöt terem számomra is. *Szent Ágoston* írta ezekről: „*A böjtölés tisztítja a szívemet, megvilágosítja az értelmet, erősíti az akaratot, gyöngíti az érzékiséget, megfékezi a vágyakat, a szenvedélyek fáklyáit eloltja, és meggyújtja a tisztaság világosságát.*” Mindezek pedig, rajtam keresztül, kihatnak a kapcsolataimra, az embertársaimra, környezetemre.

Segítsen bennünket Isten kegyelme, hogy jól fel tudjuk használni ezt a kegyelmi időt: tisztulásra, mélyebb Isten-kapcsolat építésére, s a szeretetben való növekedésre.

Dr. Szathmáry Sándor ny. ref. teológiai professzor:

A választ a múlt, a jelen és a jövő összefüggésének kontextusában szeretném megadni.

– A Krisztusban kapott kegyelem naponta veszít a maga fényéből, és ezt kell böjt idején észrevenni. A szántóföldben elrejtett kincsek olyan varázsa volt, hogy aki ezt megtalálta, az örömeiben ment el, hogy az életét átrendezze. Ezzel az örömmel van baj, mert ez zsugorodik, mint Balzacnál a samárbőr. A böjt tehát nem a kegyesség megnövelésének az igényét állítja elénk, hanem más igényel tőlünk. *Zinzendorf* ezt írja: „A keresztyénség lényege nem a kegyesség, hanem az üdv. Kegyesek a pogányok is lehetnek, az üdv azonban a kegyelem ajándéka, részesedés Isten életében. Akinek felragyog Isten szépsége, az új tudatot nyer, az üdv tudatát”. Vagyis azért böjtölünk, azaz belső küzdelmet azért folytatunk, hogy az üdv, az öröm dimenzióit újra felfedezzük.” „*Deus set semper maior*” (*Ágoston*), és ezt kell a Lélek által keresni és átélni. Felsekenni az álomból, feltámadni a halálból, hogy Krisztus felragyogjon a Lélek dicsőségében arcunkon, ahogyan Pál írja (Ef 5,14; 2Kor 3,18). Az örömmel kell újra fellobbanni hálaadással telítve az egyháznak adott hatalmas lelki ébredésért, a nemzetnek adott politikai szabadságáért. Ünnepelni és örvendezni, hogy az Írás szavai szerint: „El ne feledd, mennyi jót tett veled”, mert ebben a megtalált örömben mindig új rendeződések történnek. Ebben az örömben látjuk, hogy nincs mögöttünk az élet, hanem előttünk van.

– A böjt a jelenre nézve a fegyvelmezett életet jelenti, de jézusi módon. Mit jelent ez? Buddha azt mondja: az élet maga szenvedés, és a megoldás: a vágy megölése. Jézus ezzel szemben olyan élő vizet ígért a samáriai asszonynak, hogy azt megnyerve soha többé nem szomjúhozik meg. Vagyis az életvágját úgy betölti, hogy más nem is fog keresni. De különös, hogy ez az életbőség az emberi élet fegyvelmezetségét vonja maga után, mert böjtölni akkor érdemes, ha valami belső lelki gazdagságot meg akarok így tartani. Egyik szép énekünk szinte költői megfogalmazásban ezt így fejezi ki: „Nincsen bűm, mely könnyet adjon míg szerelmed van velem. Nincs öröm, mely elragadjon, hogyha nem benned lelem” (426.é.). Öncélként, önmagáért böjtölni

értelmetlen. Pál is így élte meg a böjtöt: „Mert én megtanultam, hogy körülményeim között elégedett legyek. Tudok szűkölködni és tudok bővelkedni is” (Fil4,11–12). De Pálnak is tanulni kellett, hogy a Krisztus gazdagságát jó napokban és rossz napokban egyaránt megtartsa belső megelégedéssel, a Lélek harmóniájával. A böjt tehát: ezt a nagy bölcsességet tanulni. *Kosztolányi* is egy évvel halála előtt tanulta meg ezt a lelkét: „érzem én, hogy mégis egy nagy ismeretlen úrnak vendége voltam”. De hogyan lehet ezt a belső megelégedettséget megtanulni, vagyis böjtölni? Krisztuson, a csodás szőlőtőkének maradni, és ezt a Lélek által naponta elkérni! Egyetlen napra sem akarom Jézust elengedni: ez állhatatos ragaszkodást és imádságot jelent. Mindennap többet kérni, de legalább ennyit mondani: „Uram maradjon közöttünk minden a régiben!”

– A böjt a jövő összefüggésében: Pál a jövőt akarja megnyerni, célhoz érni, az igazság koronáját megkapni (1Kor 9,24–27), azért ennek mindent alárendel. Krisztus feltámadása erejének életünkön való dicsőséges beteljesüléséről szinte himnusz zeng (Ef 1,15–23). Csak ha az ég van nyitva fölöttünk, csak a transzcendencia vonzásában élünk van értelme a mindennapok küzdelmének, szenvedésének. Ezt a látást elveszítve, hogy a jövő dicsőség messze meghaladja a jelen szenvedéseit, a földi élet veszteséges lesz. E nélkül az élet behull a föld porába, az embert ma ez fenyegeti: alkohol, drog, depresszió, öngyilkosság. *Endrődi Sándornak* igaza van: „Roncsolt tükörben szaggatott az ég is”. Vagyis ha a lelkünk, mely a Krisztus dicsőségét felfogó tükör roncsolt, akkor felettünk az ég is szaggatott, az előttünk való élet minden lehetőségével együtt. Igyekszem az eljövendő világ feszült várakozásában megérteni a jelent, s ezen túl látva látni a láthatatlant. A böjt leghasznosabb része: megküzdeni a naponkénti sötétséggel és szürkeséggel, mely lelkünkre rá tud szállni a menny látását elsötétítve. Csak naponta imádkozva a Szentlélekért maradhatunk a mennyei látás rabjai. *Jörg Zinktől* (neves közéleti író, lelkész) megkérdezték, hogy fél-e a jövőtől és a haláltól? Nem félek, válaszolta, inkább kíváncsian várom, hogy Isten mit tud még kihozni életemből az életemben és az öregkorban és az életemen túl. Csak a böjt lelki magatartása segít meg, hogy ebben a nyitottságban, reménységben várjuk az ígéretek beteljesedését.

Skrabski Fruzsina *újságíró:*

Nagyon szeretem az ünnepeket, szertartásokat és a rendszerességet. Lázadó kamasz koromban nem jártam misére, de nagyon hiányzott, hogy legyen valami ismétlődő Istennel kapcsolatos szertartásom, ezért elég hamar visszatértem. Újra minden vasárnap elmentem misére, és nagyon jól esett, hogy minden héten van egy óra, amit Istennel tölthetek. Ugyanígy szoktam vissza az esti imákra, és így lett újra jelentősége számomra a nagyböjtnek. A böjtben kicsit elcsendesedünk a férjemmel, nem iszunk alkoholt, nem élünk olyan intenzív társasági életet, mint egyébként. Jó figyelni a péntekekre, nem enni húst, ezek ugyan külsőségek, de az, hogy valaki változtat az életvitelén, gondolkodásra készíti. Mindig várom már a böjt végét, várom a húsvétot, a feltámadást. Olyan csodálatos az a tudat, hogy Jézus feltámadt! Ilyenkor mindig megerősödöm abban a hitemben, hogy a rajongásig szeretett szüleim is feltámadtak, ott vannak a Mennysorságban, itt vannak velünk.

Dr. Csiba Gábor, a megyei kórház főigazgató főorvosa:

Nagybőjt a feltámadás ünnepére való felkészülés. Nevéből is adódik, hogy vannak egyéb böjti napok is, hiszen a „húsmentes” péntek is a böjtök közé tartozik. A régi időkben szerdán és pénteken is böjtöltek az emberek, kenyéren és vízen éltek. Szokás az adventi időszakban is böjtölni. Ez mind-mind a rákészülés, a test rákészítése az Eljövendő fogadására. Test–lélek–szellem egységet alkot. A böjti időszak az elcsendesedés, a befelé fordulás időszaka. Nem véletlen, hogy ebben az időszakban nem tartanak bálokat, táncos összejöveteleket, mert a rákészülés, a várakozás ideje ez, az elkövetkezendő ünnepre való készülés időszaka.

A mai világban a vallásukat nem is gyakorló emberek is gyakran böjtölnek, bár az igaz, hogy ők ezt inkább „méregtelenítésnek” nevezik. Sokan, nem vallásos emberek is, a nagyböjti időszakot betartva böjtölnek. A böjt nem csak az étel megszorításáról szól, hanem az önfegyelmzés egyik eszköze is lehet. Sokan ekkor mondanak le a dohányzásról, alkoholfogyasztásról, életmódot váltanak.

A méregtelenítés és életmódváltás eszközeként is tartott böjti kúra alatt általában a szervezet, az emésztőrendszerüknek tisztítását is értik.

A méregtelenítés kifejezés elterjedt, nem biztos, hogy ez a legtokéletesebb elnevezés, mert az embernek az lehet a képze, hogy mérgeket távolítunk el a szervezetből. Valójában nem mérgeket távolítunk el ilyenkor, hanem a felesleget, ami kártékonyá válhat, ha túl sokáig van jelen a szervezetben.

A zsírfelcsúszás hamar „láthatóvá válik”, de a különböző szénhidrátok is elraktározódnak a testünkben. A méregtelenítésnek, vagyis a böjtnek, ha jól, szakszerűen végezzük, minden esetben velejárója a testsúlycsökkenés. Rengeteg ember küzd emésztési problémákkal, s ez nem véletlen. A mai, rohanó világunkban nem szánunk elég időt az étkezésre, nem figyelünk a rendszerességre, a gyakoriságra, és legfőképpen arra, hogy mit eszünk.

Jellemző, hogy kihagyjuk a reggelit, viszont a munkából hazaérkezve jól bevacsoarázunk. A késő esti étkezés megterheli az emésztőrendszert, a fizikai és szellemi aktivitásunk viszont minimálisra csökken, ezért a tápanyag lerakódik. Lehetőleg hat óra után ne együnk nagyobb kalóriatartalmú táplálékot. Gyakori, hogy az étkezés rendszertelensége mellett nem iszunk eleget, ráadásul nem mozgunk. Ennek következtében vékony szigetelőréteg alakulhat ki a bélben, amelyet a bélfal termel, s ez a réteg jelentősen gátolja egyes tápanyagok felszívódását.

A böjt elemei: a terhelés csökkentése diétával, fokozott folyadékbevitellel a kiválasztó szervek (máj, vese, bőr, tüdő) működésének a serkentése és a kiürítés támogatása.

A diéta mellett mozogni is kell.

Sikeres méregtelenítés után jelentős közérzetjavulás következik be. A felesleges anyagok sok fontos működési funkciót megzavarhatnak: apránként lelassítják, megnehezítik a szervezet működését. A jól kiválasztott böjt azonban valóságos megkönnyebbülést jelent a testnek és a léleknek egyaránt.

Fentiek ellenére ne felejtjük el azt, amit a bevezetőben írtam, hogy a böjt elsősorban az önmegtartóztatás, a testi és lelki megtisztulás, az ünnepre való készülés eszköze.

Nem szabad egyszerű méregtelenítésnek, életmódváltásnak nevezni. Egy olyan időszak életünkben, amelyet Isten segítségével, Istenért teszünk.

Dr. Osztie Zoltán *budapesti plébános, a KÉSZ országos elnöke:*

Két világ, két mentalitás, két különböző súlypont. Első megközelítésben mindenki az első választja. Ki kell teljesednünk, dolgozni kell önmagunkon, valósággá kell tenni önmagunkat, hogy mások is komolyan vegyenek: tényező legyek mások szemében is. Ha nem mutatom meg magamat, nem vesznek komolyan, ha nem vagyok mindenhol ott, leírnak, ha nem próbálok ki mindent, lemaradok. Ezzel szemben a „tagadás” csak negatív hozzáállás, főként, ha önnön magunkról van szó. Leírjuk saját magunkat, meghasonulunk magunkkal, a pusztulás útja ez. Ki az a bolond, aki a belénk oltott, legerősebb életösztön ellen dolgozik. Pszichopata, beteges magatartás ez, mely inkább gyógyítást, mintsem követést kíván. Miről beszél tehát a nagybőjti idő, amikor lelkünk gyakorlására az önmegtagadás cselekedeteit ajánlja? Nyilván túlhaladott emberellenes idea ez, mely elfogadhatatlan. Középkori sötét elképzelés, mely tagadja az ember szabadságban való kiteljesedését. Nem csoda, ha a felvilágosodásnak kellett fölszabadítania az embert az egyház embertelen rabigája alól. Napjainkban főként nyilvánvalóvá vált ennek a tanításnak a tarthatatlansága a modern pszichológia fényében. „Ez neked jár”, „érezd jól magad”, „valósítsd meg magad”, „találj magadra”, minden lehetséges nekem, amire képes vagyok. Így gondolkodik és él korunk embere, napjaink ideológiája ezt az „erkölcsöt” terjeszti, a médiumok ezt az életérzést sulykolják. Összebékíthetetlen ellentét, föloldhatatlan feszültség.

Ám szemléljük csak az édesanyát, aki éjjel háromszor kel föl gyermekéhez; a tudóst, aki az éjszakát is kutatószobájában tölti; a sportolót, aki napi háromszori edzést tart; a súlyfeleslegével harcoló lányt, aki ad megjelenésére; a menedzsert, aki cégének profitjáért dolgozik; a diákot, aki felvételi megmérettetése vagy vizsgája előtt áll; a szülész-nőgyógyászt, aki egy emberi élet világra jöttéért küzd; a pedagógust, aki állandó konfrontációt vállal a lázadó kamaszokkal és fölemészti idegeit; a papot, aki szentségekkel gyógyítja a rábízottak lelkét, ápolja kétezer éves kincseinket és éjjel még cikkírásba kezd...! Vajon mindezek nem vállalnak lemondást, nem lépnek túl kényelmükön, nem haladják meg azt az igényt, hogy jól érezzék magukat, nem mondanak le arról, hogy a saját hasznukat szolgálják, nem mennek szembe saját pillanatnyi érdekeikkel? De, igen, minden bizonynal!

Ennél még többet kell mondanunk. Vajon az az ember, aki évek után le tudta tenni a dohányt; aki hirtelen természete ellenére megfékezte indulatait; aki lemondott egy karriert jelentő állást, hogy inkább családjával legyen; aki itthon maradt, pedig tízszeres fizetést kapott volna külföldön; aki kitartott házastársa mellett, holott rátalált a vigaszt kínáló partnerre; aki hamvazószerdán az ebédszünetről hamukereszttel a homlokán ment vissza munkahelyére; aki tágabb környezetéért még „harmadik műszakban” társadalmi munkát végez; aki gyermekével tanul, miközben leragad a szeme a fáradtságtól,... nem tagadta meg az általában elfogadott alapvető igényeinket, emberi

természetünk adottságait, nem mondott nemet a közfelfogásra, nem tagadta meg magát tekintettel levő vágyait? De, igen, minden bizonnyal!

Mindennapjaink követelménye megkívánja, hogy ne magunkra legyünk tekintettel, hanem a ránk bízottakra, a szeretett személyekre. Ezt a súlypontátelhelyezést, önmagunk előtérbe helyezésének tagadását, úrrá levést gyengeségeinken, lustaságunkon és az ebben való gyakorlatszerzést nevezi a keresztény hagyomány önmegtagadásnak. Vajon korunk embere nem igényli ezt, nem helyesli mind ezt? Legjobbaink bizonyosan igen!

Szükség van az önmegtagadás gyakorlataira, hogy társadalmaink túlélési eszközként használva ne az önzés diktatúrájába süllyedjenek alá, hanem a szeretet kultúrája felé mozduljanak el. Köszönjük egyházunknak a nagybőjti fölhívást: tagadjuk meg önmagunkat és kövessük Urunkat, Jézust, aki életét sem kímélte, hanem értünk áldozatul adta.

Dr. Patrik Erzsébet *gastroenterológus főorvos:*

A nagybőjt számomra az év legnehezebb része. Az egyházi év tele van örömet szerző ünneppel. A nagybőjtben azonban bizonyos értelemben az öröm szünetel. Vagy inkább – hiszen a megváltás ténye szüntelen öröme ad okot – kissé visszavonul. Előtérben az áll, mibe került az Úrnak a mi megváltásunk és az a tény, hogy nekünk ehhez hozzá kellene járulni életünkkel. Ebben a tekintetben ezekben a hetekben szembesülök én magam azzal, mennyire megszokott és komfortos életet élek. Nem mintha bűn lenne az élet kellemes oldalát átélni, hiszen végtére is igyekszem eleget tenni a keresztények kötelezettségeinek, azonban újra és újra meg kell vizsgálnom – legalább ilyenkor – eleget teszek-e az Úr elvárásainak! Mert ez a kérdés, és ez határozza meg azt, hogy majd melyik oldalra kerülök az utolsó ítéleten. Meg kell próbálnom Krisztus szemével tekinteni magamra. Hiszen így azt is jobban megértem, mennyire szeret Ő, és mi lehet az, ami az életemet kiteljesíti. Ennek pedig gyakorlati kivitelezése céljából a Szentatya tanácsát követve próbálok naponta szemlélődő imát folytatni. Most ez a mankóm. Azt tapasztalom ugyanis, hogy földi segítség hiányában nem tudok kitartani semmilyen jó feltétel mellett hosszasan. Olyan közel szeretném magamhoz engedni Jézust az idej nagybőjtben, hogy Ő maga alakíthasson engem. Újra és újra kérem, az Ő csodálatos leleményességével és erejével vigye végbe földi életemben az Atya akaratát, még ha gyengeségemben nem is ismerem fel azt, vagy vonakodom végrehajtani. Ez a kérés áll a nagybőjtöm középpontjában, hiszen aki már sok évtizedet élt, tudja, hogy ezek az évek nem azért adtak, hogy csak a saját jólétén munkálkodjon, hanem jó legyen Isten szemében, és jót tegyen az Ő akarata szerint. És mivel az ember már csak olyan, hogy nehezen adja át magát végérvényesen és teljes szívből, gyakran fohászok – legyen meg az akarata, és alakítsa szívemet az Ő szíve szerint. A többi szeretetére és irgalmára bízom.

Kóczyán Mária *tanár, újságíró:*

Jézus megkeresztelkedésekor megerősítést kap: „Te vagy az én szeretett Fiam, bened telik kedvem”, majd azonnal elvonul negyven napra Júdea kősvatagába, böjtöl

és imádkozik. Jézus nem egészen önszántából kerül ebbe a helyzetbe, az evangélium szövege szerint: „A Lélek nyomban arra ösztönözte, hogy menjen ki a pusztába”.

Egyházunkban legnagyobb ünnepünk előtt tartunk negyven napos böjtöt, ezzel mintegy Jézust utánozva a katolikus keresztények is „kivonulnak” a világból, közösségből – természetesen, amennyire tehetik, hiszen azt a „böjti luxust”, hogy erre az időszakra valóban kivonuljunk feladataink végzéséből, közösségeinkből, akár csak egy néhány napos lelkigyakorlatra, csak nagyon kevesen tehetik meg rendszeresen. Hogyan követhetjük akkor mégis ez alatt az időszak alatt Jézust?

Egyházunk bölcsen az askézis bizonyos formáit ajánlja, amelyeket nem nevezhetünk nagyon szigorúnak, érdemes és üdvös dolog megtartani a böjt rendelkezéseit. Manapság, amikor egyre mélyebbek a társadalmi különbségek, sok keresztény igen jó körülmények között él, jó dolog lemondani arról, amire valójában nincs szükségünk: az édességektől, finomságoktól való tartózkodás mellett lehet villanymentes estéket tartani, letenni az autót és gyalogosan közlekedni, a számítógépet sem kell mindennap bekapcsolni, ha valójában nincs is dolgunk vele. És ezzel párhuzamosan megtehetjük azt is, hogy amire nincs szükségünk, azt eljuttatjuk azoknak a testvéreinknek, akik szűkölködnek. Vagy akár olyasmit is, ami kedves nekünk... Idén is örömmel látom, hogy számos gyűjtést rendeznek a nagyböjti időszakban. És nem is biztos, hogy a már megszervezett akciókhoz kell csatlakoznunk, magunk, személyesen is szervezhetünk gyűjtést a környezetünkben, és ami összejön, azt személyesen átadhatjuk a rászorulóknak! Ilyen módon talán még hitelesebben tudjuk közvetíteni az evangéliumot, hiszen az arcunkat is adjuk hozzá!

A Biblia, az evangéliumok olvasásának különösen jó íze van számomra a nagyböjtben. Jó követni a napi olvasmányt, szentleckét, evangéliumot is, jó ezekkel imádkozni! Mert igen, ez a legfontosabb: az ima, az együttléttel Istennel! Imával kelni, a napot felajánlani, napközben mindent úgy végezni, hogy a tekintetemet Jézuson tartom – nekem ez a böjt alapja, lényege. És különös módon ez nemhogy megosztaná a figyelmemet, sokkal inkább koncentrált tudok lenni minden feladatomban, jelen tudok lenni emberi kapcsolataimban, mert mindent megpróbálok imádságosan végezni. És minél inkább áthatja a lelkemet, mindennapjaimat az ima, annál inkább érzem a Lélek ösztönzését, hogy a böjtöt megtartsam, és akár komolyabb askézis is vállaljak az elvártnál. Húsvétkor a feltámadt Krisztus vár, érte ne akarnék erőfeszítéseket tenni?!

Dr. Barna Gábor, a *SZTE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék* tsz. egyetemi tanára:

A mai ember is böjtöl. Sőt, többet böjtöl, mint elődei, szülei és nagyszülei. Ám böjtölésének nincsenek vallási indítékai. Sokkal inkább az egészség megőrzése, nőknél pedig az elvárásnak megfelelő testsúly elérése az oka. Fogynak, fogyókúrának tehát. Nagyon népszerűek a méregtelenítő eljárások is. Ám mindezeknek a valláshoz nem sok köze van. Ám éppen ez utóbbiakat, a méregtelenítő törekvéseket fel lehetne használni a lelkipásztorkodásban is. Hiszen ahogyan testünket megtisztítjuk bizonyos lerakódott

salakanyagoktól, ugyanúgy tudnánk megtisztítani lelkünket is az ott felhalmozódott salaktól. De ahogy látom, éppen ez, a „lelki salaktalanítás”, a gyónás, szinte eltűnt vallási életünkéből.

A böjtnek ugyanis két összetevője van: az absztinencia, amikor valamilyen ételféleségtől tartózkodom, a másik pedig a jejunium, amikor mértékkel élek az étellel, azaz keveset, kevesebbet eszem. Kutatásaim során azt tapasztaltam, hogy még ma is vannak középkorú és idősebb emberek, akik vallásos meggyőződésből vállalják mindkét böjtölést, vagy legalábbis az egyiket. Még akkor is, ha a katolikus egyház böjti előírásai nagyon megenyhültek az elmúlt évtizedekben. Gyermekkoromban még természetes volt a heti pénteki hústilalom, a nagy ünnepek előtti előkészületi böjtök, amelyeket ma ki lehet váltani jócselekedetekkel. Ezt próbálja tenni családunk is. Ugyanakkor a nagy ünnepek előtti napok hagyományos böjti étrendjét igyekszünk betartani. Különösen így van ez karácsonykor. December 24-én, karácsony böjtjén kunszentmártoni elődeink valamilyen savanyú levest ettek, utána pedig mákos gubát. Mi különösen ez utóbbihoz ragaszkodunk. Kettős a célunk ezzel: tudatosan készülünk a Megváltó születésére, az éjféli misére a szentségi böjttel, másrészt pedig őseink szokásaihoz ragaszkodunk. S ilyenkor, karácsonykor legalább megemlegetjük őket is, akik egy hosszú nemzedékláncban előttünk jártak, s akiknek létünket köszönhetjük. Nagyböjtben pedig betartjuk a pénteki hústilalmat is, jön a sokféle túró, sajt és vidékünk, a Körös és a Tisza mentének hagyományos nagyböjti étele, a ledarált búzacsíra liszttel összekevert levéből sütött csíramálé.

Meglepetéssel látom, hogy protestáns testvéreink, s a lelkészek egy része is mind komolyabban veszi a böjtöt. Ilyenkor eszembe jut, hogy néhány évtizeddel korábban sokan mennyire ágáltak ellene! De azonnal felrémlenek a katolikusoknál is szigorúbban böjtölő göncruszkai vagy nagykőrösi református öregasszonyaim az 1970-es évekből. Tisztelettel hallgattam nagyböjti, nagypénteki böjtölési szokásaikat.

A böjtölés ugyanis nem önmagáért van. Emlékeztetők arra, hogy nemcsak kenyérrel él az ember, hanem Isten igéjével is.

Összeállította: **Gróf Lajos**

MEGSZENTELT ÉLET ÉVE A KATOLIKUS EGYHÁZBAN

A Megszentelt Élet Éve (másként: a Szerzetesek Éve) 2014. november 30-án indult és 2016. február 2-án zárul. Ennek jegyében elhangzott három előadás írott, szerkesztett változatát közöljük most.

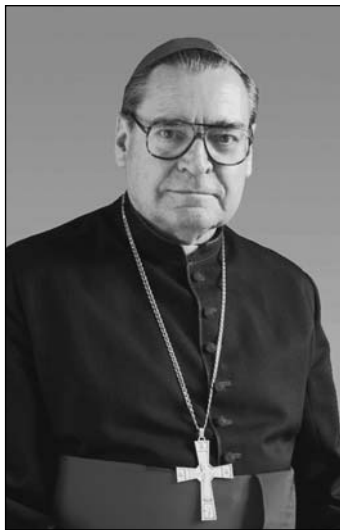
SEREGÉLY ISTVÁN

A megszentelt élet

Először magáról az emberi életéről beszélek, amely mindenki számára járható, a születés és a halál közé bezárt, bölcső és koporsó között eltelt idő, amelynek vannak követelményei. Az életet mindnyájan ajándékba kaptuk, de nekünk kell fenntartani. Nekünk kell előteremteni mindazt, ami a megélhetésünket lehetővé teszi, és a Teremtő szándéka szerint ez az Ő alkotó munkájának folytatása, az emberi munka, amely a mi Urunk, Jézus Krisztus ácsmesterként eltöltött názareti éveivel mindenkor olyan értéket fog képviselni az Isten földi népe számára, amelynek az elfogadása lehetővé teszi, hogy végigjárjuk földi életutunkat.

A második feltétel, hogy ehhez emberek kellenek, akik emberi együttműködéssel indulnak el a földi élet útján, és ezért a manapság annyit támadott, és idejétmúlnak vallott család az emberiség jövőjének alapja. Benne a kapott genetikus örökség a szülők által létrehozott miliőben tud úgy kibontakozni, hogy egy értékes emberi élet lesz belőle, amelyet ő is igyekszik továbbadni. Nem szégyen, hogy mi, magyarok, a XIX. század nagy irodalmi korszakában annyiszor megfogalmaztuk, hogy legyen minden magyar utód külön ember, mint apja volt. Erre kell törekednünk.

Van egy harmadik feltétel is, hogy az ember a mindenséget szolgálja. Azt a számkra soha teljesen meg nem ismerhető univerzumot, amelyet a mindenható Isten az új ég és új föld koronájával kíván teljessé tenni az idők lejártával. Ebben a feladat-

Seregély István

ban egy új jelenséggel találkozunk, a globalizációval. Az embereknek egymáshoz közel kerülve kell a jövőt építeniük. Mi szibériai gázzal fűtünk, déligyümölcsöt eszünk, és majdnem minden holminkra már az van írva, hogy Made in China.

Ha mi keresztények vagyunk, ennek a feladatnak a teljesítésében a mindenható Isten szándéka szerint, és az általa megígért kegyelmi erővel kell, hogy megjárjuk az élet útját. Ajánlom mindenkinek, hogy reggelenként, amikor elébe néz az új napnak, ajánlja az Isten oltalmába a programot, annak kivitelezését és szerencsés befejezését. Ez az imádságos napkezdet. Fenntartani az életet, gondoskodni a család életképességéről, vállalni a globalizálódó világban az egymással való együttműködést.

De mit keresnek ebben a világban a megszentelt életet élő emberek? Akik ezekben a feladatokban ugyan ellátnak egy nélkülözhetetlen programot, de azt ma ki veszi észre? Ezért a pápa is jónak látta, hogy újra tudatosítsa, hogy az európai kultúrát, amely ma hanyatlik, az az életforma tette hatékonyvá a történelem során, amit mi Istennek szentelt életnek nevezünk, és ez eszmény volt és marad a Krisztus-követő élet számára, mert átmutat a fejlődő világ záró szintjére, az örökkévalóságra.

Semmi nem marad meg a világon, az emberi élet sem, de az ember által épül az az örökkévalóság, amelyben az egyéni, és az egész univerzum megtalálja a teljességét. Ami minket érdekel, hogy jöttek rá az emberek erre az életformára? Mióta mi történelmi ismeretekkel rendelkezünk, minden időkből voltak emberek, akik egyedül akartak olyan életet élni, amelyben számot tudunk adni a megismételhetetlen életükről. Ma ezt így mondanánk, hogy számot tudnak adni Isten előtt, hogy „amiért engem küldtél erre a világra, én annak próbáltam eleget tenni a körülményekhez képest. Barlangban laktam, és minden tennivalómat az általad számomra megismerhető útbaigazítások szerint tettem.” Ezért nem meglepő, hogy a világban, keleten és nyugaton, a muzulmánoknál, a hinduknál, és más keleti vallásoknál is megtalálható ez az emberek által örökkévalóságnak szentelt életforma, és a kereszténységben belül kezdettől fogva megtalálható, nemcsak a katolikusoknál, hanem a protestánsoknál is, gondoljunk csak Taizére, amely példája az ökumenizmus Krisztus-hasonlóság építésének.

Ha az emberiségnek nem lenne perspektívája, hogy erre a földre még más is érkezik, akkor ostobaság lenne ennek a világnak a felkínált javait a lehető maximális módon felhasználni. Ha ennek az emberi életnek nincs folytatása, akkor a családról való, életet elemészto folyamatok mellékesekké válnak, sőt, akkor a cölibátus, a nötlenség, ha az emberiségnek nem lenne örök élete, bűn volna. Mert ezen a világon az ember jobb célra nem fogyaszthatja el mindenképpen elfogyó életét, mint azért, hogy másik embert állítson a maga helyére. Ez a mai dekadens világnak egyik nyomorúsága, hogy a családdal szemben ellenállást tanúsít. Olaszországban létrejött a „Gyermekek pedig nem” házasságkötők társasága. A legrosszabb demográfiai helyzet ma Olaszországban található, ahol régen ragyogó volt a családkultúra.

Meg kell indokolni a megszentelt életet. Ennek a keresztény ember számára kizárólag az emberi élet teljességét szolgáló Jézus Krisztus követése az oka.

Amikor bekerültem ötödik kápláni helyemre, már nyolc-kilencéves pap voltam, és beiratkoztam nyelvtanfolyamokra. Jártam németre, franciára, angolra (nem sokra vittem), és itt találkoztam emberekkel, és sok tapasztalatra tettem szert. A tanfolyam résztvevői többségében hölgyekből állt, s a második vatikáni zsinat után, amikor azt hirdették, hogy megváltozik az egyház struktúrája, és ez azzal jár – átfórmálva a nóta szövegét –, hogy zsinat után lesz az esküvő, mármint a papoknak. Ezek a hölgyek azt mondták, hogy majd szerzünk magának egy jó feleséget. Azt válaszoltam, nem nézik ki belőlem, hogy én is tudnék találni? Erre megkérdezték, hát akkor miért nem nősül meg? Azért, mert Jézus Krisztus sem nősült meg. Ahhoz ragaszkodott, hogy családban nőjön fel. Egy istállóban született, ahol kényelemről beszélni nem lehetett, távol az otthonától, mert a római császár kikényszerítette őket erre az idegen helyre, ahol érkezett Mária születésének ideje, és világra hozta a világ megváltóját, aki ragaszkodott hozzá, hogy mellette álljon Mária és József, mert egészséges emberi élethez ez kell. De mikor felnőtt, ő nem alapított családot, nem teremtett anyagi bázist az ő ügyének világméretű szolgálatára.

Hogy másra ne utaljak, láttam egy filmet Teréz anyáról, akit, miután megkapta a Nobel-békedíjat, elvittek egy bankba, hogy ott létesítenek egy alapot, egy bankszámlát, amiből a rendjének ügye fel fog virágozni. Alá kellett volna írnia egy szerződést, de amikor megtudta, hogy az pénzről szól, megfordult, és otthagya őket.

Jézus Krisztus nem épített erszényre egyházat. Tanítványait elküldte azzal, hogy ne vigyetek magatokkal botot, mert senkit nem lehet kényszeríteni Krisztus elfogadására, se pénzt, mert senkit nem lehet megvásárolni erre a célra, és ne vigyetek két papucsot sem, mert nem ígértem kényelmes életet: aki utánam akar jönni, vegye fel minden nap az élet keresztjét, és úgy kövessen engem.

Ő maga egy olyan életformát vállalt, ami arról tesz tanúságot, hogy nem itt, a földön kell az élet célját keresni. Ezért a krisztusi életforma nem evilági, hanem az eljövendő világ életformája, vagyis ebben a világban arról tanúskodik, hogy ez nem végállomás. Innét tovább kell mennünk, s ennek az az eljövendő más világ lesz a célja, amelyben már nem kell család, mert nem kell új ember, mert mindenki örökké élni fog. Nem szólva arról, hogy ami Krisztus földi életében szabály volt, odaát mindenki számára szabály lesz, amely így szól, nincs más akarat, mint az én Atyámé.

A másik élet életformáját nagyon hamar magukévá tették az ő tanítványai. A keresztényüldözések idején többen kijelentették, hogy láttak vértanúkat meghalni, ők ezt nem tudják vállalni. Ezt ma is kijelenthetjük, és én ezért nem tudok senkit elítélni, aki az elmúlt kommunista időkben bizonyos megalkuvást tanúsítottak, mert nem tudom, mivel kényszerítették rá őket. Ezért a mindenható Istenre van bízva, döntse el, ki hogyan tudta megállni a helyét.

Az apostoli papság a latin kereszténységben összekapcsolódott részben vagy teljességgel a krisztusi életformával. Abból a meggondolásból, hogy az az életforma, amit Jézus Krisztus megélt az Isten örökléte hirdetése és a megváltás műve érdekében, biztosan a legalkalmasabb életforma az apostoli élethivatás számára. Ez biztosan nem kötelező minden ember számára. Ugyanakkor mindig szükség van rá a

fejlődő világ számára, mint a követendő létforma tanúsítására. Ezért mindig voltak és lesznek, akiket Isten erre az életre hív. Várja és segíti az ő nem evilági életformájának követésére azokat, akiket erre alkalmasnak teremtett, és akik elfogadják meghívását. Ha ez az életforma nem veszett ki mára sem a világból, akkor lehetséges ezt követni, így élni.

Bizonyára érdekes lenne a valamennyi vallásban megtalálható megszentelt élet minden okát, motívumait megkeresni, megismerni, de ez meghaladja ennek az előadásnak kereteit. Maradok a keresztény megszentelt életforma célkitűzéseinek összefoglalásánál. Miért vállalták, vállalják, és nyilván ezután is vállalni fogják a keresztények ezt az életformát?

Köztudott, hogy a papságtól függetlenül, egyszerű emberek, világi (laikus) keresztények is vállalkoztak az Istennek szentelt életformára, az üdvösséget közvetlenül szolgáló, ugyanakkor evilági feladatok szolgálatában is.

A „vita consecrata” első megjelenése a remeték korában alakult ki. Mindenkor akadtak az Istennel szorosabb kapcsolatra törekvő, Krisztust követő emberek, akik kivonultak az emberi közösségekből, és elhagyott helyeken egyedül Istennek éltek. (Ez ugyan a keresztényüldözések korában volt, és magyarázhatná a vértanúságtól való félelem is, de legtöbbször az üldözésektől függetlenül vállalták a remeteéletet.) A remeték idővel kapcsolatba kerültek egymással, és bizonyos közös életrendet alakítottak ki.

A Római Birodalomban a keresztényüldözések után, a közéletbe visszatérő remetékből alakultak ki a megszentelt élet első közösségei, a szerzetes közösségek, melyeket az idők során szerzetesrendeknek is neveztek. A megszentelt élet 2000 éves történetének sokoldalúsága miatt kialakulása, fejlődése és korunkban is széleskörű jelenléte teljes történetének felvázolására még egyházunkat illetően sem vállalkozhatom. Az alapokat próbálok elmondani.

Az alap szerint az Istennel és az örök élettel való intenzívebb, szorosabb kapcsolatra törekvés egyetlen keresztény szerzetesi közösségtől sem választható el. A másokért és mások helyett való imádkozás hozta létre azokat az imádkozó társaságokat, amelyeket szemlélődő rendeknek is nevezünk. Legismertebbek a karmeliták, klarisszák, karthauziak, kamalduliak. Ezeknek a rendeknek ma is van utánpótlásuk.

A szerzetesrendek másik csoportja az áteredő bűn terhét hordozó világban, az emberiség idők végéig tartó korszakában a társadalom különböző céljainak szolgálatát is vállalják. Amennyiben lelkipásztori szolgálatot is vállalnak, az apostoli papságot is kérve, vesznek részt az üdvösség ügyének gondozásában. Nálunk a ferencesek, domonkosok, jezsuiták, karmeliták, pálosok a legismertebbek. Bár a nagy szerzetesrendeknek mindenhol vannak missziós irányultságú ágai, vannak kifejezetten missziós rendek is, nálunk például a verbiták.

Számos közösség az oktatás, nevelés szolgálatára alakul. Nálunk is működnek a piaristák, a szaléziak, az iskolatestvérek, a Jézus kongregációja és az iskolanővérek. A betegápolás a középkortól sajátos szerzetesi hivatást kíván. Nálunk ilyenek az irgalmasok, az annuciáták.

Régebbi korokban rendfenntartó szerepük volt a lovagrendeknek, akik a gyengék védelmezői, a közbiztonság őrei voltak. Ma már inkább karitatív szolgálatot látnak el, már csak egy-egy áruk él teljes megszentelt életet. Magyarországon legismertebb a Máltai Lovagrend, de napjainkban is alakultak lovagrendszerű közösségek Magyarországon is, ezek inkább egyesületek, mint szerzetesrendek.

Fogyó kiváltók azok voltak, akik szerzetesként összegyűjtötték a rabok (hadifoglyok, gályarabok) váltságdíját, vagy helyettük mentek el gályarabnak. Ma, az emberablások korában sem lenne rossz egy ilyen közösség.

A történelmi változások hozták magukkal a megszentelt élet szabályozott formáit. Ezek a közösségek részben megszűntek, mások ma is léteznek, állandóan megújulva. A monasztikus rendek kolostorai a civilizáció és a kultúra forrásai voltak. Keleten a baziliták, nyugaton a bencések, ciszterciek, premontreiek.

A középkori egyház meggazdagodásával szálltak szembe a koldulórendek. Nem birtokaikból, vagyonukból, hanem koldulásból tartották fenn magukat. Ilyenek az Assisi Szent Ferenc alapította ferencesek (minoriták, ferencesek, kapucinusok), és a domonkosok.

A hitújítás kora hozta létre a Loyolai Szent Ignác alapította, katonai rendszerű, minden keresztény cél szolgálatába állítható rendet, a Jézus Társaságát, a jezsuitákat. Az ipari forradalom századában alakult Bosco Szent János társasága, a szaléziak rendje, akik elsősorban az otthontalan munkásfiatalok nevelését tűzték ki célul.

A szerzetesrendek többségének van női ága, de vannak önálló női alapítások, például az orsolyiták, vincések, Ward Mária közössége, az angolkisasszonyok (már CJ, Congregatio Jesu a nevük), és Kalkuttai Teréz anya rendje, a Szeretet Misszionáriusai.

A megszentelt élet új formáit jelentik a szekuláris intézmények. Tagjai a világban élő, eredeti foglalkozásukat folytató, a krisztusi élet szolgálatát vállaló, tágabb szabályzatok szerint élő emberek, mint például a szociális testvérek, apostoli munkatársak. Ők is jelentős szerepet töltenek be a keresztény átalakulásban. Itt kell megemlíteni a lelkeségi mozgalmakat is (cursillo, házaspár hétvége, karizmatikus megújulás, fokoláré, Schönstatt stb.).

A legtöbb szerzetesrendnek van úgynevezett harmadrendje, világban élő emberek, akik a rend lelkeségét életük vezetésében elfogadják. Miskolcon a minoriták mellett vannak világban élő ferencesek illetve karmeliták, a karmelita templom közösségében. Mindenki vállalkozhat egyénileg is megszentelt életre. A születő közösségek viszont először egyházmegyei, majd pápai szinten szerezhetnek hivatalos elismerést. Létszámuk növekedésével világrendekké válhatnak.

Senki sem tilthatja meg, hogy egy keresztény hívő férfi vagy nő egyéni elhatározással vállalja a megszentelt élet útját. Mindenki körülményei alakulásával térhet rá erre az életformára, hogy közelebb kerüljön Istenhez, és szabadabban szolgálja embertársait. Különösen az özvegyek, elhagyottak, elváltak életútja lehet ilyen. A középkor ezzel mentett meg számos, magára maradt embert.

Nem lehet még áttekinteni sem a megszentelt élet emberi esendőségének, eredeti

céltől eltérő ferdeségeinek, betegségek okozta bajainak, és alkalmanként súlyos meg-
tévelyedéseinek történetét. De Istent nem lehet becsapni.

Végül minden Krisztus-hívónek ajánlom, hogy saját körülményei között, családban
is gondoljon arra, hogy keresztény lelkiségünk kötelez tisztán, lélekben szegényen,
és egymáshoz alkalmazkodva élni. A megszentelt, radikális életre csak Isten hívása
nyomán lehet és szabad vállalkozni. Viszont akit Isten hív, annak számára ez lesz
üdvösségének legbiztosabb útja.

Az a társadalom, amely már nem tud megszentelt életre vállalkozókat nevelni, va-
lószerűleg az elmúlás lejtőjén jár. Uram, adj nekünk hiteles, krisztusi életszentségre
törekvő papi és szerzetesi hivatásokat! Istennek szent Anyja, eszközölj ki számunkra
hiteles hivatásokat a megszentelt életre.

*(A Szent Anna Kolping-házban
január 12-én tartott előadás szerkesztett változata)*

KALNA ZSOLT

A minorita rendről

A minorita rend, teljes nevén a Konventuális Ferences Minorita Rend, Szent Ferenc családjához tartozik. Amikor a megszentelt élet évében a szerzetesekről beszélünk, érdemes azon elgondolkodni, hogy egyáltalán mi szükség van szerzetesekre. Vannak papok, ők miséznek, kiszolgáltatják a szentségeket, ellátják a betegeket, mi szükség még a szerzetesekre is? Valaki egyszer frappánsan úgy fogalmazta meg, hogy a jó Isten a szerzetesrendeket mindig valamilyen konkrét feladat megoldására hozta létre. Ez tényleg így van.

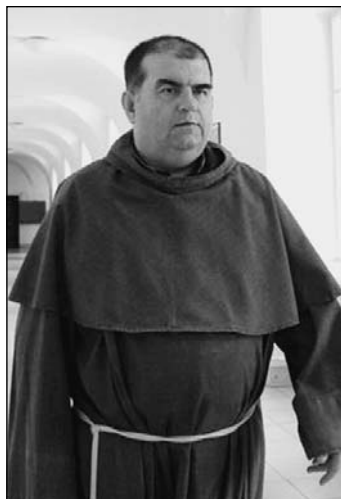
A szaléziak gyerekekkel foglalkoznak, a piaristák tanítanak, mi kolduló rend vagyunk. Megvan mindnyájunk feladata. Amikor Szent Ferenc imádkozott kedves templomában a kereszt előtt, Isten megszólította, és ő annyit hallott, hogy „Ferenc, építsd újjá egyházamat”. Az egyház szó jelentette a templomot is, és a világegyházat is. Ferenc azt hitte, hogy a templomról van szó, rakosgatta a köveket, de újra jött a felszólítás, hogy építsd újjá egyházamat, és rájött, arról van szó, hogy neki a világegyházat meg kell reformálnia.

Megkérdezte Istentől, hogyan tehetem ezt meg, én kis féreg – ő előszeretettel nevezte magát kis féregnek –, hogy jövök én ahhoz, hogy újjáépítsem az egyházadat, Uram. Azt válaszolta az Isten, figyelj rám, s majd meglátod.

Attól a perctől kezdve – én szeretem a Napfivér, Holdnővér című filmet, láthattuk benne –, hogy levette a ruháját, a püspök ráterítette a palástját, és Ferenc elvonul csupaszon, azért, hogy Istenre ráhagyatkozva élje az életét. Nincs szükség semmire, ha Istenben bízol, ő gondoskodik rólad akkor, ha az a cél, amit kitűztél magad elé, a jó szolgálja, és Isten terveivel megegyezik.

Elindult, és ezt a reformot végre is hajtotta. Hogyan? Próbálkozott ezzel Luther és Kálvin, és mások is, de ebből mindig szakadás, megosztottság lett. Reformálni, változtatni úgy is lehet, hogy ez belülről jöjjön. Ha az ember változni akar, és megvan erre a belső igénye, és én kívülről segítem őt, a változás így is bekövetkezhet.

Ferenc elindult, és néhány év leforgása alatt nagyon sok követője lett, mert jó példát adott. A jó példaadás nagyon fontos, mert nemcsak a rossz, a jó is ragadós. Annak idején Kartal Ernő atya mesélte, hogy Mándy Zoltán atya volt a káplánja, és valami összetűzés, affér volt közöttük. Zoli atya elment valahová a szabadnapján, gyalog, a

Kalna Zsolt

kocsiját ott hagyta. Ernő atya látta, hogy ott áll az udvaron két koszos Trabant. Az egyik az övé, a másik Zoltán atyáé. Fogott két vödör vizet, és lemosta mindkét Trabantot és kitakarította őket és beállt velük a garázsba. Amikor a káplánja hazajött, csodálkozva látta, hogy a főnöke megmosta az ő kocsiját is. Valahogy így csinálta Ferenc is, Trabant nélkül, hogy példát adott, ami átjárta az emberek lelkét, akik később Ferenc követőivé váltak.

Teljesen rá merete magát bízni a jó Istenre. Sokszor ezzel van bajunk, hogy nem tudjuk rábízni magunkat. Szakított a jómóddal, imádkozott, betegeket ápolt, mindig azt figyelte, Isten mit kért tőle. Ezeket igyekezett meg is tenni, és több nem is kell.

Volt olyan idő, hogy egészen kétségbeestem, mert súlyos problémáink voltak. Éjszakánként nem tudtam aludni, járkáltam az udvaron, és egyszer csak minden megoldódott. Én megtettem mindent, amit emberileg lehetett, de még hiányzott valami hozzá, amit az Isten kipótolt. Így működött ez Ferencnél is. Mindent megtett, és az Isten rámosolygott, magához ölelte, és ezt a rendet óriásivá tette.

Amikor a rend megerősödött, Ferenc még élt. Már gyenge volt, és a testvérek azon vitakoztak, hogyan lehetne Ferenc lelkiségét minél jobban, minél hitelesebben megélni. A rendnek három ága lett, az obszervánsok, a kapucinusok és a minoriták. Az obszervánsok azt mondták, úgy gondolják, hogy Ferenc lelkiségét remeteségekben lehet megélni. Hárman vannak együtt, váltogatják a feladatokat, úgy élnek. Ferenc ezt tanította. A rend latin neve: Ordo Fratrum Minorum, tehát kisebb testvérek. A minoriták viszont azt mondták, hogy szeretnének összegyűlni szerzetesházakban, együtt lakni többen, mert ezt a szerzetességet közösségben lehet, családként megélni. Minél többen vagyunk együtt, annál jobb. A mi nevünk így Ordo Fratrum Minorum Conventuárium, tehát konventuális, rendházban lakó kisebb testvéreknek a rendje.

Ez a két ág a XIII. században kezdett szétválni. Az obszervánsok közül a XVI. század elején kiváltak a kapucinusok, ők azt mondták, még szigorúbban szeretnének élni. Ma is ez a három ág létezik, az obszervánsok, vagy népszerű nevükön a barna ferencesek, a kapucinusok és a minoriták.

A három ág között óriási ellentétek voltak annak idején. Vannak történetek, például Lengyelországban hallottam, hogy elmentek a minoriták káptalanra a városból, ahol volt obszerváns kolostor is. Hátrahagytak egy kapus testvért, hogy őrizze a házat, és még valakit, mert szabály, hogy ne legyen senki egyedül. Mire visszamentek, az obszervánsok elfoglalták a kolostort, megverték a kapus testvért és a másikat, becsukták őket a pincébe, kitűzték a zászlójukat, hogy mostantól ők laknak ott.

A negyvenes években, ha két szerzetes találkozott az utcán, az egyik barna ferences volt, a másik minorita, átmentek a másik oldalra, nem álltak szóba egymással. Később, amikor kezdett fogyni a létszám, itt is, ott is – alig vagyunk már –, nagy lett a barátság. Már mindenki aranyos, kedves, mindenki hozzáteszi tudását, képességeit a másikéhoz, így alkotunk már egy egységet. Mindhárom ágnak nagyon jó a kapcsolata. Legtöbben a barna ruhások, az obszervánsok vannak, ők itt Magyarországon százan, száztízen lehetnek, a kapucinusok öten-hatan, mi, együtt, körülbelül húszan.

A 800 éves évfordulón volt egy gyékényes káptalan, ahol Cantalamessa pápai szónok volt az egyik előadó, beszélt erről a széthúzásról és az egység igényéről. Milyen jó lenne, ha... Ő fogalmazta meg talán először, hogy újra össze kell fogni ennek a három ágnak, és hátha megéri, hogy ez a három ág újra egy lesz. Egy család vagyunk, és úgy leszünk egyek, hogy kisebb testvérek. Az Úristen a világot nem megosztottá teremtette, hanem azt szeretné, ha egységben, egyszerűségben élénk.

A másik két ág, és mi is pápai jogú rend vagyunk. Ez azt jelenti, hogy az előljárónk, a generális, Rómában székel, alá tartoznak a helyi előljárók, a tartományfőnökök – Magyarországon én –, és a tartományfőnököknek olyan jogai vannak, mint a püspököknek. Püspöki joghatósággal rendelkezünk, helyezhetünk, felmenthetünk, ha kell el is távolíthatunk embereket, kezdeményezhetünk szentszéki pereket, de papot nem szentelhetünk, és a megbízatásunk időszakos. Négy évre választanak bennünket, ami még kétszer meghosszabbítható. Én 8 éve vagyok tartományfőnök, még egyszer valamikor ismét lehetek.

Egy szerzetes képzése 8–9 évet vesz igénybe. A jelöltséggel kezdjük, ami 6 hónaptól 2 évig terjedhet, a noviciátus egy teljes év, 365 nap. A jelöltség ideje alatt a fiatal ismerkedik a renddel. Beköltözik a jelöltházba, éli a testvérek életét, dolgozik, tanul. A mi jelöltjeink például Olaszországban járnak hátrányos helyzetű gyerekekhez, szociális otthonokba, hittant tanítanak kicsiknek, járnak kórházba, betegeket áldoztatnak, segítenek az ápolásukban, például etetik őket, és közben tanulnak. A ferences életszabályokat, a regulát.

Az ember kétféleképp tanul, vagy előveszi a könyvet és elolvassa, vagy leutánozza a többiek, az örökfogadalmasok életét. Felkelnek reggel 6-kor, elmennek a kápolnába imádkozni, aztán misére, utána reggeliznek, és utána határozott napirend szerint élnek. Ha ezt megtanulták, készül egy jellemzés róluk. Aztán jelentkezniük kell a következő lépcsőfokra, a noviciátusra, amit a definitórium, a tartományi tanács engedélyez, vagy nem, ha úgy látják jónak. Ilyenkor figyelembe veszik a nevelők javaslatait.

Az olasz nevelési módszerben a novíciusokat állandóan piszkálják. Bölcsen és okosan, és úgy, hogy nem muszáj neked szerzetesnek lenned, miért nem nősz meg húszévesen? Lehetne feleséged, családod, lehetnének gyerekeid. Te döntesz. És ezt elmondják naponta ötször. Szegény 20 éves gyerek kimegy a városba, meglát két szép lányt, és gondolkodik, most mit csináljon? Visszamegy, bemegy a kápolnájába, valamelyik sír, van, amelyik dühöng, attól függ, milyen a vérmérséklete, és mondja Istennek, miért csinálod ezt velem? Ne kínozz, nem értem, mit akarsz velem? Az Isten visszaszól: te mit akarsz? Elgondolkodik, és azt mondja, maradok.

Ezt a csatát mindenki megvívja. Én is, igaz, én 30 évesen kezdtem, ennyivel könnyebb volt a dolgom, de ez a része nehezebb, mert mindig ott van az ember előtt, hogy lehetne feleségem, családom, gyerekeim, de az Isten mindig piszkál engem, hogy maradjak. A legtöbben ott is maradnak, és ha már végleg kimondja az igent, megnyugszik. Ez az igen aztán viszi őket tovább előre.

Egyszer meglátogattam Bresciában a jelölteket, én prédikáltam a reggeli misén. Mivel olaszul nem beszélek, magyarul mondtam és fordították, és egy-két gyerekben

megmaradt, amit mondtam. Beszéltem a Kis Szent Teréz papírhajós történetéről. Karácsonyra azt készített egyszer, rátette a lavór vízre, és ahogy a szobácskában a levegőáramlatok mozgatták, ide-oda ment, úszott a vízen. A papírhajó a ráhagyatkozás. Nektek is így kell az Istenre ráhagyatkozni, feküdjetek rá a tenyerére, és akkor nem lesz semmi baj, mert arra visz, amerre kell. A szél, ami nem más, mint a Szentlélek, arra fújja a hajód, amerre kell, hogy menjen. Jó volt visszahallani, hogy egy-két ember felhasználta ezt, amikor döntenie kellett a szép lányok és a hivatás között, és a papírhajó visszahozta őket.

A noviciátus annyival nehezebb, hogy a 365 nap alatt nem lehet hazajönni. Az elején 10–20 nap elteltével van egy nagyon szép, ünnepélyes szertartás, amikor megkapják a rendi ruhát a novíciusok. Ezt én Lengyelországban éltem át. A szentmise után a templomot bezárták, ott csak mi voltunk, csak a gyertyák égtek, és a félhomályban ki volt téve egy nagy kosár a misézőoltár mellé. Mindenki vitte magával a kezében az összehajtogatott habitusát, és mindenkinek fel kellett vennie egy ruhadarabot azok közül, amit levett magáról, egy zakót, vagy pulóvert. A novíciusmesterünk felolvasta Szent Pálnak azt a levelét, amelyben azt írja, hogy vesd le magadról a régi embert, és öltsd fel az új embert. Mindenkit a nevéen szólítottak, odaálltunk, levettük a zakót, a pulóvert, bedobtuk a kosárba, jelezve, hogy szakítottunk a régi emberrel, odaléptünk a magiszter elé, és ránk adta a habitust. Újra elmondta, hogy levetted a régi embert, öltsd magadra az új embert. A habitusra föltettük a kordát, még csomók nélkül, ami a fogadalmakat jelzi, de mi még nem tettünk fogadalmat, megkaptuk a kapucnit, és ott álltunk könnyes szemekkel. Örültünk, hogy ideáig eljutottunk. Számomra addig elérhetetlen valami volt ez, és most ott álltunk ebben a ruhában. Utána elesztünk benne kétszer-háromszor, letapostuk mindig. A lépcsőn végképp nem akartunk lemenni benne, életveszélyes volt, mindig hanyatt vágódtunk a lépcsőn. Ez tartott egy-két hétig, aztán megtanultuk, hogy kell kezelni.

Ez egy szigorú év, és nem azért, mert egy évig ott kell lenni, hanem azért, mert ilyenkor az ember össze van zárva önmagával és az Istennel. Mi öten-tízen is laktunk egy szobában, a gyerekeink egyedül vannak egy szobában, de ez a két személy találkozik, és az Isten állandóan kérdezzet, hogy mit szeretnél. A másik mondja, nem tudom mit akarok, hagyj békén! Ez a diskurzus nagyon megviseli az embert, de sokat épít a lelkén. Én húsz kilót fogytam a noviciátus elején, két-három hónap alatt. Nadrágtartót kellett vennem, és esténként a kertben sírva imádkoztam a rózsafüzéért. Harcoltam, hogy most mit csináljak? Mit keresek én itt?

A jó Isten szépen formálgatott. Az egyik prófétánál olvassuk, hogy az ember lelke olyan Isten kezében, mint az agyag a fazekas kezében. Ebből a nagy masszából egy gyönyörű edény lesz, mire készen lesz. De ha agyag ordítani tudna, üvöltene, mert az fájdalommal jár. Ilyen az ember lelke is. Az Isten formál bennünket, és aztán ebből lett valami. Ezt nem bírta ki mindenki, többeket eltanácsoltak, többen maguktól mentek el. A jelöltséget harmincan kezdtük, és tizenhárman végeztük el a noviciátust. Visszagondolva, ez a noviciátus nagyon nehéz, de nagyon hasznos volt.

Egy ideig Lengyelországba vissza sem akartam menni, hogy oda soha többé... Most meg minden évben megyek, mert szeretem őket, az országot, az embereket, a lengyel minorita testvéreimet. Az embert nagyon megviseli, de átformálja és azt mondtam, nekem igen is kellett ez.

Amikor befejeződik a noviciátus, fogadalmat teszünk. Nagyon vágytunk már rá, és ezt mi itt, Miskolcon tettük le. Ennek az a módja, hogy a tartományfőnök leül az oltár elé egy székre, mint egy trónusra, ő képviseli a rendet, de még a jó Istent is. Letérdelünk a tartományfőnök elé, kezünket a kezébe tesszük, és felolvasunk egy meghatározott szöveget. Ebben benne van, hogy én, Kalna Zsolt, a te kezedbe, Kartal Ernő (én az ő kezébe tettem le a fogadalmat), fogadalmat teszek és ígérem, hogy erre a közösségre egy esztendőre rábízom magam. Ez az ideiglenes fogadalom. Ezt maximum kilenc éven át megismételhetjük, utána vagy örökfogadalmat kell tenni, vagy el kell hagyni a rendet. Az örökfogadalomnál azt mondom, hogy én, örökfogadalmat teszek, és egy egész életen át rábízom magam erre a testvéri közösségre.

Ezt nem könnyű kimondani, de elgondolkodtam rajta, ha odamegyek az oltárhoz Rozikával, és azt mondom, ásó, kapa, nagyharang, kimondom ugyanezt ott is. Az se egy hétre szól. Mindkettő fontos, mindkettő nagy felelősséggel jár, mindkettő szép, és nehéz. Ha arról beszélünk, van-e alárendeltség a szerzetességben, a papságban vagy a házastársak között, azt mondom, nincs, mert kiegészítjük egymást, és összefogva tudunk szép dolgokat alkotni, és ezt meg is tudjuk tenni. Az gyönyörű dolog, amikor összefognak a családok, ezekből nőnek majd ki a hivatások.

Miért van szükség ezekre a lépcsőfokokra? Mert az Isten nem erőszakos. Azt mondja, erre a hivatásra kiválasztottalak, meghívtalak, a többi csak rajtad múlik. Ha azt mondod, hogy köszönöm Uram, én inkább családot szeretnék, azt az Isten tiszteletben tartja, egyet kér csupán, hogy akkor annak élj, vagy ha a szerzetességet, a papságot választottad, annak élj. A döntésed legyen határozott és tiszta, eszerint éld le az életedet.

Ferenc egyszer látott egy kis fiatal fiúcskát, egyszerű fogadalmast, aki szomorúan járt-kelt a közösségben. Ferenc figyelni kezdte, és látta, hogy amikor kimennek a városba koldulni, ez a fiú mindig felvillanyozódva ment ki, és szomorúan jött vissza. Boldogan ment ki, mert a kislány ott várta, és szomorúan jött vissza, mert a kislány oda nem jöhetett be. Ferenc megkérdezte, szerelmes vagy? Ha igen, válaszd őt! De akkor becsapom az Istent, mondta a fiú. Az Istent nem lehet becsapni. Ő tudta, hogy mit csinálsz, és tudja, hogy így leszel boldog. Pakolj össze, és menj haza. Érdemes végiggondolni, mi van akkor, ha ez a fiú mégis erőt vesz magán, és ott marad? Egy megkeseredett szerzetes lett volna belőle, aki nem tud adni. Azért vagyunk a világon, akár szerzetesek vagyunk, akár világiak, hogy adjunk valamit a másiknak. Osszuk szét az életünket a másiknak.

A képzéshez tartozik még, hogy a testvérek egy része pap lesz, másik része pedig laikus testvér. Régen úgy mondták, hogy „csak” testvér. Nem csak, mert a papság nagyon fontos, de mindkettő kerek egészet ad, és ki tudják egymást egészíteni. Régen olyan nagy szakadék volt a szerzetespapok és testvérek között, hogy például nem is

étkezettek együtt. Külön asztalnál és nem is ugyanazt ették. Még láttam olyat Lengyelországban, hogy a 80 éves laikus testvér, aki ráadásul fogorvos, tehát tanult ember volt, felszolgált ebédnél a 30 éves diakónusnak. Ezek a különbségek mára megszűntek. Testvérek vagyunk, és mindenki egyformán fontos. Ezt akarta Ferenc és a jó Isten is. Mindenki találja meg a saját hivatását, a saját útját, tartsuk tiszteltben a másikat, és mondjuk ki a másíknak, nem feltétlenül szavakkal, hanem elsősorban tetteinkkel, az életünkkel, hogy fontos vagy te is.

Valamelyik ókori filozófus foglalkozik is ezzel, hogy ha a gyomor megbetegszik, az egész ember beteg lesz. Ha a testvér, mondjuk, a sekrestyés megbetegszik, akkor át kell venni a feladatát, akár a papnak is. Ha a szakács testvér megbetegszik, valakinek főzni kell. Mindenki fontos, és ez akkor derül ki, mikor már nincs. Sokszor akkor értékelünk valakit, amikor már meghalt.

Jelenlétünk a világban. Arányaiban mi, minoriták vagyunk a legkevesebben. A bar-nák, az obszervánsok úgy tudom, tizenkétezen vannak, a kapucinusok tizenhétzezen, mi összesen négyezren vagyunk a világban. A négyezer minoritából 1000 lengyel, 300 román, a többi eloszlik. Van négy hivatalos nyelve a rendnek, ha konferencián találkozunk, ezt a négyet használjuk, az olaszt, spanyolt, a lengyelt és az angolt. A világ régiókra van osztva, egy-egy régió egy-egy asszisztenshez tartozik, akik a generális helyettesei. Ők látogatnak bennünket. Nemsokára lesz nálunk is vizitáció, jön az asszisztens, nekem kell kísérgetnem. Mindenkit meghallgat, mindenkivel beszél. Ha egy tartományban húszan vannak, akkor húsz emberrel beszél, ha vannak ötszázan, akkor ötszázal beszél egyenként. Képet akarnak kapni a helyzetről.

Mi a kelet-európai régióhoz tartozunk. Ide tartozik Lengyelország, ahol három nagy tartomány van, Krakóban, Varsóban és Gdanskban, ide tartozik Szlovákia, Csehország, Litvánia, Fehér-Oroszország, Ukrajna, Bulgária, Oroszország, Kazahsztán és Üzbegisztán. A mi régióinkban a hivatalos nyelv a lengyel, a konferenciákat és a levelezéseket is ezen a nyelven végezzük.

Szívesen kérdeznak bennünket arról, hogy mivel foglalkozunk. Mondhatnám, hogy misszióval, hiszen már az egész világ missziós terület. Ahonnan a hivatások elsősorban jönnek, az Afrika, Ázsia és Dél-Amerika. Hollandiában 26 éve nincs hivatás, Kanadában körülbelül 30 éve, Németországban még akad. Ebben a régióban még akad. Lengyelországban van olyan rendi szeminárium, ahol korábban még százan voltak, ma negyvenen vannak.

Feladataink közé tartozik az ifjúsággal való foglalkozás, iskolákat tartunk fenn. Nekünk is van két kollégiumunk, kórházakat, szociális otthonokat tartunk fenn, szegénygondozással foglalkozunk. Ennek megvan az a szépsége, hogy egy kicsit „ferencekké” tudunk válni. Leülni olyan ember mellé, aki bűdös, rossz szagot áraszt, nem könnyű. De kell, mert ennek az embernek az élete félrecsúszott, és segíteni kell neki. Ferenc is félt a leprástól. Ha jöttek az utcán, kiabálniuk, kolompolniuk kellett, hogy az emberek még el tudjanak előlük menekülni, hiszen az egy ragályos betegség. Ferenc is elbűjt, de ez zavarta őt. Azt mondta, szeretne ezen változtatni, és amikor jött egy leprás csoport, odament a vezetőjükhöz és megcsókolta. De amikor ezt megtette,

még félelem volt benne, és a félelem és a szeretet nem illik össze. Legközelebb Ferenc meghívta őket vacsorázni. Nem volt kés, villa, egy nagy tálban volt valamilyen étel, kása, úgy ettek, hogy kézzel belenyúltak a tálba. Először a vendég vesz, de mi van, ha a beteg ujjából genny csöpög? De Ferenc is belenyúlt a tálba, ő is evett. Ezzel oldotta fel a félelmét. Akikhez küldetésünk van, azoktól gyakran félünk, de ezt csak akkor tudjuk feloldani, ha a küldetést elfogadjuk, és vállaljuk.

Beszélnem kell erről a picike magyar tartományról is. Jelenleg az ország jelenlegi határain belül Miskolcon és Szegeden vannak rendházaink, a határ másik oldalán Aradon, Avasfelsőfalun és Nagybányán. Tevékenységünk egyrészt pasztorációs, plébániai munka, ifjúságnevelés, szegénygondozás, járunk a Szent Ferenc-kórházba, és igyekszünk a templomban is programokat szervezni. Egerben van egy 200 fős leánykollégiumunk, Miskolcon egy 64 fős fiúkollégiumunk. Ennek a munkának vannak gyümölcsei. Amíg több időm volt, én láttam el ezt a fiúkollégiumot. Minden héten miséztem nekik úgy, hogy átmentem hozzájuk, és az ebédelőben, a saját környezetükben volt a mise. Volt egy kis zenekar, de csak három éneket ismertek. Mindenre azt énekeltek. Azért szerettem, mert a saját nyelvükön tudtam őket megszólítani. Lehetett használni az ifjúságnak a sajátos nyelvezetét, már amennyi szalonképes belőle. Volt, aki rövidnadrágban és papucsban jött le, de ott voltak, volt igény a találkozásra. Ennek az a visszaigazolása, hogy amikor egyszer vasárnap lementem a kertbe, hogy elvégezzem a zsolozsmát, ilyenkor a sok mise miatt mindenki külön zsolozsmázik, elővettem a breviáriumot. A himnuszot még el tudtam olvasni, de nyolc-tíz gyerek vett körül, és este 10 óráig beszélgettünk. A nevelőtanár nem vette észre, hogy ott vagyunk a kertben, és kizárta őket, én engedtem át őket a felső folyosón a szobájukba. De telefonon is hívnak, amikor már nem ott laknak is sokan megkeresnek, ami annyit jelent, hogy az ifjúságnak igenis van igénye, hogy megszólítsuk őket. Nem úgy kell hozzájuk fordulni, hogy hátha papok lesznek belőlük, de úgy mennek el az egyházi kollégiumból, hogy kaptak valamit. Tudják azt, hogy ezekhez az emberekhez bármikor fordulhatnak, mert mindig szeretettel fogadják őket.

Jelenleg egy jelöltünk van Bresciában, két novíciusunk Padovában, és egy kispunk Assisiben. Ők a növendékeink, és velünk van József testvér, aki a vasgyárból jött át hozzánk, ő már nem számít növendéknek. Ő próbaéven van, ami három évet jelent, ha ez letelik, tehet örökfogadalmat.

Egy újságíró megkérdezte tőlem, hogy ez a négyes szám jónak számít-e? Mondtam igen, mert nagyon sokáig egy sem volt, és ha más rendeket nézünk, nem nagyon vannak. Adná Isten, hogy többen legyenek, de ennek a négynek is nagyon örülünk.

A végén még néhány nagyon érdekes minorita személyiséget szeretnék bemutatni. V. Sixtus pápa minorita volt. Tudjuk róla, hogy Loyolai Ignácnak, Néri Fülöpnek volt a kortársa: ő állította fel a Szent Péter téren a ma is látható obeliszket. Ő fejezte be a Szent Péter templomot, a kupoláját ő építtette meg. Ő hívta életre a kilenc kongregációt a Vatikánban, ő fékezte meg a banditizmust Rómában és környékén. Úgy, hogy elég sok kivégzés volt, folyt a vér, de rendet csinált. Akkor még volt eh-

hez is joga egy pápának. Én mindig nagy tisztelettel néztem rá, fel is akartam venni a Sixtus nevet, csak mire az örökfogadalomhoz értem, izgalmamban elfelejtettem kimondani, és utólag már nem lehet felvenni. Ő tudta, hogy mit akart, és tudjuk, időnként sokféle eszközt fel kell vennünk, hogy a jó célt megvalósítsuk. Szent István is lenyakaztatott egy pár embert, meg is volt az eredménye. Nem arról van szó, hogy mézárósnak kell lennünk, de meg kell védeni a gyengét, és ehhez időnként ilyesmi is hozzátartozhat.

XIV. Kelemen pápa is minorita volt, a legérdekesebb, hogy ő oszlatta fel a jezsuitákat. Ezt mondom is nekik, ha találkozom velük, mire ők azt válaszolják, hogy igen, de voltak a sírjánál, és egy depressziós ember nézett vissza rájuk. Ennek az a története, hogy az úgynevezett redukciókban, a dél-amerikai missziókban óriási sikereket értek el a jezsuiták. Ez a ferenceseknek nem tetszett, és elmentek a minorita pápához, hogy ez nem jó így. Kivizsgálták az ügyet, és azt mondták, hogy megszüntetik a jezsuita rendet. Attól a perctől kezdve lettünk mi, minoriták a Vatikán gyóntatói, addig a jezsuiták voltak. A mai napig minoriták gyóntatnak a Vatikánban, minden nyelven. Kelemen depressziós lett, de hát mindenkinek van valamilyen betegsége.

Szent Maximilián Kolbe a mi nagy, XX. századi szentünk. Niepokalanówot ő hozta létre, az olyan, mint egy város. Több száz szerzetes él ott. Én is eltöltöttem ott néhány hónapot, nekem túl nagy volt. Csodadolgokat művelnek ott, önfenntartóak, saját könyvkiadójuk, nyomdájuk van, a Szeplőtelen Lovagja mozgalmat is ők indították be, ezt a mai napig működtetik, ápolják. Azt biztos hallotta mindenki, hogy Kolbe atya úgy halt meg, hogy elvitték a németek Auschwitzba egy egész szerzetesi csapattal együtt. Ott egy szökés után megtizedelték őket, és egy családapa kétségbeesett, kérte, hogy a családja miatt ne öljék meg, ezért Kobe atya jelentkezett, hogy ő vállalja helyette a halált. Az SS tiszt azt mondta, ha meg akarsz halni, halj meg. Egy éhségbunkerbe zárták be, tizenvalahány nap után még volt egy kis élet benne, akkor kapott egy injekciót, úgy halt meg. Az az ember, akit megmentett, túlélte a háborút, visszament a családjához, és ott volt Kolbe atya boldoggá avatásán. Ott van eltemetve a niepokalanówi temetőben. Ez volt a kérése, hogy oda temessék, annak az embernek a földjében akar nyugodni, aki megmentette az életét.

Amikor én elkezdtem a jelöltséget, abban az évben Peruban két minorita atyát meggyilkoltak. Azóta is folyik a szentszéki vizsgálat, hogy ez vajon politikai gyilkosság volt-e, vagy vértanúság. Azt nevezzük vértanúnak, aki a hitéért hal meg. A boldoggá avatási per ilyenkor gyorsan lefolyik, de ezt ki kell mondani. Most, a múlt héten mondták ki, hogy ők a hitükért haltak meg, ami azt jelenti, hogy a per ezután gyorsan halad majd.

Végül az aradi minorita atyákról akarok beszélni. Aradon van rendházunk, de azt nem tudja mindenki, hogy a korabeli minoriták szerepet vállaltak az vértanúk 1849-es kivégzése alkalmából, ők nyújtottak nekik lelki vigaszt. A kivégzés előtt megjelent a kolostorban egy katonatiszt, akit a várparancsnok küldött azzal az utasítással, hogy hozzon papokat, akik a kivégzés előtt meggyóntatják az elítélteket. El is mentek a

börtönbe, az egész éjszakát ott töltötték, a kivégzésen is jelen voltak. Kikísérték őket a vesztőhelyre és imádkoztak értük, amíg éltek. Van egy festmény az aradi rendházban, ezt a jelenetet örökíti meg. Az egyik atya depressziós lett, mert az osztrákok megpróbálták őket kifaggatni arról, hogy mit gyóntak a tábournokok. Ez az atya Imregen van eltemetve, és lehet mondani, hogy a gyónási titok áldozata lett.

Kelemen Didák ügyéről mondok még valamit. A templomról, illetve Kelemen Didákról megjelent egy könyv, amit szeretnénk népszerűsíteni, elég szépen fogy. Az ő boldoggá avatása elakadt. Olyan nagy mennyiségű az iratanyag, hogy nagyon nehéz kihámozni belőle a lényegét. A posztulátor, aki Rómában ezzel az ügygel foglalkozik, azt mondta, kérne egy embert, aki az ő irányítása alatt átnézné ezt az anyagot, és az úgynevezett pozíciót, a szükséges iratot együtt elkészítenék. Minden megvan a boldoggá avatáshoz, de ez az irat hiányzik még, és olyan emberre van szükség, aki nemcsak magyarul, hanem olaszul is jól beszél. Az a probléma, hogy a szabályok szerint, ha csak egy mondatot is használnak fel egy iratból, akkor az egész anyagot le kell fordítani. Ha van egy 500 oldalas könyv, amiből csak 3 oldalt használnak fel, mert mondjuk Didák atya egy csodáját írja le, akkor mind az 500 oldalt le kell fordítani. Ez a szabály. Most próbálunk keresni valakit, aki ezt elvállalja, és alkalmas is a munkára.

*(A Szent Anna Kolping-házban
február 9-én tartott előadás szerkesztett változata)*

CZOPF ÉVA KLÁRA

Legyetek szentek!

A Megszentelt Élet Éve kapcsán választottuk ezt a témát: „*Legyetek szentek!*” Mi jut eszünkbe a „szent” szóról? Spontán milyen képek ugranak be?

Érdekes, hogy például németül micsoda összefüggés villan fel a heilig/Heil/heilen, azaz szent/üdvösség/gyógyítani kifejezések között. Megsejthetjük, hogy igazi *egészség* abban és általa lehetséges, aki az eredendően Szent, aki az üdvösséget kínálja, aki az igazi gyógyítónk: Jézusban!

Szent a Bibliában¹

Izajás próféta elhívásának történeténél találkozunk a háromszor szent Istennel, (a liturgia a „Szent vagy” énekben hozza): „*Szent, szent, szent a Seregek Ura*” (Iz 6,3). A szentmise Glóriájában pedig ezt énekeljük, Jézus Krisztusra értve: „mert egyedül Te vagy a Szent!”

A szent kifejezés jelentése: „Isten számára fenntartott”, és a szó az „elkülöníteni” igéből ered, mégis láthatjuk, hogy a „szent” megjelenik a teremtmények jelzőjeként is. A külső szentség a *Szentlélek révén* válik bensővé: általa *lesz részesedés a szeretetben, aki maga az Isten*. A Szent legyőzi a bűnt, ahogyan a fény is kiűzi a sötétséget. Másképp nem is lehetséges. Hiába próbálkozunk fény nélkül elűzni a sötétet. A szentség sem választható le annak egyetlen forrásáról! Tudjuk, hogy Isten és Fia, Jézus Krisztus ugyanaz tegnap, ma és mindörökké. Fontos látnunk, hogy az Ószövetség és az Újszövetség Istene ugyanaz: Ábrahám Istene Jézus Krisztus Atyja, és Jézus által a mi Atyánk is. Ő nem változik, csak a mi felfogó és befogadó képességünk alakul a történelem során. Jézus tanítása szerint a hit révén mi is Ábrahám fiai lehetünk. Isten nem hagyta el szeretetből kiválasztott népét, a zsidókat, mert Ő Isten, azaz végtelenül hűséges, az ígéreteihez is. Az újszövetségi levelekben is olvasunk erről: „*Ha téged levágtak a természetes vad olajfáról* (azaz a hitetlenségről/pogányságról), *s a természet rendjén felülemelkedve beoltottak a nemes olajfába* (azaz az Isten választott/zsidó népébe, akik nekünk „idősebb testvéreink”), *mennyivel inkább beoltják majd azokat saját olajfájukba, akik természet szerint is oda valók* (maguk a zsidók)” (Róm 11,24). „*Mert a hegyek megszűnhetnek, és a halmok meginoghatnak, de hozzád való hűségem nem szűnik meg, és békességem szövetsége nem inog meg – mondja könyörülő Urad*” (Iz 54,10).

¹ Vö. Biblikus Teológiai Szótár

Czopf Éva Klára

AZ ÓSZÖVETSÉGBEN

I. Isten szentnek mutatkozik. Megközelíthetetlen, de hogy felismerjük, kinyilatkoztatja magát titokzatos hatalomként (pl. a Sínai hegynél – „*ne közelítetek!*”) és „*Izrael Szentje*”-ként.

A szentség nem jelző Istennél, hanem Ő maga.

II. Isten megkívánja, hogy szentnek tartsák. Például egészen aprólékosan meghatározza az áldozatok részleteit. Az ilyen igehelyeket hajlamos voltam korábban gyorsan átlapozni, mint számomra érdektelenekeket, pedig a helyesen bemutatott liturgia akkor is, ma is nyilvánvalóvá teszi Isten dicsőségét. Csak akkor értékes a kultusz, ha kifejezi a Törvény iránti engedelmességet, a mély hitet, a személyes istendicséretet (ennek ellentéte: „*ajkával tisztel, szíve távol jár...*”). Íme, ezt jelenti az istenfélelem, az Isten megszentelése: „*A Seregek Urát – Őt valljátok Szentnek, csak tőle féljete, csak tőle remegjete!*” (Iz 8,13). Az istenfélelem elkötelezett szeretet Isten és az emberek iránt. Fantáziám összekapcsolta Mózes és Áron csodás botjával ezt a témát. Amikor a fáraó keményszívűségében jelet kér, Áron Mózes kérésére eldobja a botját, és az kígyóvá változik. A fáraó varázslói is produkálni képesek ugyanezt a jelet, egy óriási különbséggel: az Áron botjából lett kígyó elnyeli az összes többi kígyót (vö. Kiv 7,8–13). Számomra ehhez hasonlónak tűnik az összes félelem és az istenfélelem kapcsolata. Az istenfélelem elnyeli a többi félelmet az életünkben, így az istenfélelem valójában hatalmas, nélkülözhetetlen gyógyír. Isten szabadságra teremtett, ami a Tőle való teljes függés. Ez a mi életlehetőségünk, „egész”-ségünk garanciája.

III. Isten megszentel – közli saját szentségét: Jahve fenntartott *magának helyeket, személyeket, tárgyakat, időket*. Mindezek az Istennel való kapcsolatuk arányában szentek. A főpap egy évben csak egyszer léphet be a Szentek Szentjébe, tisztulási szertartás után. Meg kell különböztetni az igazi szentséget, amely Isten tulajdonsága és a szent jelleg, amely egyes személyeket és tárgyakat elkülönít, kiválaszt.

A Szent jelenléte igazi méltóságot ad népének, s ezzel erkölcsi szentségre kötelezi. Népének megszenteléséért hirdeti meg Isten a Törvényt. Maga Isten adja a népnek a tisztaságot, az áldozat vére által megtisztítva a szívét: „*Szentek legyetek, mert én, a ti Istenetek szent vagyok!*” (Lev 19,2).

„*Ti megszentelődjete, szentté lettete, mivel én szent vagyok... Én, az Úr vezettelek ki benneteket Egyiptomból, hogy Istenetek legyek: legyetek szentek, mivel én is szent vagyok!*” (Lev 11, 44-45). „*Szenteljétek magatokat nekem, az Úrnak: én szent vagyok!*” (Lev 20,26). Azok nevezhetők szentnek, akik a próbatételen átmenve elnyerik a végidőbeli országot. Ezek a bölcsek, akikben megvan Isten félelme: „*szent maradék*”.

AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN

Az Újszövetségben is ugyanezzel találkozunk: mivel Isten szent, választottainak is szenteknek kell lenniük. A pünkösöd, Isten Lelkének a megnyilvánulása a szentségi újszövetségi fogalmának igazi eredete.

I. Jézus, a Szent – tekintettel istenfiúságára és Isten Lelkének benne való jelenlétére. „Isten Szentje” és „Isten Fia” két egyenértékű kifejezés. Krisztus szentsége azo-

nos az Atya szentségével: „Én értük szentelem magam, hogy ők is megszentelődjenek” (Jn 17,19).

II. Krisztus megszenteli a keresztyényeket – A keresztyények a hit és a keresztség által valóságosan részt vesznek a feltámadt Krisztus életében: „*Titeket azonban felkent a Szent*” (1Kor 1,30). A keresztyények Krisztusban és a Szentlélek által megszenteltek. A Szentlélek keresztelte meg őket, ez a Lélek-keresztség, a Szentlélekben való megkeresztelkedés: „*Aki a nyomomba lép, Szentlélekkel és tüllel fog benneteket megkeresztelni*” (Mt 3,11). „*Testvérek, Isten irgalmára kérlek benneteket: Adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul. Ez legyen szellemi hódolatotok. Ne hasonuljatok a világhoz, hanem gondolkodástokban megújulva alakuljatok át, hogy felismerjétek, mi az Isten akarat, mi a helyes, mi a kedves előtte és mi a tökéletes.*” (Róm 12,1–2.)

III. A Szentlélek – a keresztyények megszentelője: eltölti a közösségeket ajándékaival és karizmáival. Az 1Kor 6,11 szerint a megváltottak a Szentlélek templomai, Isten gyermekei, akikben állandóan megvan a szentség forrása, lásd a samariai asszonyoknak mondott ígéretet: „*a víz, amelyet én adok, örök életre szökellő vízforrás lesz benne*” (Jn 4,14b).

IV. A szentek – az Ószövetség csak kivételes esetekben alkalmazta a szent szót, az Újszövetségben a szent a keresztyényeket jelöli: először a jeruzsálemi első közösség pünkösdi csoportjának tagjait, majd a Júdeában élő testvéreket, később *minden hívőt* (vö. Róm 16,2). E szentség azt követeli, hogy szakítsanak a bűnnel, és Istennek tetsző módon éljenek. „*Öbenne választott ki bennünket a világ teremtése előtt, hogy szentek és feddhetetlenek legyünk előtte*” (Ef 1,4). „*Mint ahogy szent, aki meghívott benneteket, legyetek ti is szentek bármilyen körülmények között; mert meg van írva: Szentek legyetek, amint én is szent vagyok*” (1Pét 1,15–16).

Barsi Balázs ferences atya egy helyen így ír a szentségről: „A Miatyánkban hatalmas erejű lendület emel fölfelé az Atya dicsőségéig, hogy utána a Szentlelket elnyerve leszálljunk a bűnök bocsánatáig s a gonosztól való szabadulásig. Az első hullám Istenhez lendít. Nem magunkról beszélünk: a te neved *szenteltessék meg, a te országod, a te akaratod...*’ A keresztyény életszentség lényege: beleállni ebbe a felfelé való sodrásba. Lépjetelek kapcsolatba a szentekkel! Indulásukat tekintve gyakran a legnagyobb emberi mélységekből jönnek elő. Koruk sem volt alkalmasabb az életszentségre, mint a miénk. A szentséghez semmiféle különleges természetes adottság, tulajdonság nem kell. A szentek zsenialitása, hogy hitükre ráteszik életüket. Kapott tudásukhoz és reményességükhöz igazítják életüket. A szentség egyfajta logika következetes érvényesítése: ha Krisztus Isten Fia, ha van feltámadás és örök élet, akkor égő vágy hajtja őket, hogy teljesen Istennek adhassák magukat, hogy életükben Isten kinyilvánítsa az Ő szentségét. Életszentségre kell hívnunk a felnövekvő nemzedéket! Akarjunk szentek lenni és az égbe kívánczni! *Nem a papságra/szerzetességre vagy házasságra kell készülnie annak, aki pap/szerzetes vagy házasság akar lenni, hanem életszentségre.* Mi akarsz lenni? Ha valóban keresztyény, azaz krisztusi vagy, egy helyes válasz lehetséges: szent, vagyis olyan ember, aki egész életét átadja Istennek, olyan bűnbánó bűnös, aki – bár kísértésekkel küszködik – a gonosztól végül is megszabadul, mert benne maga Isten vett lakást.

Minden ezen a mélységes irányuláson, Isten utáni vágyon múlik. Hiteles életszentség az, ha Isten Isten lehet az életemben, Ő uralkodhat bennem. Aki mindenképp Isten dicsőségét keresi, annak élete fokozatosan leegyszerűsödik. Nem akar mindenkinek megfelelni. Sokkal egyszerűbb az, amiből az életszentség összeadódik: Istent magát kell akarnom, az Ő szentségét, semmi más. A szent értelmét betölti a hit egyszerű világossága, és épp ettől élesebben látja a földi dolgokat is.²

A vágy valóban nagyon fontos. Szívünk hatalma, szabadsága és felelőssége, hogy egyre jobban vágyakozzunk. Ennek képessége megadatott minden embernek az Isten-képiséggel; ez felszitható. Ez nem érzés elsősorban, hanem döntés, elköteleződés.

TEKINTSÜNK MOST A MEGSZENTELT ÉLET AJÁNDÉKÁRA!

A II. vatikáni zsinat szerint az életszentség és a tökéletesség egyetlen abszolút mértéke a szeretet, amely – minden életállapotban megvalósítható. Minden keresztény hivatott az evangéliumi tökéletességre, amely a szeretetparancs követésében áll (LG 39–42). A „Vita Consecrata” nem szerencsés kifejezés, mert azt sugallja, mintha a nem-szerzetesi életállapot nem lenne a megszentelt élet állapota, pedig maga a *kereszttség az alapvető megszentelés*. A kereszttség, bérmálás és eucharisztia által lesz az ember Istené (beavatás), mert ez a szent Isten lefoglalta őt magának. A szerzetesi fogadalmak csak teljesebben fejezik ki ezt a megszentelést (PC). A „kifejezésen” van a hangsúly, nem pedig a „teljesebben” szón. A kereszttség általi megszentelés mutatkozik meg kifejezetten és láthatóan. A szerzetesség a keresztény élet egyik sajátos megélési formája. A laikusokon belül a szerzeteseké egy speciális karizmatikus életállapot. A „laikus” kifejezés a görög „laosz” vagyis nép szóból származik, így néphez tartozót jelent. A szerzetes Isten országa transzcendenciájának jele. A keresztény hívek pedig Isten országa immanenciájának (mindent átható) jele. Mindkét jelre szükség van! Szép ez a kiegészítés. A hagyományos parancs-tanács megkülönböztetés helyett inkább arra törekedjünk, hogy mindig tegyük meg az épp akkor megkívánt és lehetséges következő lépést a teljes szeretet felé. A karizma felismerésével érthetjük meg, hogy konkrétan mi ez. Ha felismertük, akkor annak megtétele a szeretetparancs követelménye.³

A szerzetes élete *Krisztus életformáját* tükrözi: Krisztus életének sajátos jellege, ahogyan Ő az *engedelmes, tiszta és szegény* életet választotta, legnyilvánvalóbban a megszentelt életben mutatkozik meg. Öröktől fogva arra vagyunk hivatva Krisztusban és Krisztus által, hogy szentek legyünk, azaz részesüljünk Isten szent életében. Ez jelenti minden megkeresztelt ember megszentelését, ami a Szentlélek kiáradása által *egyesülés Krisztussal*. Az Istennek szentelt személyek hivatása, hogy még inkább láthatóvá tegyék ezt a „megszentelést”. A megszentelt életet élők Krisztusnak nemcsak parancsait, hanem életformáját is követni kívánják. Ez is a Szentlélek sajátos ajándékának erejéből lehetséges, különben hiábavaló, lehetetlen és elrugaskodott vállalkozás lenne, miként a szentségi házasság esetében is. A szerzetesnek radikálisabban kell élnie az

² Idézet Barsi Balázs „Az irgalmas Atya” c. könyvéből

³ E bekezdés P. Nemeshegyi Péter SJ: A szerzetesség teológiája c. írásából

egyházhoz tartozását, azaz saját közösségi mivoltát, aminek eredete, példája és célja a Szentháromság. Profétai hivatásával hozzájárul ahhoz, hogy a testvériség igénye eleven maradjon az egyházban. Tanúságot tesz a közösségről, amelyben engedi, hogy szeressék, és megtanulja önmagát odaajándékozni. Mivel itt a földön nincs maradandó hazánk, a szerzetes élete mindenki számára jel, amely tanúskodik a mennyei, de már e világon is meglévő értékekről és az örök életéről.

A szerzetes nem illeszkedhet annyira a világba, hogy magáévá tegye annak stílusát, és ezzel elrejtse önazonosságát; ehelyett elkülönül a világtól (és nem csak a negatív értelemben vett világtól), hogy közösségre élje a tanácsokat, és tanúságot tegyen azon testvérek felé, akik teljesen elmerültek a mindennapi élet idegesítő gondjaiban, szinte annyira, hogy már elveszítik létük értelmét és végleges irányát.

A szerzetes fő célja a szakadatlan imádságban való kitartás. A kolostorok tehát a könyörgés és a dicsőítés csomópontjai... A szerzetesség az isteni szózatra várakozó egyház a pusztában. A monostorok az Isten népén belül az imádkozás otthonai és iskolái.⁴

A szerzetes nemcsak arra kötelezte magát, hogy Isten akaratát teljesíti – ez minden megkereszteltre vonatkozik ugyanis –, hanem arra is, hogy ezt sajátos közvetítők (az intézmény törvényei, például szabályzat/regula, a közösség és az előjárók rendelkezései) segítségével teszi.⁵ Az „egy-ügyűség” Isten felé fordult akarat, amely csak ezt az egyet keresi, így ami máskülönben érdeklí az embert, másodrangúvá vagy éppen érdektelenné válik az egyetlen téma, Isten mellett.⁶

Keresztény értelemben a szűz nem az, aki senkinek nem adta oda a testét, hanem az, akit Krisztus megszentelt, és teljesen birtokába vett. A szerzetesi tisztaság *lényege nem az*, hogy az arra fogadalmat tevő személy *nem szeret egy házastársat, és lemond a gyermekekről, hanem Isten szeretésére fordítja egész „házastársi” szerető kapacitását*, hogy átható és konkrét meghosszabbítása legyen annak az eljegyzettségnek, amellyel Krisztus a megtestesüléskor az egész emberiséget saját testévé tette. A tisztaság által saját testét áldozatul ajánlja fel, hogy Krisztussal együtt életet adjon nem valakinek, hanem mindenkinek. Testet adni Istennek, Isten teste lenni: íme, ez a keresztény hivatás, ami anyai hivatás. A szerzetesi tisztaság tehát nem zárja ki mások szeretetét, hanem elővételezve megvalósítja azt a végső állapotot, amikor mindenki mindenkit szeret. A szűzi választás lényegében egy személy, egy jegyes, vagyis Krisztus választása, nem pedig egy tevékenysége, szolgálaté vagy misszióé. Keresztény értelemben csak akkor lehet valaki szűz, *ha szétosztja magát másokért! A szüzesség szeretetszövetség.*

A szerzetes élete élő tiltakozás az ember felszínesítése, elsőkélyesítése, elidegenítése és az illuzórikus boldogság ellen. Az emberben ugyanis olyan szomjúság él, amit semmiféle emberi/földi nem képes csillapítani. „*Aki azonban abból a vízből iszik...*” (Jn 4, 13-14).⁷

⁴ Roger-Nikolas Visseaux: *Az Evangéliumból élő imádság* (Bencés füzetek 7.)

⁵ Arnaldo Pigna (OCD): *Krisztus követése – az evangéliumi tanácsok fényében*

⁶ Bamberg: *Az emberség ára*

⁷ Bouldat: *A tiszta vágy és a szexualitás*

Ma is találkozhatunk egyházunkban a „kétszintes gondolkodással”, a hiedelemmel, miszerint a szerzetesi életforma a családosnál tökéletesebb, szentebb, nagyobb áldozat, és ez az igazán Istennek tetsző élet. Jóval több közös jellemzője van a házasság és a szerzetesi hivatásnak, mint azt általában gondoljuk.

„Az emberi méltóság igazi alapja a feltétel nélküli szeretet. A szexualitás nem azért lemondás tárgya, mert tabu vagy mert csúnya, hanem épp ellenkezőleg. A cölibátus a szexualitás legszebb felemelése. Vallástörténetileg az ember az áldozatban mindig a legszebbet adja vissza Istennek, javainak zsengejét.”⁸ A házasság szentség, azaz a nemiségből adódó szex a házasságban a szent életnek nem akadálya, hanem forrása. Nem felsőbbrendű a cölibátus, a házasság is megélheti ugyanazt az intimitást Istennel. Ahhoz, hogy a házasság ne legyen kelepce, hanem egyesítő kötelék, egészséges közösségeket kell kialakítani a házastársak és a családok körül, egy szélesebb közösségi szövetséget az Úrral. Az Úrral és egymással való szövetség új köteléket teremt, ami nem gyengébb a vérségi köteléknél, csak más. Milyen sokatmondó a magyar nyelvben ez a „test-vér” kifejezés!

A „család-egyház” kifejezés arra utal, hogy kicsiben a család is sejtje az egyháznak, akárcsak a szerzetesközösség, azaz magán viseli az egyház lényeges vonásait. Mindkét hivatás közös célja a személyek növekedése, üdvössége, amely érdekében a család és a közösség is támogatást és kihívásokat ad, hogy egymást felnőtté neveljék a hitben. Mindkét esetben szeretetközösségről beszélhetünk, egész életre szóló, egymás melletti tudatos elköteleződésről – részben választott, részben kapott emberekkel, Isten szeretetére alapozva, belőle erőt merítve. Mindkét hivatásban elengedhetetlen az önátadás és az önmegtagadás, ami az önzésről való lemondás.

A Szentírás „egy testnek” mondja a házasokat, akikre áll: „Elhagyja apját, anyját...” – ugyanakkor ez igaz a szerzetesekre is: rájuk is mondható, hogy a közösségben egy testet alkotnak, hiszen Krisztus titokzatos teste az egyház. „Ugyanúgy vagyunk sokan egy test Krisztusban; egyenként pedig egymásnak tagjai.” (Róm 12,5)

Isten „legyen” parancsai a történelemben teremtő erejű szavak! Ha azt mondja nekünk, hogy „Legyetek szentek”, az hasonló erejű kifejezés, mint a „Legyen világság!” Isten a maga teremtő erejét, kegyelmét egészen odateszi e felszólításához, ez az Ő „oroszlánrésze”. A mi emberi részünk ehhez képest csak „bolhányi”, persze ettől még életfontosságú. Erre az Istentől jövő felszólításra mi, szabad akarattal megáldott (és tényleg megáldott!) emberek, válaszolhatunk igennel, amennyiben élünk a szabadságunkkal, de nemmel is, amennyiben visszaélünk vele. Szűz Máriával együtt tegyük hozzá Isten életfakasztó „legyen”-jéhez a mi életigenlő „legyen”-ünket, hogy így valóban részt vehessünk Isten teremtő munkájában: „Legyen nekem a te igéd szerint!” (Lk 1,38). Ha azt akarod, Uram, hogy szent legyek, *legyen meg a Te akaratod!*

(A regionális karizmatikus találkozón, január 24-én,
a Millenniumi-teremben elhangzott előadás szerkesztett változata)

⁸ Bíró László püspökkel interjúrészlet

ORSZÁGOS LELKIPÁSZTORI–TEOLÓGIAI NAPOK EGERBEN

A római katolikus egyház Országos Lelkipásztori Intézete január 26. és 29. között Egerben, a Szent János Továbbképző Központban szervezte meg az immár hagyományos Országos Lelkipásztori–Teológiai Napokat. Az idei jelmondatuk: „Csak egy a szükséges” (Lk 10,42). Ehhez kapcsolódva a rendezvény fő témájaként az Isten országára helyezte a hangsúlyt.

SZÉKELY JÁNOS

„Ti keressétek először az Isten országát és annak igazságát...” (Mt 6,33)

Arról szeretnék néhány gondolatot elmondani, mit is jelent, hogy Isten országa. Mi az a titokzatos valóság, amelyről Krisztus annyit beszélt. Tanításának egyik legközpontibb örömhíre, igazsága, valósága volt. Talán elég gyakran nem értjük ennek a kifejezésnek pontos jelentését.

Néhány szót arról is szeretnék szólni, hogy Isten országa mit jelent a mi életünkben, a mi plébániai közösségeink számára.

Hadd kezdjem néhány történettel, amelyek számomra nagyon közel hozzák azt, hogy Jézus miről is beszél. Az első, amit felidéznék, Szent Ferenc életében egy hatalmas fordulópont. Ferenc Assisiben él, jó módú életet, szórakozásban, mulatozásban telik a fiatalsága. Nagyon sokan irigylik őt. Egy há-

ború robban ki Assisi és Perugia között. Ferenc is ott van a csatában. Elkényeztetett ifjú, nem nagyon tudja a fegyvereket forgatni. Fogságba kerül. Perugiában egy rendkívül egészségtelen börtönbe teszik, ahol megbetegszik, élet és halál között van. Apja, Pietro Bernardo nem olyan komoly összegért fiát kiváltja a börtönből. Hazahozza Ferencet, aki élet és halál között lebeg, és talán végigfut fejében a gondolat, milyen szörnyű lenne most meghalni. Eddig semmi igazán jót nem tett az életében, csak szórakozott. Mennyire üres volt eddig az élete. Ferenc lassan mégiscsak felépült, és egyik délután kilovagolt a városból. Szembe jött vele egy leprás koldus. Mindig is iszonyodott a leprások sebeitől, rettegett ettől a betegségtől. Ekkor egy titokzatos hangot hall, ami azt mondja neki, szállj le a lóról, öleld meg ezt a leprás koldust. Ferenc érzi,

Székely János

talán egy utolsó lehetőséget kapott arra, hogy addigi üres életét valamivel megtöltse. Valóban leszállt a lóról, megölelte, megcsókolta a sebekkel teli arcot. Halála előtt nem sokkal visszaemlékszik erre, és azt mondta, akkor ami addig keserűnek tűnt, édessé lett. Ami addig nehéznek tűnt, az könnyűvé. Ferenc megtapasztalt egy olyanfajta boldogságot, amit addig nem ismert. Addig ismerte a szórakozás örömét, most átélte a szeretet boldogságát.

Az Isten országa hasonlít a kereskedő emberhez, aki drágagyöngyöt keresett, s amikor egy különlegesen értékeset talált, örömeiben eladta mindazt, amije csak volt, és megvette azt.

A második történet Charles de Foucauld életéből való. Hasonlóan nehéz ifjúsága volt, mulatozott, ivott, kártyázott, rengeteg pénzt veszített el a családi vagyonból. Botrányos ügyei voltak, annyira, hogy a család végül is kitagadta Foucauld-t, hogy több szégyent ne hozzon rájuk. Így került a fiatalember Algériába, az akkori francia háborúk során önkéntesként, vállalta, hogy Algéria ellen harcol. Halált megvető bátorsággal küzd, valósággal vágyik arra, hogy őt lelőjék, az első sorokban harcol. Nagyon hamar kitüntetésekkel kap és rangokat szerez. Nem sokkal később átszökik Marokkóba, ami akkor még egy lezárt ország volt, ott tartózkodva ámulattal figyeli az arabok hatalmas, erős hitét. Magában azt gondolja, talán én vagyok egyedül ebben a hatalmas országban, aki ateista. Az éjszakákat a szabad ég alatt tölti, órákon át nézi a gyönyörű éjszakai csillagos eget. Valami kezd megmozdulni a szívében. Karácsony előtt ment haza. Az egyik hajnalban bement az egyik templomba, és látta, hogy hátul, a gyóntatószék közelében egy idős, szimpatikus arcú atya áll. Gondol egyet, odamegy, és mondja, atya, nekem kételyeim vannak a hitben. Feleljen nekem a kérdéseimre. Az atya ránéz a fiatalember arcára, kicsit leolvassa belőle elmúlt éveinek zűrzavarát, bűneit. A szemébe néz, és azt mondja, jöjjön be gyóntatószékbe, térdeljen le, és gyónja meg a bűneit és hinni fog. Charles de Foucauld mondja, atya, félreértett engem, én nem gyónni jöttem, én alig hiszek az Istenben. Kérdéseim vannak, feleljen nekem. De az atya megint csak a szemébe néz, mondja, térdeljen le, gyónja meg a bűneit és hinni fog. És Foucauld végül is enged ennek az unszolásnak, letérdel, és ennek a több mint tíz évnek a bűneit minden szépités nélkül, minden magyaráztatás nélkül ott leteszi. Abban a pillanatban érzi, hogy a kegyelem, mint hatalmas folyó ömlik át rajta. Ahogy onnan feláll, már valóban hisz. Nem sokkal később eldönti, hogy pap lesz.

Az Isten országa olyan, mint amikor a tékozló fiú hazatér az atya ölelő karjaiba. Isten országában nagyobb öröm van egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igazon.

Egy harmadik eset. Néhány évvel ezelőtt, karácsony előtt történt Esztergomban. Egy hatgyerekes, nagyon szegény család veszítette el adósságok miatt az otthonát. Keresgéltek albérletet, de hat gyerekkel sehová nem fogadták be őket. Végül nagy nehezen mégis találtak egy helyet, egy teljesen üres lakást. Bútor sem volt benne, és egyáltalán semmi. Ott álltak, karácsony előtt, ennivaló nélkül – ajándékokra nem is mertek gondolni –, hat kicsi gyerekkel. Az édesanya szíve összeszorult, hogy fogják ezt az ünnepet végigcsinálni. Karácsony előtt egy nappal a ház előtt megállt egy kis

teherautó, amit egy férfi vezetett. Az autó megvolt rakva rengeteg mindennel. Bútorokkal, volt rajta fenyőfa, díszek, ajándékok, enniváló. A fiatalember kezdte lepakolni, bevinni a lakásba. Az édesanya ámulva kérdezgette, ki maga, honnan jött, honnan hallott rólunk? Egyáltalán miért teszi ezt? Az ember még a nevét sem volt hajlandó megmondani. Gyorsan visszaült a teherautóra és elment.

A mennyek országa ilyen, amikor a szegény ujjonghat, mert övé a mennyek országa, amikor az éhező jóllakik, a szomorú vigasztalást talál.

Mi is ez a mennyek országa? Ahogy Jézus anyanyelvén hangzik: Malkuth haShamayim, az egek uralma, a mennyek országa. Nagyon sokszor már magát a kifejezést is félreértjük, és azt gondoljuk, itt a mennyországról van szó, vagyis a halál utáni beteljesedésről. Nyilván erről is. Az emberi élet beteljesedése az Isten világában a halál kapuján átlépve lesz az osztályrészünk. De a kifejezés elsősorban nem erre akar utalni. Jézus korában nagyon gyakran tiszteltből, az Isten nevét nem ejtették ki, helyette többek között az egek szót használták. A héber és az arám is az ég szót többes számban használja, így alakult ki ez a szó: egek országa, mennyek országa. A jelentése egészen egyszerűen ez: Isten országa, Isten uralma.

Mit jelent az Isten országa? Hadd adjak erre egy nagyon banális és egyszerű definíciót, ami jól rámutat ennek a fogalomnak a lényegére. Az Isten királysága az a hely, és az a pillanat, amikor és ahol Isten király. Amikor valóban uralkodik. Az emberszívekben, a világban. A Miatyánkban ennek az uralomnak az eljövételét kérjük. Azt kérjük: jöjjön el a te uralmad, a te királyságod.

A következő kérdés gyakorlatilag ugyanezt ismétli meg: legyen meg a te akaratod. Végre nem csak a mennyben, ahol az angyalok, az üdvözültek tökéletesen Isten akaratát élik, a szeretet harmóniájában élnek. Ott az Isten királysága tökéletes. Isten akaratára végre történjék meg, ne csak a mennyben, hanem végre itt, a földön is. Ide is jöjjön el az Isten királysága.

Isten országa ezt jelenti. Isten szeretetének a kincse, ami eljön és uralkodik. Betöltötte Ferenc szívét, úgyhogy túlcordult, ami keserűnek tűnt édessé lett. Betöltötte Charles de Foucauld szívét, megtisztította őt, túlárad a szegények, az éhezők, a gyöngék felé.

Ez a fogalom, hogy Isten uralma, ismerős volt a Krisztus előtti évszázadokban is. A rabbik úgy tartották, hogy a teremtéstől kezdve Isten az egész világon uralkodott. Az egész világnak ő volt az ura. Azonban az Isten uralma a vízözön óta, amikor a bűn elborította a földet, az erőszak elárasztotta a földet, az Isten uralma itt a földön megszűnt. Isten már csak a mennyben volt király, az emberek szívében már nem. A földön már nem. A sínai szövetségkötéstől kezdve az Isten azoknak a szívében újra király volt, akik őt befogadták, akik az ő törvényeit magukra vették. Elmondani a Sömá Jizraél imádságot, a halld, Izrael imádságot azt jelenti a rabbik megfogalmazása szerint, hogy magamra veszem az Isten országának igáját, vagyis belépek az ő akaratának világába. Bennem az Isten király, az ő törvényei szerint élek.

A Sömá Jizraélt elmondani azt jelenti, hogy magamra veszem az ő országának igáját. Aztán az idők végére, a Messiás eljövetelekor várta a zsidóság, hogy majd a

Messiás az egész világra újra kiterjeszti az Isten országát. Általa, a Messiáskirály által az Isten újra király lesz az egész földön, minden emberi szívben. Országának soha nem lesz vége.

A nagy folyótól a tengerig fog tartani az ő uralma. Különlegesen is beszél az Isten uralmáról az apokaliptikus irodalom, a Krisztus előtti utolsó évszázadokban. Megtaláljuk ezt a fogalmat Dániel könyvében, például abban a látomásban, ahol különböző földi birodalmakat ír le, a hatalmas szobor látomásában, amelynek aranyból van a feje, ezüsből a nyaka, aztán bronzból, vasból, végül agyagból a lába. Földi emberi birodalmak, egyre törekenyebb emberi országok. Ezután azt mondja a látomás szövege: egy kicsike kő indult el egy hegyről, anélkül, hogy bármilyen emberi kéz megérintette volna. A kicsi kő legördült, eltalálta ennek a szobornak a lábát, amely összetört. Az egész szobor egy hatalmas romhalmaz lett. A kőből pedig egy óriási nagy hegy lett, ami betöltötte a földet.

Isten uralma valahogy így érkezik, nem emberi erőből, nem földi ország. Nem hasonlít az addigi birodalmakhoz, titokzatosan, emberi kéz érintése nélkül, egy kicsike kő, amely legördül, és ami aztán betölti a földet. Dániel könyve hetedik fejezetében egy hasonló látomást olvasunk. A tengerből, ami szimbóluma a negatív erőknek, a gonosz hatalmának, vadállatok emelkednek fel, amelyek földi birodalmakat jelképeznek. Az emberi birodalmak állatiasak, olyan módon kormányozzák az embereket, mint a vadállatok. Ezek szimbólumai az állattá alacsonyodó emberi birodalmaknak. Ezután azt olvassuk a látomásban, hogy az ég felhőin közeledett valaki odafönről, valaki, aki az Emberfiához volt hasonló, emberhez volt hasonló. Az állati birodalmak után jön egy emberi birodalom. Istennek az emberséges és békés uralma. Ez nem alulról érkezik, nem mi emberek hozzuk létre. Odafönről jön, ajándék. Istentől száll alá.

Az Emberfiához hasonló uralom a könyv magyarázata szerint a Magasságbeli szentjeit jelenti, akik majd örökölni fogják az országot. Ennek az országnak soha nem lesz vége. Isten országát jelentik, amely odafönről érkezik, amelynek a békéje betölti az egész földet.

Az Isten országa tehát olyasvalami, amit nem mi, emberek hozunk létre, nem mi építjük. Szent Márk evangéliumában van egy különleges példabeszéd, amelyet talán nem is pontosan értünk, nem sok jelentőséget tulajdonítunk neki. Szent Máté sem vette be a maga evangéliumába, talán azért sem, mert ő maga sem érti pontosan ennek a jézusi történetnek a lényegét.

Azt mondja Jézus, a mennyek országa olyan, mint amikor egy ember magot vetett a földjébe. Utána akár alszik, akár ébren van, éjjel, vagy nappal, a mag kicsirázik, szárba szökken, kalászt hajt. A mag önmagától – így mondja, görögül: automaté, önmagától – sarjad ki, szárba szökken, kalászt terem. Amikor a termés beérik, rögtön fogja a sarlót, mert itt az aratás.

Isten országa ajándék, nem mi, emberek hozzuk létre. A magot nem a magvető növeli, nem a szántóvető ember, titokzatosan növekszik. Az Isten országa olyan, mint az a titokzatos kicsi kő, amelyet nem emberi kéz indít el az útjára. A Jelenések

könyvében két nagy szimbólumot olvasunk az emberi történelemből. Az első szimbólum a bűnös város, Babilon, amelyet az ember épít, egy égig érő tornyot, amit alulról építenek. Az ember a maga erejéből akar feljutni az Istenhez. Beteljesíteni a létét. Totális ura akar lenni a földi világnak. Ennek a városnak a másik szimbóluma a parázna asszony, a bűnös asszony, aki vértanúk véréből részeg. A földi város, amire az ember képes.

A történelem végpontja azonban nem ez, nem a parázna asszony, nem a földről épülő hatalmas Babilon. A történelem végpontja az odafönről leszálló város. A mennyei Jeruzsálem, amely Istentől száll alá. Szép, mint a völegényének fölékesített menyasszony. Istennek gyönyörű, tiszta menyasszonya. A történelmet nem az ember teljesíti be, nem az ember a főszereplője, hála Istennek. A történelemnek az Úristen a főszereplője. A magunk életének sem mi vagyunk a főszereplői, hanem az Úristen, aki alkotott minket. Ő az, aki hazavár minket, aki megváltott minket, aki az életünket beteljesíti.

Az Isten országát nem az ember építi. Kicsit tévesen szoktuk ezt a kifejezést használni, de lehet jól is érteni, hogy építsük Isten országát. Fontos tudatosítani, hogy ez nem teljesen helyes kifejezés. Az Isten országát nem mi építjük, az mindenekelőtt ajándék, fönről jön. Ahogy Izajás próféta mondja: amint az eső és a hó leszáll az égből, és nem tér oda vissza dolgavégezetlenül, hanem magot ad a magvetőnek, kenyeret az éhezőknek, úgy lesz az én igémmel is, amely ajkamról származik. Nem tér vissza hozzám dolgavégezetlenül, hanem elvégzi, amit rábíztam. Odafönről épül az Isten országa. Isten igéjének titokzatos erejéből, ami fönről leszáll és megtermékenyíti a világot.

Isten országa a Messiás eljövetele által jön el. Azáltal, hogy Isten testet ölt, a földre lép, jelenvalóvá lesz. Odafönről érkezik, mint az Emberfia, aki az ég felhőin jön. Az Isten uralma jelenti azt is, hogy legyőzi Krisztus a gonosz uralmát. Különlegesen is megnyilvánul az evangélium elbeszéléseiben akkor, amikor Jézus betegeket gyógyít, gonosz lelkeket kiűz. Az ókori világban nagyon gyakoriak voltak a pszichikai betegségekkel küzdő emberek, és nem voltak még pszichiátriai osztályok és kórházak sem. Általában a gonosz jelenlétének tulajdonították az emberek a betegségüket. Jézus, amikor gyógyít és a gonoszt kiűzi, azt mondja, hogy ezáltal megjelenik benne, általa, az Isten uralma. A sátán olyan, mint az erős ember, aki a házában ül, és őrizi a zsákmányát, a betegeket, a megszállottakat. Csak akkor lehet elvenni tőle ezt a zsákmányt, vagyis meggyógyítani a betegeket, ha jön egy nálánál erősebb, aki őt megkötözi. Ez nem más, mint Krisztus, aki elragadja a sátántól zsákmányát.

Ahogy Jézus mondja: ha én Isten ujjával üzöm ki a gonosz lelkeket, akkor már elérkezett hozzátok az Isten királysága. Másutt azt mondja: láttam a sátánt, mint villám, úgy bukott le az égből. Isten országa ezt is jelenti, hogy Isten uralkodni kezd a világban. A sátán hatalmát megtöri, uralkodni kezd emberszívekben, kiszabadít rablancokból, szenvedélyekből, bűnökből, elragadja a sátán zsákmányát.

Isten országa jelenti a Lélek jelenlétét, munkáját. A zsidóság úgy tartotta, hogy az utolsó próféták halála után a Lélek kialudt Izraelben. Malakiás halála óta nincsenek

proféták. Ahogy olvassuk például a Makkabeusok könyvében többször is, nincsen profétánk, és nincs, aki a jövődönket tudná. A Lélek hangja kialudt Izraelben. Így mondták a rabbik, már csak egy távoli visszhangot lehet az Úristen hangjából hallani. A visszhang, ami még hallatszik, de a Lélek hangját, a profétai hangot már nem lehet Izraelben hallani. A végső időkre azonban azt várták, hogy a Lélek majd visszatér. Joel profétánál ezt olvassuk: a végső időkben újra kiárad a Lélek a magasból. Fiaitok és lányaitok jövődni fognak, profétákká lesznek.

Jézus eljövetelkor ez teljesedik be. Őt a Szentlélek keni fel. A keresztségekor kiárad rá a Szentlélek. A Lélek erejében megy a pusztába, és a Lélek küldi őt a küldetésére is. A názáreti zsinagógában ezt mondja: az Úr Lelke rajtam, Ő kent föl engem. Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, szabadulást a foglyoknak. A Lélek, amelyt kialudtnak hittek, most újra jelen van, újra szól. Jézus a Lélek erejével gyógyít. Az Isten királysága ezt jelenti, az Isten újra belép a világba és újjáteremti azt.

Az Isten országa igazából nem más, mint maga Jézus, akiben Isten jelenvalóvá lett. Akiben emberré lett, közöttünk van. Origenész így is nevezi Jézust: autobasileia, Ő maga az ország, akiben Isten jelen van. Ő az Emmánuel, akiben beteljesedik a jövődölés, velünk az Isten. Isten országa átfurmálja a világot is. Nem csak egy lelki ország. Legyőzi a világban levő gonoszt is. A nyolc boldogság ezt hirdeti meg. Boldogok vagytok ti, szegények, tiétek az Isten királysága. Boldogok vagytok, akik sírtok, mert vigasztalást találtok. Boldogok vagytok, akik éheztek, mert íme, jóllaktok. Jézus nem idealizálja a szegénységet, az éhezést, a sírást. Nem azt akarja mondani, hogy jobb az, aki sír annál, mint aki nevet. Nem azt akarja mondani, hogy az Úristen azt várja, hogy a földön mindenki sírjon és éhezzen, mert neki csak a nyomorúságos ember a jó. Nem idealizálja a sírást, az éhezést, a szegénységet, hanem egy ideális országról beszél, ahol nem lesz többet szegénység, nem lesz többet éhezés. Az éhező nem azért boldog, mert éhezik, hanem azért, mert jóllakik. A síró nem azért boldog, mert sír, hanem mert vigasztalást talál.

Jézus egy újfajta világot hirdet meg, ahol a szeretet átfurmálja az egész társadalmat. Ezt várták az ókori kelet népei a földi királyoktól is. Attól tartottak egy királyt jó királynak, ha a szegények, a gyöngék védője volt. Ha enni adott az éhezőknek. Az ókori kelet népei nagyon világosan tudták azt, hogy a jogegyenlőség önmagában nem fogja az emberek boldogulását kellőképpen biztosítani. Hiába vannak egyenlő jogok, az erős, a gazdag, a hatalmas a maga erőfölényét mindig érvényesíteni fogja a gyengével, a szegénnyel szemben. Az ókori kelet népei azt mondták, hogy a király csak akkor igazságos, ha erőnek erejével a gyöngé mellé áll, és az erőset, a gazdagot visszaszorítja. Csak az ilyen királyt nevezték igazságosnak.

Érdekes, hogy akkád nyelven – ahogy Hamurapinak a örvényoszlopát írták, ahol szó van erről az igazságos királynak az eszményéről is – igazságot tenni ezt is jelenti: adósságot elengedni. A két dolgot ugyanúgy mondták akkád nyelven. Ebben is benne van a régi keleti embernek egy nagyon nagy bölcsessége. Nagyon jól tudták, hogy aki eladósodott, azt már millió módon kifosztották, éhbéért dolgoztatták, elvesztette a házat, a földjét, talán el kellett adnia feleségét, gyerekeit és önmagát is adósrabszolgá-

nak. Ha az uraság elengedi az adósságát, akkor nem kegyet gyakorol, hanem igazságot tesz. Valami keveset, amit elvett ettől az embertől, visszaad neki. Adósságot elengedni azt jelenti, igazságot tenni.

Hivatkozott erre II. János Pál pápa a 2000. jubileumi évben, amikor többek között azt mondta, ha a dúsgazdag országok, a világ gazdasági nagyhatalmai elengednék legalább az éhező országok államadósságait, nem kegyet gyakorolnának, hanem igazságot tennének. Valami keveset abból, amit a gazdag nyugati világ elragadott Afrikából, és sok helyről a világban, ebből visszaadnának.

Az ókori keleti ember ideája a királyról ez volt, hogy a szegények, a gyöngék védője. Egyiptomban egy fáraót a trónra lépésekor a következő módon köszöntöttek. Boldog nap. A föld és az ég örvendeznek. Akik eddig sírtak, most ujjongva örülnek. Akik éheztek, most, íme, jól laknak. Mintha csak a nyolc boldogságot hallanánk. Akik éheztek, most, íme, jól laknak. Akik sírtak, most, íme, örülnek.

Amikor Jézus meghirdeti a nyolc boldogságot, akkor igazából ezt mondja: örülhet a világ, örülhet a szegény, az éhező, a síró, mert végre elérkezett a nap. Eljött a Mesiáskirály, van védője a gyöngének, Isten megalapítja az ő országát itt a földön. Azt az országot, ahol nem lesz többet sírás, és nem lesz többet éhezés.

Isten országa tehát jelenti azt is, hogy az Úristen valóságosan uralkodni kezd a világban. Az ember, lényege szerint társas lény. A kapcsolataink a lényegünkhöz tartoznak. Énné az ember csak a Te által lehet. A másik arcának tükrében pillanthatjuk meg önmagunkat. Egy kisgyerek úgy tanul meg mosolyogni, hogy az édesanyja rámosolyog. Úgy tanul meg beszélni, hogy az édesanyja beszél hozzá. Akkor lesz önbizalmunk, ha megbíznak bennünk. Úgy tanulunk meg szeretni, hogy a szeretetünket elfogadják.

Az Úristen csak úgy tud bennünket megváltani, megújítani, ha a kapcsolatainkat is gyógyítja, megújítja. A megváltásnak van egy társadalmi dimenziója is. Jézus nem csak az Istennel való kapcsolatunkat akarta gyógyítani. Ő nem másodhegedűsnek jött. Ő az egész világot át akarta formálni. Jelen akar lenni a családjainkban. Ahogy a férj, a feleség szeretik egymást, abban, ahogy a szülő neveli a gyermekét, ahogyan az ember a pénzével bánik, ahogy az egyik nemzet a másikkal bánik. Az egész világot át akarta alakítani. Az Isten országa ezt is jelenti, nem csak egy lelki ország. A kapcsolatainkat is meg akarja újítani, szeretettel, igazsággal akarja betölteni Krisztus. Szent Máté evangélista különösen nagy hangsúlyt fektet az Isten országának erre az erkölcsi dimenziójára. Az ő evangéliumában Jézus úgy jelenik meg, mint új Mózes, aki új törvényt ad.

A nyolc boldogságnak is ad Máté egy erkölcsi jelentést. Arra teszi a hangsúlyt, ahogyan befogadjuk, magunkévá tesszük az ajándékot. Ahogy eszerint átfőmálódik a szívünk, illetve a világ. Ezért a nyolc boldogság néhány mondatát kiegészíti, azt mondja: *lélekben szegények, éheznek az igazságot*. Mit jelent ez, hogy éheznek az igazságot? A korabeli nyelvezetben a szent embert úgy nevezték, hogy igaz ember. A régi, vallásos zsidó ember legfőbb vágya ez volt: hogy ő Isten előtt igaz legyen. Igaz ember. Éhezni az igazságot nem azt jelenti, amit mi ma elképzelünk, hogy egy igazságosabb

társadalom után vágyakozunk, hanem azt, hogy valaki teljes egészében, a lénye legmélyéből éhezik, vágyik arra, hogy ő Isten előtt igaz ember, szent ember legyen.

Ugyanezt jelenti Jézusnak egy másik mondatában, ahol azt mondja, ha a ti igazságotok, vagyis életszentségetek, igaz voltotok nem múlja felül a farizeusokét, írástudókét, akkor nem mentek be a mennyek országába. Igazság azt jelenti, életszentség. Istenhez méltó élet. Ugyanezt jelenti a szó abban a mondatban is, amely szerint ti keressétek először az Isten királyságát, az Isten országát, és annak igazságát. Az annak megfelelő igaz életet, az ahhoz méltó életet. Az Istenhez méltó szent életet mindenekelőtt keressétek. A többit megkapjátok hozzá.

Az emberi életnek legfőbb célja, hogy megtanuljunk szeretni és adni. Istenben élni, aki maga a szeretet. Erre születünk erre a világra. Ha ezt a leckét megtanuljuk, akkor léphetünk be Isten örök szeretetébe. Ez a legfontosabb dolgunk itt a földön. Nem több az élet, mint az étel? – mondja Jézus. Nem több a test, mint a ruha? Az életünket nem arra kapjuk, hogy gyűjtsünk, hogy aggódjunk. Arra kaptuk, hogy szeressünk és adjunk. Ti keressétek mindenekelőtt, mindenről megfeledezve az Isten igazságát, az ő szeretetét. A többi mind másodlagos.

Isten országa Jézusban jön el. Abban a Jézusban, aki Istent így szólítja: Abba, apa. Abban a Jézusban, aki néha az éjszakát Isten imádásában tölti, aki egy az Atyával. Isten országa azt is jelenti, hogy Jézus behív minket ebbe a közösségbe. Megtanít arra, hogy mi is így szólíthassuk Istent: Abba, szenteltesse meg a te neved. Ő már nemcsak Jézusnak atyja, hanem a mi atyánk is. Fölmegyek az én Atyámhoz, aki most már a ti Atyátok is. Az én Istenemhez, aki most már a ti Istenetek is. Krisztus húsvétja által az ég és a föld újra összekapcsolódik. A Szentháromság életébe beléphetünk, a Lélek által mi is ezt kiálthatjuk: Abba, Atyánk!

Az Isten országa ezt is jelenti: Jézussal együtt odalépünk az Atyához, imádjuk őt lélekben és igazságban. Föltáruel előttünk is az Úristen szíve, mert Jézus feltárja nekünk. Áldalak téged Atyám, mennynek és földnek ura, mert elrejtetted ezeket a bölcssek és okosak elől. De föltártad a kicsinyeknek. Igen, Atyám, így tetszett ez neked. Senki sem ismeri az Atyát, csak a Fiú, és senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, és az ismeri az Atyát, akinek a Fiú kinyilatkoztatja. A Fiú eljött és föltárja előttünk az Atya szívét, hogy mi is beléphessünk ebbe a szívbe. Isten országa ezt is jelenti.

Nagyon érdekes a szívtelen szolga példabeszéde, amit még szeretnék röviden fölidézni. A példabeszédnek csak a második felét nézzük, ahol kijön a szolga, és folytatja szolgatársát, aki neki száz dénárral tartozik. Ez a második fele, emberileg nézve, teljesen érthető. Abszolút hétköznapi, mindennapos dolog volt. Egy dénár akkoriban egy egyszerű embernek egy napi keresete volt. Vagyis száz dénár nem volt túlságosan kis összeg. Nem volt túlságosan nagy sem, de nem volt elhanyagolható sem, egy szegény ember háromhavi fizetése. Nem volt ritkaság abban az időben, hogy egy adóst börtönbe vetettek, sőt néha meg is korbácsoltatták, hogy a rokonok együtt érezzenek vele, és kiváltsák őt, kifizessék a tartozást. Ha az adósság elég nagy volt, el is adták az adóst rabszolgának. Ebben az esetben nem történik ez, ugyanis egy rabszolga ára több volt, mint száz dénár. Ilyen értelemben törvényesen jár el ez a szolga, aki nem adja el

rabszolgának az adóságát, csak a börtönbe veti. Ha csak a második felét nézzük ennek a történetnek, teljesen logikus, nap mint nap megtörténik. Csak akkor döbbenünk rá, hogy mennyire szörnyű, amit ez az ember csinál, ha tudjuk, néhány perccel azelőtt elengedtek neki tízezer talentumot. Egy visszafizethetetlen, hatalmas nagy adóságot. Csak ennek a tükrében látszik meg tettének borzalmas volta.

Igen gyakran mi is így élünk, mint ez a szívtelen szolga. Fojtogatjuk egymást apró, kicsi vétségek miatt. Civódunk, veszekszünk, s ez majdhogynem természetesnek is tűnik. Az ember akkor fog rádöbben arra, hogy ez mennyire szörnyű, hogy így él, ha meglátja azt, hogy az Úristen nekem is tízezer talentumot adott és engedett el. Ha ennek a háttérében látom az életemet, Jézus erre akar bennünket megtanítani. Erre a tízezer talentumnyi kincsre.

Nemrégiben voltam egy lelki délutánon. Házaspárok voltak rá hivatalosak. Jött egy olyan házaspár, ahol a feleség tolószékben ült, az egyik lábát, egyik kezét már egyáltalán nem tudta mozgatni. Azonban a házaspár feltűnően boldog, derűs, életerős volt, természetesen áradt belőlük a szeretet egymás iránt. Öröm volt rájuk nézni. A lelki nap vége felé elmondták, hogy amikor összeházasodtak, makkegészséges volt a feleség, később derült ki nála a betegség, sclerosisban szenvedett. Két gyermekük is született a házasságuk elején. A férfi elmondta, hogy amióta a felesége beteg, minden dolgot ő végez el, korán kel, takarít, mos, főz, viszi a gyerekeket iskolába. Mindent ő végez a felesége körül is, az asszony már nem tud mosdani sem, öltözködni sem. Még hozzátette, hogy az ő nagypaja görögkatolikus pap volt, és kisgyerek korában a nagypaja gyakran mondott neki egy mondatot, amit mélyen a szívébe vésett. Ez a mondat így hangzott, hogy mindig, mindenért legyél hálás, fiam.

Ez a fiatalember azt mondta, hogy élete legalapvetőbb mondata lett ez. Minden nap úgy kell fel, hogy megköszönje, hogy a felesége még él, megköszönje minden mozdulatát, amit még meg tud tenni, megköszönjön minden dolgot, amit megtehet a feleségéért. Úgy érzi, hogy Isten szeretete hordja őket a tenyerén. Ott van a szívében a tízezer talentum, túlsordul belőle. A szíve tele van hálával. Isten országa ezt jelenti: Isten szeretetének a kincse. Ő alkotott minket. Megváltott minket, meghalt értünk, hazavár minket. Tízezer talentumot ad mindannyiunknak. Jézus arra tanít, hogy ebben a hálában éljünk, túlsorduló szívvel éljük a keresztyének és feltámadásának titkát.

Mit jelent Isten országa a mi életünkben, a plébániai közösségeink számra? Csak három rövid gondolat. Az első az, hogy Isten országát élni mindenekelőtt az, hogy beengedjük Isten országát, ami felülről jön, ajándékként. Nem mi építjük, felülről jön. Beengedjük az Úristen Igéjét, amely mint az eső és a hó, lehull az égből a földre, és megtermékenyíti azt. Nagyon fontos alapidimenziója kellene hogy legyen minden plébánia életének az, hogy Isten Igéje életerősen szóljon, tápláljon, éltesen bennünket. Egyházmegyes atyákkal gondolkodtunk arról, mit is jelent az új evangelizáció, amelyre többek között Ferenc pápa, és az előző szentatyák is nagy erővel hívnak bennünket. Felmerült az a kérdés, hogy melyek azok a pillanatok, amikor mi, mint papok, magát az evangéliumot, az örömhírt – az Ő szeretetéről, létéről, a megvál-

tásról, az örök életéről –, az evangélium szívét mondjuk. Az volt a megdöbbentő, hogy az atyák arra jöttek rá, hogy szinte soha. Mindig apró részletekről beszélünk, hány gyertya van az adventi koszorún, és miért ilyen színűek, de az evangéliumnak a szívét röviden, életerősen, nagyon ritkán mondjuk el. Mennyire fontos lenne, hogy az Isten Igéje életerősen szóljon. Olvastam egy esetet, egy németországi fiatal lány élete kezdett nagyon félresiklani. Tanulmányait abbahagyta, rengeteget bulizott, kábítószerrel. Próbáltak többféle módon segíteni neki, nagy nehezen egy egyházi közösségbe is sikerült őt besegíteni, ahol egy ügyes atya, aki pszichológiát is végzett, többször beszélgetett vele. De nem sok változást sikerült az életében elérni. Nyáron a lány elment Olaszországba dolgozni, egy pizzériába. Ahogy ősszel hazatért, teljesen át volt alakulva, derűs volt, nem járt inni, mulatozni és a kábítószerrel is abbahagyta. Az atya nagyon örült, és egy alkalommal megkérdezte, minek köszönhető ez a nagy változás. Talán valamelyik beszélgetésük egy mondata volt, ami segített? Mire a lány azt válaszolta, egyáltalán nem. Nyáron egy nagyon érdekes pizzériába került, ahol egy szimpatikus szakács egy nap azt mondta neki, te lány, nem tetszel nekem, olyan vagy, mint a három hete esős idő, lesír rólad a szomorúság, az életkedv hiánya, elő kellene venedd a Bibliát. Ki kellene nyitnod, hogy a lapjai közül Jézus előléphessen, és belépjen az életedbe. A lány azt mondta a szakácsnak, hogy ő ilyen ostobaságokban nem hisz, de azért szöveget ütött a fejében, amit a szakács mondott. Egyik este valóban elővette a Bibliát, aztán a következő este és legközelebb is, és az egyik ilyen alkalommal valóban megtörtént, Jézus előlépett a Biblia lapjairól, és belépett az életébe.

Jó megkérdezni magunktól, hogy az evangélium lényege röviden, világosan, életerősen elhangzik-e a szentmiséken, szentség-kiszolgáltatáskor, temetéskor, plébániai életünkben tudunk-e embereket hívni? Tudjuk-e a megtérőknek a tanúságtételét valahogy megszólaltatni? Sokszor az, ami legjobban bevon egy távollévő embert a közösségünkbe, a frissen megtért embereknek az életerős hite. Tudjuk-e ezt a tanúságtételt megszólaltatni? Ott van-e Isten Igéje a közösségeinkben?

A második gondolat: Isten országa jelenti azt, hogy Jézussal együtt az Atya szívébe beléphetünk. Jézussal együtt, aki fél éjszakákat Isten imádásában tölt, mi is beléphetünk az Atya szívébe, és ezt kiálthatjuk: Abba, Atyánk! Úgy gondolom, hogy a mai nyugati ember legfőbb sebe, baja az, hogy elveszíti a létezés forrását, az Istent. Elszakad tőle, elvágja ezeket a szálakat. Emiatt a mai ember lelkiileg haldoklik. Benedek pápa ezt úgy fogalmazta meg, hogy egy belső sivatagot él át, mert az élet forrásához vezető utat elfelejtette. Ezt a kapcsot, ezt a szálát elvágta. Saját erejéből akarja az életét beteljesíteni, ez nem megy, ezért belső sivatagot él át. Alig tud valamiért őszintén lelkesedni. Nem tudja, hogy miért él. Az egyik legfontosabb dolog, amit mi, keresztények adhatunk a mai nyugati embernek, hogy ehhez a forráshoz odasegítjük. Az imádság forrásához, az Istenhez. Nem véletlen, hogy a Taize-i közösségnek, amely egyszerűen imádkozni segíti a fiatalokat, ekkora visszhangja van, ennyien mennek ehhez a forráshoz. Vagy terjedőben van sokféle az Imádság háza mozgalom. Nagyon fontos lenne ezt a forrást megnyitni, hogy odatalálhassanak az emberek. Isten országát élni ezt is jelenti, megnyitni az utat az Atya szívéhez.

A harmadik gondolat: az Isten országa mindenkire szól, de elsősorban megajándékozta a szegényt, a szenvedőt, a gyöngét, a beteget, a bűnöst. Nem az igazakat jöttem hívni, hanem a bűnösöket. Nem az egészségesnek kell az orvos, hanem a betegnek. Ha akarjuk élni az Isten országát, akkor nagyon fontos, hogy lépünk a szegény felé. A mai embernek a lelki kifáradásából az egyik legalapvetőbb út, amelyen visszatálhat az életkedvhez, az örömhöz, hogy újra láthatja, hogy a létének van értelme, pontosan az, ha megy a szegényhez, ha segít, ha ad, ha kinéz önmagából. Jó megkérdezni, ott van-e a plébániáinkon a szegények felé való odafordulás. Az evangéliumból ezt olvassuk ki, hogy a szegénynek neve van. A dúsgazdagról szóló példabeszédben, ami egyébként zsidó, illetve egyiptomi mintákat fogalmaz át teljesen új módon, az alapmintákban a dúsgazdagnak mindig van neve, a szegénynek pedig nincs. Jézus ezt megfordítja. Nála nem tudjuk meg a gazdagnak a nevét, akinek pompázatos temetése volt. De a szegény nevét, akinek csak a kutyák nyalogatták a sebét, az ő nevét megtudjuk. Isten számára van neve a szegénynek, a gyöngének, a hajléktalannak. Isten világa kicsit más, mint az ember világa. A mi világunkban a hatalmasnak, Rothschildnak, Rockefellernek, a dúsgazdagnak vannak nevük, a szegénynek nincs. Jézus országában van neve a szegénynek, és van arca. Egy hitelesen élő plébánián is így van, hogy van neve a szegénynek, aki éppúgy testvér, akit nem a legutolsó helyre ültetik, hanem az elsőre, ahogy Jakab levelében olvassuk.

Néhány apró ösvényt szerettem volna megmutatni, beengedni az Úristen Igéjét. Gyerekkoromban hatalmas nagy élmény volt számomra – ferences hittanra jártam –, hogy egy atya állandóan a Bibliát idézte. 14 évesen a teljes Ószövetséget elolvastam egy nyáron. Az életemnek egyik nagy fordulata ez lett. Beengedni az Isten Igéjét. Odavezetni az imádság forrásához, megnyitni ezt a kaput, és odalépni a szegényhez, a gyöngéhez, akinek Isten országában neve van. Ha ezeket az ösvényeket járjuk, újra és újra átéljük azt, hogy közöttünk van az Isten országa, és majd bennünket is befogadnak az örök hajlékokba.

*(Az Országos Teológiai Napok egri rendezvényén
január 27-én elhangzott előadás szerkesztett változata)*

A Szentlélek szerepe az új evangelizációban

Bérmálkozásom előtt nagy várakozás volt bennem, ám az ünnepet mégis egyfajta csalódásként éltem meg. Később azonban kiderült: Isten nem feledkezett meg rólam, de előbb felkészítette szívemet és megtisztította vágyaimat.

Egy másik tapasztalatom már tíz évvel későbből való. 1999 őszén püünkösd-kurzusra szerettem volna menni, ám ehhez el kellett mennem a megyéspüspökömhöz. Felidéztem Jézus szavait: „*Nem ti fogtok beszélni, hanem majd Atyátok Lelke szól belőletek*” (Mt 10,20). Püspököm megkérdezte: milyen lelki gyakorlatra szeretnél menni? Mi lesz a témája? Így válaszoltam: az evangelizáció. Ezt követően faggatni próbált, de nem mertem elmondani neki, hogy karizmatikus lelkiségű lelki gyakorlatra készülök, mert attól félttem, nem enged el. Végül azonban megtette, s én egy életre megtanultam: püünkösd nélkül nincsen evangelizáció.

Szent Pál apostol mély meggyőződéssel, szíve mélyéből vallotta: „*Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot!*” (1Kor 9,16) Nem félelemből mondta ezt, hanem abból az apostoli buzgóságból, amely a damaszkuszi úton átélt találkozással kezdődött. A feltámadt Krisztus így szólt Ananiásnak Pál jövőjével kapcsolatban az Apostolok Cselekedetei tanúsága szerint: „*Menj csak, mert választott edényem ő, hogy nevémet hordozza a pogány népek, a királyok és Izrael fiai között. Megmutatom majd neki, mennyit kell nevéért szenvednie*” (ApCsel 9,15–16).

A damaszkuszi úton történt találkozásnak folytatása is volt. A feltámadt Jézus ezt parancsolta neki: „*De állj fel, és menj a városba, ott majd megmondják neked, mit kell tenned*” (ApCsel 9,6). Pál engedelmeskedik, bemegy a városba, és három napot ott tölt, miközben nem eszik és nem iszik. Bizonyos értelemben a húsvéti misztériumot éli át: leszáll a magas lóról konkrét és átvitt értelemben is. Megvakul – ez számára a halál, s ezt követi a feltámadás, amikor Ananiás, engedelmeskedve az Úr szavának, megkereszteli őt. „*Saul testvér, Urunk Jézus küldött, aki megjelent neked idejővet az úton, hogy visszakapd szemed világát, és eltelj a Szentlélekkel*” (ApCsel 9,17b).

Saul megkeresztelkedik és megkapja a feltámadt Krisztus ajándékát, a Szentlelket, aki folyamatosan vezeti őt, és segít abban, hogy Jézus neve minél jobban terjedjen. Szent Pál evangelizációs munkája során folyamatosan együttműködik a Szentlélekkel, használja ajándékait, sőt arra biztatja a híveket, hogy ők is nyíljanak meg a Szentlélek adományai előtt, mert azok által épülhet fel Krisztus titokzatos teste, az egyház. Szent

Hugyecz János

Pál nem beszél külön a Szentlélekről, hanem egyszerűen hirdeti a megfeszített és fel-támadt Krisztust a Szentlélek erejében az Atyaisten dicsőségére.

Mi pedig, a 21. század keresztyenei, szeretnénk minél jobban megismerni, minél pontosabban megfogalmazni az igazságokat, s csak utána akarjuk felhasználni ismereteinket. Miért feledkeztünk el a Szentlélekről? Saul így kérdezte Jézust: „*Ki vagy, Uram?*” (ApCsel 9,5). Ugyanezt a kérdést mi is feltehetjük a Szentléleknek: ki vagy Te? Miért nem ismerünk Téged? Sőt, továbbmegyek! Miért félünk Tőled?

Válaszunk megfogalmazásához fontos támpontot ad Bernd Jochen Hilberath Pneumatológiája, amely A dogmatika kézikönyvében jelent meg magyarul. Hilberath a bevezetőben idézi Emil Brunner-t, aki egy művében így fogalmazott: a Szentlélek „*többé-kevésbé mindig a teológia mostohagyereke volt, a Lélek dinamikája pedig rémisztő szellemjárás a teológusok szemében*” (E. Brunner. Buch, 55). Ezután az elgondolkodtató kijelentés után a szerző a Szentlélek elhanyagolásának, elfelejtésének okairól értekezik: úgy véli, azok „*messzire nyúlnak vissza a hit, az egyház és a teológia történetében*” (476. p.). A fenti okokat négy pontban foglalja össze.

1. A Lélek-mozgalmakkal kapcsolatos nehézségek

Az ősegházi idők elmúltával egyre inkább zavarónak és veszélyesnek ítélték a Szentlélekre hivatkozó lelkes, rajongó és karizmatikus mozgalmakat. A szerző így fogalmaz: „*Az alternatívaként beállított nyugalanság, vagy rend kérdése döntően hozzájárult a Szentlélek megszelídítéséhez és intézményesítéséhez.*”

2. A teológiai érdeklődés áthelyezése

A Szentlélek teológiája csak olyan időszakokban került az érdeklődés középpontjába, amikor „*a karizmatikus megújulások és a Lélek megtapasztalásától motivált reformmozgalmak kezdtek kialakulni*”.

Ilyen volt például a Kr. u. 381-ben tartott konstantinápolyi zsinatot megelőző időszak. Ez a zsinat azért jelentős a mi szempontunkból, mert ekkor egészítették ki a Hitvallás Szentlélekről szóló, úgynevezett harmadik cikkelyét. A nyugati teológiában később túl erős választóvonalat húztak az üdvrendi és az immanens Szentháromság között. Közérthetőbben fogalmazva: a nyugati teológiát inkább a Szentháromság személyeinek belső kapcsolata érdekelte, míg a keleti teológia inkább a Szentháromság üdvtörténeti tevékenységére koncentrált.

3. A nyugati teológia „krisztomonizmusa”

A nyugati teológia túlzott Krisztus-központúságának olyan gyakorlati, egyháztani következményei vannak, „*mint a karizmatikus jelleg alárendelése, a joghatósági és a hierarchikus vonások túlhangsúlyozása a szinodális és zsinati jelleg kárára*”.

4. A kegyelemtan hiányossága

A nyugati teológia a Szentlélek üdvrendi funkcióját inkább a kegyelemtanban vette figyelembe, bár „*itt is erősen leszűkítette a Szentlélek bennünk lakására*”.

Összefoglalva az elmondottakat: bár a Szentlélek személye és üdvrendi cselekvése nem áll a nyugati teológia érdeklődésének homlokterében, a liturgikus ünneplésben a pünkösöd, mint a Szentlélek ünnepe szilárdan rögzült a keresztyén gyakorlatban.

Miután a Szentlélekre irányítottuk figyelmünket, fogalmazzuk meg, milyen kapcsolat fedezhető fel a Szentlélek működése és az evangelizáció között! Az Apostolok Cselekedeteinek szerzője, Szent Lukács egyértelművé teszi: az evangélium hirdetése a Szentlélek ösztönzésére kezdődött el. Az alaptétel tehát: pünkösöd nélkül nincsen evangelizáció.

Manapság sokat beszélünk új evangelizációról, de mintha az új pünkösöd gondolata, szükségessége nem lenne ennyire egyértelmű. Ha értő figyelemmel olvassuk az ősegyház életét bemutató írást, nyugodtan fogalmazhatunk így: az egyház élete szakadatlan pünkösöd.

Az ősegyház Lélek-áradásait felidézve szeretném igazolni ezt, nem csupán elméletben: ezek a tapasztalatok konkrét, gyakorlati segítséget jelentenek ahhoz, hogy jobban átéljük a Szentlélek kiáradását. A leghosszabb út az, amíg a róla szóló ismeret a fejünkől a szívünkig jut.

A legismertebb Lélek-áradásról, az első pünkösdről csak röviden szólok, hiszen ez az esemény a legismertebb számunkra. *„Amikor elérkezett pünkösöd napja, ugyanazon a helyen mindnyájan együtt voltak”* (ApCsel 2,1). Ennek a látszólag nem túl fontos megjegyzésnek igen lényeges mondanivalója van. Lukács evangéliumának végén olvassuk: *„Én meg kiárasztom rátok Atyám ígését. Maradjatok a városban, míg fel nem öltitek a magasságból való erőt”* (Lk 24,49). A tavalyi pünkösdre való készülétemben közel került hozzám Szent Péter apostol kijelentése: *„Mi ezeknek a dolgoknak tanúi vagyunk, és a Szentlélek is, akit az Isten megadott azoknak, akik engedelmeskednek neki”* (ApCsel 5,32). Az apostolok pedig engedelmeskednek Jézus szavának: megteszik, amit az Úr kért tőlük. Ugyanazon a helyen vannak, mint ahol az utolsó vacsorát elköltötték.

Jézus már akkor megígérte, hogy nem hagyja árván őket, és elküldi a másik Vigasztalót, az igazság Lelkét, aki elvezeti őket a teljes igazságra (vö. Jn 16,13). Betelnek a Szentlélekkel, vagyis Isten szeretete túlarad és túlsordul a szívükben. Minden evangelizációnak ez az alapfeltétele: a szív túlsordulása. Ez azonban csak ott következhet be, ahol engedelmeskednek Isten szavának. Így olvashatjuk azt, ami a kívülről leginkább megdöbben: *„a mi nyelvünkön hirdetik Isten nagy tetteit”* (ApCsel 2,11). Ha engedelmeskedünk Isten szavának, mi is képesek leszünk magával az életünkkel és szavainkkal is hirdetni Isten nagy tetteit.

A következő Lélek-áradás szintén Jeruzsálemhez köthető. A béna meggyógyítása után a főtanács elé idézik Péter és János apostolt, majd megfenyegetik és elengedik őket. Az apostolok visszatérnek a hívekhez, és elmondják mindazt, ami történt velük. Ebben a részben is található egy fontos mondat: *„Ítéljétek meg magatok, helyes volna-e Isten előtt, hogy inkább rátok hallgassunk, mint az Istenre? Mi nem hallgathatunk arról, amit láttunk és hallottunk”* (ApCsel 4,19–20). Az engedelmességhez kapcsolódik egy fontos szempont: a meggyőzés, amely a személyes tapasztalatban gyökerezik. A béna tényleg meggyógyult, ezzel nincs értelme vitatkozni. Ha őszintén engedelmeskedünk

Istennek, Isten szavának, akkor nekünk is lesznek személyes tapasztalataink, és ebből mély meggyőződés forrásodik majd.

Ezt követően csodálatos imádságot mondanak: *„És most, Uram, tekints fenyegetőzéseikre, és add meg szolgálóidnak, hogy teljes bátorsággal hirdessék szavadat. Nyújtsd ki kezedet, hogy gyógyulások menjenek végbe, jelek és csodák történjenek szent szolgálád, Jézus nevében”* (ApCsel 4,29–30). Az Ég válasza azonnal megérkezik: *„Amíg így imádkoztatok, megremegett a hely, ahol összegyűltetek. Mindnyájukat eltöltötte a Szentlélek, és bátran hirdették az Isten szavát”* (ApCsel 4,31). Újabb fontos szemponttal kell gazdagítatnunk a pünkösddel kapcsolatos tudásunkat: szükség van a bizalomra, amit a Szentlélek tud megadni, hogy megszülessen a bátorság is. A bizalom és a bátorság szorosan összetartozik. Érdemes figyelni arra, hogy Lukács ez alkalommal is szó szerint ugyanazt a kifejezést használja, mint az első pünkösöd alkalmával: *„Mindnyájukat eltöltötte a Szentlélek”* (ApCsel 4,31).

Az Apostolok Cselekedetei 8. fejezete számol be a szamariai pünkösdről. Ez az esemény több szempontból is nagyon tanulságos. Az apostolok és a tanítványok akkor lépik át először igazán Jeruzsálem városának falait, amikor István diakónus miatt kitör az üldözés. A Szentlélek új módon mutatkozik meg: a szenvedés, a megpróbáltatás, az üldözés hatékony eszköz lehet Isten kezében (vö. Róm 8,28). Más szempontból is érdekes ez a leírás: Szamaria földi életében nem fogadta be Jézust, s ezen János és Jakab apostol nagyon felháborodott: *„Ennek láttán a tanítványok, Jakab és János felháborodtak: »Uram, ha akarod, lehívjuk az égből a tüzet, hadd pusztítsa el őket!« De Ő hozzájuk fordult, és rájuk pirított. Ezután más faluba mentek”* (Lk 9,54–56). A földi Jézust nem fogadták el, de befogadták szívükbe a feltámadt Krisztust, akit Fülöp diakónus hirdetett nekik. Eszünkbe juthat Jézus ígérete: még nagyobb dolgokat is fogtok tenni annál, mint amit én tettem. Az esemény harmadik érdekes momentumja: amikor János kérte, Jézus nem teljesítette az apostol kérését, nem szállt le a tűz a magasból. Az a tűz a pusztulás tüze lett volna. Most azonban Jézus, aki immár az Atya jobbján ül, teljesíti a kérést: *„Rájuk tették hát kezüket, s erre megkapták a Szentlelket”* (ApCsel 8,15). Krisztus válasza a Szentlélek tüzének elküldése. Nagy tanulság lehetett ez János apostolnak, s nagy tanulság nekünk is. Mi is közvetítsük inkább Isten szeretetét!

A következő Lélek-áradás az úgynevezett „pogányok pünkösdje” az Apostolok Cselekedetei 10. fejezetében, Kornéliusz házában. Itt is megjelenik a Lélek különleges vezetésének való engedelmesség. Péter elragadtatásában tisztátalan állatokat lát, s hallja az Úr szavát: *„Rajta, Péter, öld le és edd meg!”* (ApCsel 10,13). Ebben a látomásban érteti meg vele az Úr, hogy Isten a pogányoknak is meg akarja adni a Szentlelket. Isten nem személyválogató.

A következő két pünkösdi esemény nagyban különbözik az előbbiektől. A 16. fejezetben arról olvasunk, hogy Pál Filippiben tartózkodik, ahol egy jószellemtől megszállott lány – aki nagy hasznot hajt gazdáinak – napokon keresztül követi Pált. Pál azonban kiűzi belőle a gonosz szellemet, így a lány többé nem tud pénzt szerezni gazdáinak, akik nagyon megharagszanak Pálra és Szilásra. Elfogatják, megvesszőztatják, majd börtönbe vetik őket. A következő Lélek-áradás tehát a börtönben, ezen a furcsa

helyszínen történik meg. Éjfél van. Pál és Szilás zoltárokat énekelve dicsóíti Istent, a foglyok pedig hallgatják őket. Emberileg nagyon nehéz helyzet, hiszen a dicsóítás komoly fizikai és lelki áldozatot jelent, ők mégis megteszik. „*Hirtelen nagy földrengés támadt, úgyhogy a börtön alapjai megremegek. Az ajtók mind kinyíltak, és mindenkiről lehullott a bilincs*” (ApCsel 16,26). Pál és Szilás mertek áldozatot hozni az Úrért, és Isten újra válaszolt. Az ajtók kinyílását szimbolikus értelemben is értelmezhetjük: új lehetőségek nyílnak az evangélium hirdetésére. A bilincsek lehullása pedig jelzi azt a szabadító erőt, amit a Lélek működése során megtapasztalhatunk. Számomra nem a börtönőr megtérése a legfigyelemreméltóbb, hanem az, hogy a foglyok nem szöknek meg – pedig a szöveg azt sejteti, hogy az ő bilincseik is lehullottak.

Az utolsó Lélek-áradás, amellyel foglalkozunk, a 19. fejezetben leírt „efezusi pünkösöd”. Pál talál néhány tanítványt Efezusban, és a következő párbeszéd zajlik le közöttük: „*Megkaptátok a Szentlelket, amikor hittetek? Nem is hallottuk, hogy van Szentlélek – felelték*” (ApCsel 19,2). Az efezusi tanítványok még csak János keresztségét ismerték, a krisztusit nem. Új szempont jelenik meg: aki őszinte szívvel keresi az Istent, és felébresztik benne a vágyat a Szentlélek iránt, az be fog telni a Lélekkel. Mi sokkal többet tudunk a Lélekről, mint az efezusiak – de valóban vágyunk-e rá?

Összefoglalva: az egyház élete szakadatlan pünkösöd. Minden új helyzetben, amikor kihívások elé állít bennünket a történelem és a történelem Istene, kiárad a Szentlélek – ott, ahol engedelmeskednek Isten szavának. Szükség van arra, hogy bízzunk Isten szavában, hogy kialakuljon bennünk a meggyőződés, hogy Isten nem szűkmarkú, Ő bőségesen adja Lelkét.

Legyen szívünkben mindig őszinte vágy és keresés, és ne féljünk attól, hogy időnként komoly áldozatokat is kell hoznunk – ahogy azt a filippi börtönben is láttuk.

Mindezeket az alapértékeket az imádságban gyakoroljuk, befogadjuk, az imádságból kell átültetnünk őket életünkbe engedelmességgel, bizalommal Isten szava iránt. Kutassuk őszintén az Írások ránk vonatkozó értelmét, és hozzunk naponta áldozatot azért, hogy hűségesek legyünk imaidónkhöz. Ez kegyelem és feladat egyszerre.

Szentlélek, engedd, hogy pünkösöd legyen bennem!

Fel kell mennünk az emeleti terembe, át kell élnünk személyes pünkösödünket – így leszünk képesek az evangelizációra.

Ha az evangelizációval kapcsolatos egyházi dokumentumokat olvassuk, láthatjuk: ma is szükségünk van a Szentlélek erőteljes jelenlétére ahhoz, hogy evangelizációnk hatékony és eredményes legyen. Tegnap hallottuk a színódustról szóló beszámolóban: Jézus titkát nagy szellemi erővel kell hirdetni! Szükségünk van az Erőre, amely a magasból, a mennyből száll le. Nagyon szeretem Szent Iréneusz képét: Isten két karjával öleli magához az emberiséget, a Fiú és a Lélek kettős küldetésével. Nincs rivalizálás Krisztus és a Szentlélek küldetése között.

Meggyőződésem, hogy ma is szükség van a Szentlélek adományaira, karizmáira, hiszen ezek teszik erőteljessé és hatékonyá Isten igéjét. Nagyon tanulságos Szent Pál próféciája: „*A jámborságnak a látszatát még megtartják, de a lényeket megtagadják*” (2Tim 3,5).

A karizmák (különösen is a prófétai jellegűek) megmutatják Isten szavának hatalmas erejét. A keresztény üzenet nem csupán információátadás, hanem performatív, vagyis életet átformáló üzenet. Az első pünkösdkor az emberek átszűrt szívvel hallgatták Péter igehirdetését. Amikor 1995. március 19-én részesültem a Szentlélek-keresztségben, az egyik prófécia az volt, hogy Jézus vágya az velem kapcsolatban, hogy legyek előtte a szentségimadásban, és Ő lesz az én erőforrásom. Azóta meghatározó elem az életemben a szentségimadás. Az előadás kezdetén említett pünkösd-kurzuson is kaptam olyan személyes és biztató próféciát, amely azóta is újra és újra erőt ad nekem.

Saját szolgálatomban is tapasztalom a prófétai adományok erejét. A Szentlélek-szeminariumok, a csoportvezetői vagy a közbenjáró szolgálat során gyakran tapasztaltam, hogy egyetlen Isten erejében kimondott ismeret szava képes teljesen megváltoztatni egy testvér szívét.

Ha tehát engedelmessékedünk az Úr szavának, és felmegyünk az emeleti terembe, és átéljük személyes pünkösdünket, akkor Isten ereje felken minket az evangelizációra – amit azonban együtt, közösségben kell végeznünk. Az első lépés a meghirdetés, ezt követi az Úrban való növekedés. Annak megítélésére, hogy valóban a Lélek szerint élünk-e, van egy remek módszer. Ha testi egészségünk felől vannak kétségeink, egy laborteszt eredményeiből, vérünk analizálásából fontos információkat tudhatunk meg. Létezik azonban „lelki laborteszt is”: „*A Lélek gyümölcse viszont: szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás*” (Gal 5,22–23a). Vizsgáljuk meg őket egyenként, vizsgáljuk jelenlétüket bennünk! Mennyi öröm van bennem? Van-e bennem béke, jóság? Egyre inkább

Jézushoz kell hasonlítanunk, s ezt a képmást a Lélek alakítja ki bennünk.

„*Mi az élő Isten temploma vagyunk, ahogy Isten mondja: Közöttük lakom majd és közöttük járok, az Istenük lesznek, ők meg a népem*” (2Kor 6,16).

*(Az Országos Teológiai Napok egri rendezvényén
elhangzott előadás szerkesztett változata)*

Vázlatosan a bizánci templomról és a Szent Liturgiáról

I. A TEMPLOMRÓL ÁLTALÁBAN

I.1. A templom

A templom egy olyan hely, amelyet azért épített az ember, hogy ott Istennel találkozzék. Isten mindenhol megtalálható, de a templom az a hely, amely kifejezetten a vele való találkozásért van. (Ebédelni is lehet bárhol, de az ebédlő kifejezetten az étkezés helyéül épült; tornázni is lehet bárhol, de a tornaterem kifejezetten a testnevelés kedvéért épült.)

A templom az Isten és az ember, az ég és a föld találkozási pontja. A földről felemelkedünk (felmegyünk a hegyre a templomba, vagy legalábbis) néhány lépcsőfoknyit, s közben az ég is lejjebb száll: a templom kupolája az eget jelzi számunkra. A szentély felé haladva még egy lépcsőfokot feljebb kerülünk, sőt az oltár teteje még magasabban áll, s közben az oltár baldachinjánál az ég megint csak lejjebb ereszkedik.

A diszkosz, amelyet az oltárra helyezünk, ott található az ember (a föld terményében és az emberi munka gyümölcésében: a kenyérben), a diszkosz feletti ívekben közben az égbolt és az irányt mutató betlehem-i csillag ereszkedik közelebb. A teljes találkozás a proszforában történik meg, amikor Eukarisztiává válik, ugyanis Jézus Krisztussá lesz, Aki Isten is és ember is. A szentáldozásban belénk költözik az értünk emberré lett Isten, hogy minket is átjárjon, átistenítsen.

A templom három részből áll: *előcsarnok*, *templomhajó* és *szentély*. A szentélyben található a templom legszentebb része az *oltár*, ahol találkozik az ég és a föld, ahol minden Krisztus Istenünket juttatja eszünkbe. Az oltáron van *Krisztus keresztye*, a *Szent Evangélium*, az *ereklyekendő* (antimenzion) valamelyik szent ereklyéjével és a szentségházban a *Szent Eukariszta*. Az oltáron vagy közelében található még legalább két gyertya és a Szent Liturgia bemutatásához szükséges eszközök (*diszkosz*, *kehely*, *áldoztató kanál* és a *szertartási könyvek*). Az *előkészületi oltáron* található még ezeken kívül az előkészülethez tartozó eszközök: lándzsa, boros és vizes kancsók, vágódeszka, kehelykendők és takarók...

A bizánci templomban *ikonok* vannak, amelyek Krisztust, életének eseményeit és szentjeit ábrázolják. Szent Pál apostol a kolosszeieknek írt levelében így ír: Krisztus,

Fedor Péter

„a láthatatlan Isten ikonja (képmása)”. (*Kol 1,15*) Amióta az Isten megtestesült, sőt feltámadva megdicsőítette az embert és az egész anyagvilágot, azóta nem istenkáromlás képen ábrázolni Őt, ahogyan köztünk jár, és ahogyan legszebb képmásaiban, a szentekben máig is láthatóan köztünk van. Az ikonokat és a rajtuk ábrázolt szenteket nem imádjuk, hanem tiszteljük, rajtuk keresztül Istenhez kerülhetünk közelebb. Így érthető, hogy a ikonok nem díszítőelemei a bizánci szertartású templomoknak és a hívek házáinak, hanem imádságra buzdításként készítjük őket. Fontos funkciójuk még az is, hogy figyelmeztessenek minket arra, hogy sosem vagyunk egyedül, hiszen a megdicsőült egyház tagjai és Isten szent angyalai mindenkor velünk vannak, kiváltképpen itt a templomban, amikor az angyalok énekéhez társulva bekapcsolódunk a mennyei liturgiába, Isten dicsőítésébe.

A szentélyt a képállvány, az *ikonosztáz* (ikonosztázion) választja két részre. Ezen általában három ajtó, és megfelelő rendben elhelyezett ikonok találhatóak. A középső ajtó a *Királyi ajtó*, amely a mennyország kapuját és az érintetlen Istenszülőt jelképezi, amelyen nem mehet át csak a püspök, illetve a szertartást végző pap. Ez az ajtó csak a szertartások bizonyos részében, valamint Húsvét hetében áll nyitva. A Királyi ajtó két oldalán tulajdonképpen két *Krisztus-ikon* található: Észak felé Krisztus, ahogy először eljött közénk, a Legszenetebb Istenszülő ölen – ez egy *Istenszülő-ikon*; Dél felé pedig az Üdvözítő, ahogy másodszor el fog jönni közénk. Amikor újra eljön, akkor a két másik *Alapképen* ábrázolt személy lesz segítségünkre: a görögkatolikus egyházak védőszentje, *Csodatevő Szent Miklós* atyánk, valamint az *egyházközség védőszentje*, akit az ikonosztáz másik oldalán lévő ikon ábrázol. Az ikonosztázon az *Alapképsor* fölötti sorban Krisztus és az Istenszülő ünnepei találhatóak. Az *Ünnepsor* fölött az apostolok ikonjai, s ha még teljesebb az ikonosztáz, akkor még a *proféták ikonjai* is megtalálhatóak. A Királyi ajtó fölött általában három kép van: Krisztus, az áldozat – a *Keresztre fésztetés csoport*; Krisztus, az ítélő – a *trónon ülő Krisztus*; Krisztus, aki kiosztja magát nekünk – a *Titkos vacsora* ábrázolása vagy az Apostolok áldozása. Hasonlóképpen Krisztus ilyen hármasképe található meg az ikonosztázra merőlegesen a szentélyben: az oltár mögötti trónon Krisztus, az uralkodó; az oltáron Krisztus, az áldozat; az ambonon Krisztus, Aki tanít és Aki kiosztja magát nekünk.

1.2. Templomi imádságaink

A templom az Istennel való találkozás helye. Az Istennel való találkozás egyik legegyszerűbb formája az imádság. A templomban egyénileg is és közösségekben is végzünk imádságokat, szertartásokat.

Az ikonok előtti gyertyagyújtásunk – imádkozó, Istenre figyelő éberségünk és figyelmünk jeleként –, szent ikonjaink megcsókolása – Isten és szentjei felé irányuló szeretetünk, tiszteletünk és ragaszkodásunk kifejezéséeként – és meghajlásaink illetve leborulásaink – amelyekkel Isten előtti helyünket, s a helyes alázatot gyakoroljuk –, ezek mind-mind igyekeznek jobban kifejezni Istenhez való kapcsolatunkat.

Életünk és napjaink megszentelésére különféle szertartásaink vannak. A keleti egyház a napot az estével kezdi. (Isten ajándékozó szeretete először pihenést ad ne-

künk.) A nap első imádsága az Alkonyati zsolozsma, a *Vécsernye*. Az estét a *Kis esti zsolozsmával*, illetve a nagy ünnepek előestjén és a Nagyböjt hétköznapjain a *Nagy esti zsolozsmával* szenteljük meg. Éjfélkor *Éjféli zsolozsmát*, reggel pedig Reggeli istentiszteletet, *Utrenyét* imádkozunk. A nappal különleges óráiban *Imaórákat* végzünk. Reggel az 1. imaórát, a Szentlélek eljövetelének órájában (a nappal harmadik órájában) a 3. imaórát, Krisztus Urunk keresztre feszítésének órájában a 6. imaórát, elhunytának órájában pedig a 9. imaórát végezzük. Közben, illetve a böjti napokon a 9. imaóra után, ha nem lesz aznap Szent Liturgia, akkor *Déli istentiszteletet* végzünk. Böjti napokon még néhol szokásban van a folyamatos imádság biztosítására az imaórák közötti imádság is.

A templomban más szertartásokat is végzünk, de ezek a különlegességek általában valamelyik ismert szertartásunk menetére épülnek. Szoktunk végezni az Istenszülő tiszteletére *Paraklízst*; Krisztus Urunkhoz imádkozva, az Istenszülő és a többi szentek tiszteletére *akathisztozokat*; elhunytjainkért *Panahidát* (Pannichidát) vagy *Parasztászt*...

Némely *szentség* felvételére a Liturgiától különvált szertartás szolgál: keresztelő, bér-málás, szentgyónás, menyegző, betegek kenete felvétele.

Szentelményekben és *áldásokban* is részesülünk (új termés megáldása, iskolások megáldása, kenyéráldás, gyertyaszentelés, halotti virrasztás, gyógynövények és gyümölcsük megáldása...), amelyek egy része nem is a templomhoz kötődik, hanem sokkal inkább életünk mindennapi eseményeihez (vízszentelés, házszentelés, búzaszentelés, pászkaszentelés, temetés, zarándoklatok).

A templomban és a templom körül többször előfordulnak *körmenetek* (templombúcsúk, Nagypéntek, Húsvét, Pünkösöd, esküvő, diakónus és papszentelés...), amelyekkel a hely és az életünk imádság közbeni megszentelése tudatosul bennünk.

2. A SZENT LITURGIA

2.1. A Szent Liturgiáról általában

A „szent” szót sokféleképpen lehet fordítani. Elsődlegesen Isten a Szent, aki a legtisztább, legfölségebb, az egyetlen imáandó. A többi szent dologra vonatkozóan az egyik legérthetőbb fordítás így szól: szent = Istenhez tartozó. Minden ember, lény, tárgy és cselekedet szent, ami Istenhez vezet, Istenre utal, Istenhez kapcsol, Istenhez tartozik. Ezért szent az imádságunk, kiváltképpen a legszentebb Liturgiánk, amiben nem csupán Istenhez tartozónak érezzük magunkat, hanem általa találkozunk Vele, és részesedünk Belőle.

A „liturgia” szó közösen végzett cselekedetet jelent. Jelentése miatt is felhív bennünket az aktív részvétellel. (Nem passzív misehallgatásról van tehát szó. Szent X. Piusz pápa sokszor hangoztatott mondása volt: „Ne imádkozz /mást/ a szentmisén, hanem imádkozd a szentmisét!”)

A liturgiákat együtt végzi a megdicsőült egyház és a küzdő egyház. Krisztus, angyalai és szentjei kíséretében, a püspök, a pap és egyéb szolgálattevők, valamint a nép.

A püspök és a pap a Szent Liturgiában elsődlegesen Krisztust jeleníti meg. A szolgálattelévők és a nép pedig, bekapcsolódva a közös imádságba, a szentek és az angyalok közösségébe kerülnek.

A Szent Liturgiát (ha csak a szükség másképp nem kívánja) énekelve végezzük. Az imádság segít kapcsolatba kerülni Istennel. Az ének pedig nem csupán az értelmet mozgatja meg, hanem az emberi lélek más dimenzióit is szóra bírja. Sajnos egyházunkban vannak olyan helyek, ahol a racionalitás és a sietség indokával csak mondott vagy éneketetés Liturgiákat végeznek. Az ilyen szertartás néhány – a későbbiekben magyarázott – részébe a papon és a kántoron kívül nehéz másnak bekapcsolódnia. Ezen kívül a Szent Liturgiának az is célja, hogy a mindennapi világunkból kiemeljen, s ezt biztosan jobban segíti, ha énekelve végezzük. Az éneklés néha a szentírási olvasmányok megértésének akadályozója lehet (ha nem szépen éneklünk), de a mi hagyományunknak nem a racionalitásra ható felolvasás a jellemzője, hanem az ember mélyebb rétegeibe beívódó, az imádság és a Szentírás egységét nem szétválasztó énekes szertartás végzés. Hány hívünket mentették meg az igaz hittől való eltávolodástól a lelkükben visszhangzó hittanítások, melyeket a Vecsernyén, a liturgiai imádságokban vagy a Szentírásból hallottak és énekeltek! A csupán csak olvasott Szent Liturgia ott is visszaszerezhető, amikor utána a Panahidát vagy a Vecsernyét énekelve végezzük. Pedig a Szent Liturgia keresztény földi életünk csúcspontja!

Egyházunkban liturgiának, más néven szertartásnak nevezünk minden istentiszteletet, istenszolgálatot (pl. vecsernye, esti zsoltó, utrenye...). Az Eukarisztikus áldozatot kifejezetten Szent Liturgiának (Aranyszájú Szent János Isteni és Szent Liturgiája, Nagy Szent Bazil Liturgiája) nevezzük.

A Szent Liturgia három részből áll: *Előkészület, Hitjelöltek liturgiája, Hívők liturgiája.*

2.2. Az előkészület

Az előkészület a hívek templomba indulásával kezdődik. A templomban általában állunk, de amikor az imádság, a helyzet engedi, illetve a fáradság megköveteli, akkor leülhetünk. Tiszteletünk kifejezésére többször meghajlunk az oltár és az ikonok felé, bűnbánatunk kifejezésére általában földre borulunk vagy letérdelünk. Amikor Isten áldását vesszük, amikor a Szentháromság neveit említjük vagy meghajlunk, akkor keresztet † rajzolunk magunkra. A templomba érve is ezért köszönünk így: mélyen meghajlunk, és keresztet vetünk magunkra.

A papnak az előkészület kapcsán megvannak az imádságai is. Megáll az ikonosztáz Krisztus- és Istenszülo-ikonjai és a Királyi ajtó előtt, és meghajolva imádkozik. A szentélybe érve az oltárhoz lép, megcsókolja az oltárt és a Szent Evangéliumot, imádkozik, majd kikeresi a napi szentírási szakaszokat. Ezek után a szentélyben vagy a sekrestyében felölti a szertartás végzéséhez szükséges ruhákat. A *sztihárt* (a miseinget) – az angyalok fényes ruháját –; az *epitrachéliont* (a nyakbavalót) – a papi hatalom jelvényét, ami nélkül semmilyen papi funkciót nem végez –; az *övet* és a *kézleket*, hogy praktikus legyen öltözet; valamint az ünnepélyes *felont* (palástot). Az öltözés közben örvendező imákat és zsoltárokat imádkozik, hogy teljesen felkészüljön a szertartás

végzésére. (Némely kitüntetett papnak van még néhány más felvennivalója, illetve a diakónusnak és a püspöknek részben más ruhadarabjai.)

Az Előkészület, a *Proszkomidia* az előkészületi oltárnál folytatódik, ahol a pap imák közepette előkészíti a kenyeret (*proszfora*) és a bort (nem akármilyet, hanem szőlőből készült tiszta, finom bort) az áldozathoz. A megsütött kovászos kenyérből egy kis *lándzsával* (késsel) kivágja a közepén levő pecsétet, a *Bárányt*, amin az IC XC NIKA, (ΙΣ ΧΣ ΝΙΚΑ) „Jézus Krisztus győz” felirat és a Szent Kereszt jele található, és a diszkosz közepére helyezi. Beleszúr a Bárányba a lándzsával (s közben mondja: *egy a vitézek közül lándzsával megnyitá az ő oldalát...*), s bort tölt a kehelybe, majd egy kevéske vizet (*legottan vér és víz jöve ki...*). A Bárány jobb oldalára az Istenszülő Szűz tiszteletére vág ki és tesz oda egy háromszög alakú proszfora darabot, majd a baljára az angyalok és a szentek csoportjainak megfelelően kilenc kis részecskét. Ezek után a Bárány alá az említendő élkért, elhunytakért és magáért tesz oda proszfora részecskéket (ún. *gyöngyöket*). Felemelő, hogy micsoda társaságba kerülünk: Krisztus, Istenszülő és a szentek körébe! Miután odahelyezte a proszfora részecskéket a *diszkoszra*, a megáldott tömjénezővel megtömjénezett *csillagot* helyezi mindezek fölé. Az ég és a föld elérhető közelségbe kerültek. Betakarja a megtömjénezett takarókkal a kelyhet és a diszkoszt, majd ajándékunk Istenhez ajánló imájával fejezi be az Előkészület szertartását.

A Szent Liturgia ezen részéből nem sokat látnak a templomban imádkozó hívek. Ez az egész a köztünk levő, de még rejtekben lévő Istent is jelképezi. Éppen emiatt van az Előkészületi oltár fölött a karácsonyi eseményeket ábrázoló ikon, hogy a kb. harminc évig az emberek között csendben élő, a tisztas emberi életben megmutatkozó, és az annak értékéről tanúságot tevő Jézus Krisztust jelképezze.

A pap az előkészület *megtömjénezése* után az oltárt, majd a szent ikonokat tömjénezi meg. A tömjén az Istennek szóló ajándék. Nem ének, nem szolgálat, hanem csak egy finom illat, amit ajándékba adunk, ami felfelé száll, hogy fölemelje szemünket, szívünket, lelkünket, egész valónkat az Isten felé. Az ikonok után minket is megtömjénez a pap vagy a diakónus, meglátva bennünk azt, ami isteni, hiszen az Ő képére és hasonlatosságára lettünk teremtve. Bárcsak mi is gyakran felfedeznénk és észrevennénk ezt embertársainkban! A hívek közben keresztet vetnek magukra és az *50. zsoltárt* mondják, hogy ezzel hangolják magukat a helyes istentiszteletre. A zsoltár elimádkozása után a Szentlelket kérjük (*Mennyei Király, Vigasztaló, igazságnak Lelke...*), hogy jöjjön el és lakozzon mibennünk, tisztítson meg minket minden szennytől, hogy Isten áldásával és szándéka szerint állhassunk elébe imádságaikat végezni.

2.3. A Hitjelöltek liturgiája

A Szent Liturgia következő részét Hitjelöltek liturgiájának nevezik, mert itt olyan dolgokról van szó, amelyeket minden hívőnek meg kell tanulnia, be kell építenie életébe, hogy valóban hívő emberként élhessen. Régen a keresztelezésre váró, a keresztyén életet még csak tanuló hitjelöltek-hittanulók oktatására és a keresztyén életbe való bevezetésre szolgált a liturgia ezen része. A Hitjelöltek liturgiájának legfontosabb részei

az Istenre való hangolódás, a Hozzá való fohászkodás, Isten Szavának, üzenetének, tanításának hallgatása és megértése.

A kezdő áldás

A Szent Liturgia első hangos papi imádsága az Isten áldása: *Áldott az Atya és † Fiú és Szentléleknek Országa most és mindenkor és örökkön-örökké!* Ezzel a fennhanggal a pap mintegy megadja imádságunk és életünk irányát, s mi beleegyezzünk ebbe és azt mondjuk a Biblia ősi nyelvén: *Úgy legyen – Ámen.* Közben az Szent Evangéliumot, mint egy kormánykereket felemeli, s egy keresztet rajzol vele, mintha egy nagy utazás kezdődne Krisztus vezetésével az Isten Országa felé.

A Nagy ekténia

A bizánci szertartások elején vagy zsolnárokkal hangolódunk a közös imára, vagy pedig dolgainkat, társainkat, örömlenket, gondjainkat szedjük össze egy imádságfüzér, egy *ekténia* segítségével. Amikor beléptünk a templomba, semelyikünk sem hagyta kinn a mindennapi dolgait, érzéseit, örömeit és gondjait. Nem azért jöttünk templomba, hogy itt letudjuk a vallásosság követelte misehallgatást, hiszen nem ettől élünk vallásosan. Azért jöttünk, hogy valóban találkozzunk az Istennel, elmondhassuk neki mindazt, amit el akarunk, találkozzunk hasonló gondolkodású testvéreinkkel, és egymást erősítve kapjuk meg a választ életünk kérdéseire. A Nagy ekténia könyörgései egyrészt arra hívják föl figyelmünket, hogy merjünk bátran Isten elé állni hétköznapi dolgainkkal, másrészt figyeljünk egymásra is közben, hogy kérésünk-imánk „egy szájjal és egy szívvel” szálljon föl hozzá. Nem baj, ha közben elkalandoznak gondolataink, sőt fontos is, hogy idetegyük mindennapi aggodásainkat, szükségünket, vágyainkat, szeretetünket és szolgálatunkat. Amit mondunk – *Uram, irgalmazz!* –, az valami olyasmit jelent: Isten, te vagy a leghatalmasabb, te szeretsz minket s mi bizalommal kérünk téged! Az ekténia végére már nemcsak kérjük az Istent, hanem egész életünket – amire eddig gondoltunk – és mindannyiunkat – akikkel együtt imádkozunk – a szentek segítségével és az ő példájuk nyomán neki ajánljuk. Ezután már ismét mondhatjuk, hogy *Ámen*, vagyishogy legyen Isten akarata szerint.

Antifónák és kis ekténiák

A Nagy ekténia után, letéve aggodásainkat, örvendező zsolnárokat éneklünk: *Örvendeztetek az Úrnak...! Jó az Urat dicsérni...* A zsolnárok éneklése végén megmutatkozik, hogy vasárnap a feltámadás ünnepe van, hiszen (a hétköznapi második antifónával szemben, ami: *szenteidnek imái által...*) a vasárnapi második antifóna vége ez: *Ki halottaidból feltámadtál...* Az éneklés közben a pap csendben, a még felfelmerülő dolgainkért imádkozik egy-egy kis ekténiát. Ilyenek vagyunk emberek: Ha elkezdünk beszélni belső dolgainkról, befejezni nem tudjuk azt, csak egy időre abbahagyni tudjuk. Ha elkezdjük mondani, akkor újabb és újabb érzések törnek fel bensőnkől. Ezért imádkozik csendben a pap: *Ismét és ismét békeességben könyörögjünk az Úrhoz!*

Istennek Egyszülött Fia és a Kisbemenet

A zsoltárok után egy himnuszt éneklünk. Egy Bizáncban élt római császár – Jusztiniánosz – költeményét, ami Krisztus megváltó művének tömören is gyönyörű megfogalmazása. A himnusz éneklése közben a pap körülmegy a Szent Evangéliummal az oltár körül. Ez a körmenet Krisztus tanító útjait jelképezi. Az Evangélium előtt gyertyával szoktak ilyenkor menni. Ez a gyertya az Előhírnököt, Keresztelő Szent Jánost jelképezi, aki felhívta a figyelmet a Jordánnál megjelenő Üdvözítőre, Jézus Krisztusra. Tudjuk Ő Isten megtestesült Szava, Igéje, a megtestesült isteni Bölcsesség, ezért hívja föl rá a körmenet végén így a figyelmet a pap, hogy: *Bölcsesség, igazhívők!*

Azért hívják Kisbemenetnek ezt a körmenetet, mert itt a tanító Krisztus megy be a belső szentélybe ünnepélyesen, a Nagybemenetben pedig az áldozatra szánt Krisztus, ajándékaink, a kenyér és a bor színében.

Jertek, imádjuk Krisztust!

A Bölcsességet megtalált emberek biztatják egymást: *Jertek, imádjuk... boruljunk le előtte!* Milyen jó volna ezt soha el nem felejteni! Az igazi Bölcsesség bölccse teszi az embert.

Tropárok, kontákók

Ezek után következik a Szent Liturgiának az a része, ami miatt a vasárnaponként rendszeresen templomba járó hívőknek is érdemes imakönyvet hozni magukkal. Az ünnep és valamilyen kiemelt szándék énekeit énekeljük ilyenkor. Ezek a tropárok és a kontákók.

Háromszorszent

Isten, Szentháromság, Akinék az angyalok szünet nélküli imádást mutatnak be a mennyekben. Ebbe a dicsőítésbe kapcsolódunk be mindannyian (*Szent Isten, szent 7 Erős, szent Halhatatlan...*), de előbb még a pap imájában megemlékezik Isten csodálatos tetteiről, s kéri őt, hogy méltók lehessünk mi is az angyalok dicsőítésére. Közben a pap az oltár háta mögött lévő trónhoz megy, ahol a kerubokon trónoló Krisztust áldja.

Prokimen, Apostol, Alleluja, Szent Evangélium

A következőkben a kántor vezetésével zsoltárverset éneklünk, hallunk egy szakaszt az apostolok tanításából vagy életéből, majd Allelujával dicsőítjük a mindenség Uralkodóját, Aki eljött, hogy tanítson bennünket. Az Evangélium előtt a pap csendben imádkozik, hogy felismerjük Isten Szavában életünk Megvilágosítóját, s hogy akarjunk az ő erejéből, az ő tanítása szerint, az ő világosságában élni életünket. Ezek után felolvass egy(-két) részt a Szent Evangéliumból, majd néhány percben igyekszik megvilágítani a belőle jövő mai üzenetet. Azt mondják, unalmas, hogy minden évben ugyanazokat a szentírási szakaszokat olvassuk a Szent Liturgián. Ha csak a szemünkkel olvassuk, akkor valószínűleg igaz ez a megállapítás, de ha az életünkkel olvassuk-hallgatjuk, akkor biztos, hogy a következő évben már másképp, máshogy szól hozzánk

Isten konkrét üzenete. Azt tanultuk: az imádság istennel való beszélgetés. Mi olyan sokat szólunk Istenhez, ő pedig olyan keveset hallatja igazán a szavát! A Szentírás Isten konkrét Szava, üzenete. Így hallgassuk, mert így tud válaszolni az imádságainkban és életünkben feltett kérdéseinkre!

Hármas ekténia

Amikor jól belefeledkeztünk az Istentől jött üzenet értelmezésébe, a pap felhívja figyelmünket, hogy most már *teljes lelkünk*ből és *teljes elménk*ből szállhat föl imádságunk hozzá. Azért imádkozunk, hogy mindaz, amit hallottunk a Szentírásból és az igehirdetésben, bennünk és mindazokban, akiket gondolatban magunkkal hoztunk, életté váljon. Ezt az ekténiát állhatatos könyörgésnek is hívják, így jellemezve a sok háromszoros *Uram, irgalmazz!*-t. Ide kapcsoljuk a különféle kiemelt *szándékokért való könyörgéseinket*, s így olyan ez, mintha mindenki elmondaná Isten és a közösség előtt, hogy miért imádkozunk, s természetesen együtt imádkozunk is ezekért.

Imádság a hitjelöltekért

A hármass ekténia után a pap csendben imádkozik a hitjelöltekért, a keresztlőre varakozóért, hogy *méltassa őket az újjászületés fürdőjére, bűneik megbocsátására s az ártatlanság köntösének elnyerésére*. Ennek főleg akkor van aktualitása, amikor az egyházközösségben valakinek a családjában keresztlőre készülődnek. Ez után a könyörgés után régebben a hitjelölteknek el kellett hagyniuk a templomot, mert a Szent Liturgia további része, a Szent Titkok vétele már csak a hívők részére volt. Persze nem volt kérdés, hogy ki fog a szentáldozásban részesülni, mert minden hívő természetesnek vette, hogy azért jött a Szent Liturgiára, hogy Jézus Krisztusban, a közös imádságban, a Szent Evangéliumban és a Szent Eukarisztiában részesüljön.

Ez utóbbi azonban már nem a Hitjelöltek, hanem a Hívők liturgiájának része.

2.4. A Hívők liturgiája

Imádság a hívőkért

A pap nem csupán a hitjelöltekért imádkozik, hanem a hívőkért is, hogy *tisztítsa meg lelkünket és testünket; ajándékozzon előmenetelt a szent életben, hitben és lelki bölcsességben; s hogy akik mindenkor félelemmel és szeretettel szolgálnak Neki, azok bűn és elítélés nélkül részesüljenek Szent Titkaiban, és mennyei Országának elnyerésére méltókká legyenek!*

Kerub-ének

Amikor szent atyáink imádságai segítségével már majdnem minden bensőnkől feltörő gondolatot elmondtunk Istennek, akkor egy kis időre képesek vagyunk *félre* tenni *minden földi gondot*. Akkor képesek vagyunk nem magunkkal foglalkozni, hanem egyszerűen csak az Istent környező kerubok (angyalok) folytonosan, szünet nélküli dicséző kórusához csatlakozunk. Mennyire nyilvánvaló, hogy a templomban nem csupán mi vagyunk jelen, hanem itt vannak a szent angyalok is! Persze most mi is azokká válunk.

Közben a pap megtömjéni az oltárt, az előkészületnél lévő ajándékokat, az ikonokat és a híveket, hogy az Istennek kijáró tisztelet övezze minden Vele kapcsolatba kerülőt.

Nagybemenet

Következik a Szent Liturgia második nagy körmenete, a Hívók liturgiájának egyik csúcsa, a *Nagybemenet*, amikor az áldozatnak szánt ajándékainkat, a kenyeret és a bort ünnepélyes keretek között viszik be az oltárra. Közben imádkozunk az egyház vezetőiért, a templom alapítóiért és jótevőiért, minden igazhitű keresztényért, hogy *az Úristen emlékezzék meg róluk az ő Országában örökkön-örökké.*

A főpapi Liturgián még ünnepélyesebb ez a Nagybemenet. A diakónus imádkozik először az igazhitű keresztényekért, majd a legrangosabb pap imádkozik a püspökért, s közben a papok a Királyi-ajtóhoz viszik az ajándékokat, ahol a püspök megtömjéni azokat, majd átvéve ő is megemlékezik immáron az egyházfőről (a római pápáról), püspöktestvéreiről, az alapítókról-jótévőkről és az igazhitű keresztényekről.

A Nagyböjt szigorú böjti napjai végén és a Nagyhét első három napján végzett Előszenteltek liturgiájában a Nagybemenet alatt a hívek folyamatosan éneklük az angyalokat jelképező éneket: *Most az égi erők láthatatlanul velünk szolgálnak, mert a dicsőség Királya vonul be... , ki angyaloktól körülvéttetik.* Itt nem a kenyeret, hanem már a szentségben jelenlévő Krisztust hozzák az oltárra, így nem áll meg a menet, hanem angyalokkal (ministránsok, segédkezők), gyertyákkal és tömjénezővel körülvéttetve megy be a belső szentélybe.

Kérő ekténia

A legszentebb pillanatok itt a földön nem tartanak örökké. Most voltunk angyalok, de máris földi dolgokkal foglalkozunk. *Az előtt drága ajándékokért könyörgünk az Úrhoz,* majd mindannyiunkért, hétköznapi szükségünkért, a békességért és egész keresztény életünkért. Ez az utolsó csendben végzett ekténia, de tulajdonképpen ez is elhangzik hangosan, hiszen majdnem az egészet megismételjük a Miatyánk előtt.

Békesség mindnyájatoknak!

Szertartásunkban sokszor előfordul a békesség gondolata. A zsidók legfontosabb köszönési formája mind a mai napig ez: Shalom! Béke Veled! Fontos, hogy harmóniában éljünk Istennel, a teremtett világgal, embertársainkkal és persze saját lelkünkkel, belső valónkkal is. Ez az a békesség, amire vágyunk, s itt tudatosítjuk magunkban, hogy mindezt Istentől kell kérnünk és így egymásnak továbbadnunk.

A Szentháromságba vetett hitünk megvallása

Ahhoz, hogy imánkban megvallhassuk hitünket, s hogy hitünk megvallása egész életünkön meglátszon, meg kell élni Krisztus legfőbb parancsát, a szeretetet. Ezért mondjuk így: *Szeressük egymást, hogy egyetértőleg valljuk az Atyát, s a † Fiút és a Szentlelket...*

Miközben ezt énekeljük, a pap megcsókolja a diszkoszt, a kelyhet és az oltáron lévő ereklyekendőket, s megvallja: *Szeretlek téged, Uram, én erősségem...* Főpapi Liturgián ill. ha több pap végzi a szertartást, akkor a Szent Liturgiát végzők békecsókot váltanak.

A hitvallás előtt hallunk egy furcsa felszólítást: *Az ajtókat, az ajtókat!* Régebben ekkorra már kimentek a hitjelöltek, s most be is csukták a templom ajtaját, hogy a be nem avatott emberek ne legyenek jelen a Szent Titkok megjelenésénél. A szertartásban benne maradt ez a néhány szó, s most számunkra ez egy jó felhívás, hogy úzzünk ki szívünkől minden nem odavaló dolgot, sőt zárjuk be előttük szívünk ajtaját, hogy ne haszontalanságok, hanem Isten töltse be azt.

Következik a Hitvallás (a Hiszekegy), amikor kimondjuk azt, hogy mit is hiszünk Istenről, mégpedig az első két egyetemes zsinat (Nikaia 325 és Konstantinápoly 381) tanítása szerint megfogalmazott formában. A hitvallás nem csendes egyéni fohász, hanem a közösség egyik legfontosabb imádsága. Hitünk rövid összefoglalása az Atyáról és a Fiúról, Jézus Krisztusról és a Szentlélekről, valamint az egyházzról, a keresztségről és az örök életről.

A hitvallás közben a pap a diszkosz és a kehely fölött a Szentlelket jelképezve lebegteti a legnagyobb kehelytakarót. Imádkozni csak úgy tudunk, ha a Szentlélek vezet bennünket, hiszen senki sem mondhatja azt, hogy Jézus az Úr, csak a Szentlélek által (vö. *1Kor 12,3*).

(Folytatjuk)

SZABÓ FERENC

Magán-kinyilatkoztatások, látomások, égi üzenetek

Napjainkban egyre többet hallunk magán-kinyilatkoztatásokról, Mária-jelenésekről és üzenetekről. Újabb és újabb zarándokhelyek létesülnek, tömegek látogatják a hiteles vagy állítólagos jelenések helyeit. A zarándoklatok mindig a népi vallásosság megnyilatkozásai voltak: Máriát dicsérni, lélekben megújulni, közösen imádkozni dicséretes, az egyház ezt mindig támogatta, bár mindig óvott a túlzásoktól, alaposan kivizsgálta a látomásokat, állítólagos csodajeleket, üzeneteket. Az igazi hitet mindig meg kell különböztetnünk a sokszor babonás, mágikus hiszékenységtől.

Szabó Ferenc

Amikor így kiemeljük a helyes népi vallásosság, ezen belül is az igazi katolikus Mária-tisztelet értékét, idézzük Boldog VI. Pál pápa 1974-ben kiadott *Marialis cultus* kezdetű apostoli buzdítását. A II. Vatikáni zsinat egyháztanára és a megújított liturgiára hivatkozva figyelmeztetett a katolikus Mária-tiszteletben tapasztalt torzulásokra is. Ezt nem csupán ökumenikus megfontolásokból tette (bár ez a szempont is lényeges, hogy protestáns testvéreink a helyes, bibliai alapú Mária-tiszteletet lássák nálunk), hanem hitünk tisztaságának védelmében is. A természetfeletti hitet nem szabad összekeverni a babonás hiszékenységgel.

Mindenekelőtt le kell szögeznünk a katolikus egyház biztos tanítását: a nyilvános kinyilatkoztatás az utolsó apostol halálával befejeződött. Isten az Ő Igéjében mindent kimondott. Jézus Krisztus az egész kinyilatkoztatás közvetítője és teljessége. Ezt a hagyományos tanítást, amelyet annyira hangsúlyozott a 16. századi nagy misztikus, Keresztes Szent János, a II. Vatikáni zsinat *Dei verbum* k. konstitúciója (2. és 4. pontjában) újra kimondta: „A krisztusi üdvrend, mivel új és végleges szövetség, nem múlik el soha. Így a mi Urunk, Jézus Krisztus dicsőséges eljöveteléig már nem kell várunk semmiféle új, nyilvános kinyilatkoztatásra.” Miután így a zsinatot idézte, *A Katolikus Egyház Katekizmusa* (KEK, 65–66) a 66. pontban hozzáfűzi: „A keresztény századok folyamán léteztek olyan kinyilatkoztatások, melyeket ’magán-kinyilatkoztatásoknak’ nevezünk. Némelyiküket az egyház tekintélye is elismerte, mégsem tartoznak a hitlételeményhez. Ezeknek a szerepe ugyanis nem az, hogy ’javítsák’ vagy akár ’kiegészít-

sék' Krisztus végérvényes kinyilatkoztatását. Inkább abban segítenek, hogy mélyebben éljük meg egy adott történelmi korszakban. A helyes hitérzék az egyházi tanítóhivatal vezetésével képes megkülönböztetni és elfogadni azt, ami ezekben a kinyilatkoztatásokban Krisztus vagy szentjei hiteles jelzésének bizonyul az egyház számára."

A katekizmus e tömör irányadó pontjához fűzünk most kiegészítő megjegyzéseket.

- 1.** Lehetőségek magán-kinyilatkoztatások a lezárult nyilvános kinyilatkoztatások mellett, amint ezt az egyház történelme tanúsítja. A domonkos teológus, P. Congar írja: „Ki tagadhatná, hogy a két Teréz (Avilai és Lisieux-i Szent Teréz) vagy Alacocque Szent Margit nem járultak jelentősen hozzá az egyházban Isten megismeréséhez? De hozzájárulásuknak, bármilyen volt is a visszhangjuk és termékenységük, csak úgy volt értéke, hogy megegyeztek a tanítás apostoli szabályával, és még ha azt felülmúlták is mélységükben, igazodtak a hierarchia tanításához. Ezért, a Szentlélektől meglátogatott hívek hozzájárulása megerősíti a hierarchia tanítását... De ez a hozzájárulás nem képvisel önmagában nyilvános tekintélyt, amely társadalmi kritériumot alkotna Isten népe életében az igazság egységében.” Így tehát P. Congar: „még egyházi jóváhagyással sincs olyan tekintélyük, mint a nyilvános kinyilatkoztatásnak”. Karl Rahner is azt állítja, hogy az ilyen magán-kinyilatkoztatások – látomásokkal egybekapcsolódva – lehetnek az egyház prófétai jellegének jelei, természetesen úgy, hogy az egyházi tanítóhivatal megkülönböztette a természetes jelenségeket a természetfölöttiektől.
- 2.** Az egyházi tanítóhivatal jóváhagyása tehát elengedhetetlen, és az egyház óvatossága, tartózkodása közzismert. A boldoggá és szentté avatások eljárásai alkalmával XIII. Benedek pápa óta a hierarchia gyakorlata különbséget tesz erények és karizmák között. Isten szolgája szentté avatásánál az ítélet az erények hősies gyakorlására vonatkozik, pozitívan kizárva a jelölttel kapcsolatos látomásokat, jelenéseket és üzeneteket. Néha az egyház elismert magán-kinyilatkoztatásokat (pl. Jézus szavai Alacocque Szent Margitnak, vagy Szűz Mária üzenete Soubirous Bernadette-nak). A szentek liturgiáját jóváhagyva mintegy nihil obstatit adott az egyház. A hívőknek ilyen esetekben engedelmeskedniük kell az egyházi tekintélynek, jöllehet (a teológusok nagy többsége szerint) ezekben az esetekben nem beszélhetünk a szó szoros értelmében vett tévedhetetlenségről (vö. LG 25). A magán-kinyilatkoztatásokkal kapcsolatban tehát a tanítóhivatalnak kettős szerepe van. Egyrészt negatív: megállapítja, hogy egy adott magán-kinyilatkoztatás tartalma nem ellenkezik a nyilvános kinyilatkoztatással, illetve az egyházi tanítással. Másrészt pozitív: elismeri a kinyilatkoztatás hitelességét és azt, hogy annak közlése az egyház javát szolgálja.
- 3.** A magán-kinyilatkoztatások hitelességének megkülönböztetésénél az egyház illetékes megbízottjai, erre kijelölt különleges bizottság szakemberei, először is a személy, a „látnok” pszichikai állapotát vizsgálják meg: milyen a lelki egyensú-

lya, milyenek az erényei stb. A lelkivezető is ítéletet mondhat erről pszichiáter bevonása nélkül. Bonyolultabb esetekben alaposabb vizsgálatra van szükség, hiszen illúzió, hallucináció, tévedés könnyen előfordulhat. Egy jeles teológus (A. Poulain) kimutatta, hogy még a szentek körében is lehetséges illúzió, tévedés. Poulain összeállított egy listát: harminckét szent, boldog, illetve Isten Szolgája esetében megmutatta, hogy magán-kinyilatkoztatásaikba tévedések csúsztak be (vö. Mucci SJ, 22.). A nagy misztikus, Keresztes Szent János írta: „Nem lehetünk biztosak, hogy az isteni szót helyesen értjük, mert nem mindig lehetséges Isten üzenetei rejtett és többféleképpen értelmezhető igazságát pontosan érteni. Isten a mennyben van, az örökkévalóságból szól, mi pedig – vakok – a földön vagyunk, és csak a test meg az idő útjait értjük.” A megkülönböztetés során másodsor a tartalomra kell figyelni. A lelkivezető megállapítja, hogy a „látnok” által közölt üzenetek összhangban vannak-e hitünk tanításával. Milyen a vizsgált alany teológiai műveltsége? Valóban nem lehet megmagyarázni természetes ismeretekkel a „kinyilatkoztatás” tartalmát? Alázatos-e, engedelmes-e az illető személy, ha már előzőleg kizárt a beteges hallucináció? Ezek után is állítjuk a természetfeletti üzenet lehetőségét? Hiszen Isten különleges kegyelmeket, prófétai karizmákat adhat választottainak, ahogy a zsinat (LG 12,b) tanítja. Ezek hasznosak az egyházban, de „nem szabad vakmerően kívánczolni rendkívüli adományok után, és elbizakodottan nem szabad tőlük remélni az apostoli munkálkodás eredményességét”. Az egyházi vezetőknek tehát meg kell vizsgálniuk mindent, hogy az Istentől, avagy a gonosz szellemtől jön-e az üzenet. Szent János írja első levelében (1Jn 4,1): „Szeretteim, ne higgyetek minden léleknek, hanem vizsgáljátok meg a szellemeket, hogy Istentől származnak-e, mert sok hamis próféta rontott a világra.” Meg kell vizsgálni, hogy a Lélek adományairól van-e szó, avagy a gonosz sugallatáról, és a jót meg kell tartani (vö. 1Tessz 5,12 és 19–21).

KOZMA ZSOLT

A Vizsolyi Biblia hagyatéka és örököseinek kötelezettsége

Március első vasárnapja a református egyházban hagyományosan a Biblia vasárnapja. Ebből az alkalomból jelentjük meg az erdélyi teológiai professzor tanulmányát.

Akik a Vizsolyi Bibliáról értekeznek, azok jobbára történészként vagy nyelvészként teszik ezt. Ilyen feladatot vállalni nagy merészség és önhittség lenne, így marad az, hogy teológusként három észrevételt tegyek: szóljak a Vizsolyi Biblia egyetemességéről, bujdosásáról, illetve zaklatott sorsáról és nyelvőrző szerepéről. Megpróbálom mindezt a magunk kötelezettsége felől nézni. Teszem ezt abban a minőségemben is, hogy 60 éve olvasom és 50 éve tanulmányozom a többszörsően revideált Károli szöveget. Persze mindezekben meghatározza látásomat, hogy határon túli vagyok.

I.

A Vizsolyi Biblia egyetemes magyar református érték, mindannyiunk öröksége. Teológiai gondolkozásunkban, magyar nyelvünk alakulásában felbecsülhetetlen szerepe volt és van. Ennek szemléltetésére egypár olyan adatot sorolok fel, amelyek ugyan egyes szaktanulmányokban már megjelentek, de így egymás mellé állítva jobban szemléltetik előbbi tételmet.

Kozma Zsolt

1. Becslések szerint 1590-ben¹ Vizsolyban mintegy 700–800 példányt nyomtatnak, ebből a *Régi Magyarországi Nyomtatványok* példányszámainak kimutatása alapján, jelenleg 51 Vizsolyi Biblia maradt meg. (Egyes tanulmányok „ötvennél több”-ről írnak.) Országok szerinti megoszlásban: Magyarországon 20, Erdélyben 14, Felvidéken 13, a Cseh Köztársaságban 2, Ausztriában és Dániában 1–1. (Erdélyben: 10 Kolozsvár különböző könyvtáraiban, 2 Marosvásárhelyen, 2 Gyulafehérváron.)

¹ 1589. február 18. és 1590. július 20. között, tehát 1 év és 5 hónap alatt.

2. Ahogyan Erdős Károly kimutatta, a Vizsolyi Bibliának 1940-ig 268 évszamos és 25 évszám nélküli kiadása volt.² Ez a majdnem 300 kiadás egyedi a magyar irodalomban.
3. Egy 1979-ben készített jegyzékem szerint, egyedül a Vizsolyi Bibliáról – tehát a 300 kiadást nem számítva – 131 tudományos értékű közlemény (könyv, gyűjteményes kötet, tanulmány) jelent meg,³ valószínű ez sem teljes, s ehhez hozzá kell számítani az utóbbi negyed évszázadban megjelenteket. Bizonyára ez eléri a 200-at, s így a Vizsolyi Bibliának a magyar irodalomban a legterjedelmesebb könyvészete van.
4. Károli Gáspár bibliafordítását 1590 és 2005 között, tehát 415 éve olvassuk, s ebben a megszámlálhatatlan seregben van jelen mai nemzedékünk, a mintegy 3 és fél millió magyar református, de mind a magyar lutheránus–evangélikus egyháznak, mint az unitárius egyháznak ez a hivatalosan elfogadott Bibliája. És sokan vannak olyanok, akik történészként, nyelvészként, bibliográfusként veszik kezükbe az Írást. Ilyen értelemben igaz az, amit egyik jeles teológus-elődünk ír, hogy a Vizsolyi Biblia a „legmagyarabb magyar könyv”⁴

Ezek az adatok jelzik azt a hatást, amelyet református egyházunk és magyar népünk, illetve a teológia és az irodalom nyert a lefordított Biblia által. Ezt érzékelteti a címzettek megjelölése az *Elöljáró beszéd* elején: „Tekintetes és nagyságos uraknak, vitézlő nemes népeknek, istenfelő községnek és az Isten házában munkálkodó prédikátoroknak, kik egész Magyarországon és Erdélyben vannak.” Ezek a sorok a mai elemzőt az egyetemességre és az említett hatásra emlékeztetik, egyben két üzenetet tartalmaznak. Először: a jelölt személyek, illetve közösségek azt a protestáns elvet juttatják kifejezésre, hogy a Biblia mindenkié (s a gondolat az *Elöljáróban* többször is megjelenik), s azt is, hogy az urak és a jobbágyok, a fejedelmek és a prédikátorok életét meghatározó. Erre nézve őket mintegy felelőssé teszi. Másodsor: a Magyarország és Erdély megjelölése érzékelteti, hogy Mohács után a szétszakított ország részeiben ez a magyar nyelvű Biblia továbbra is ugyanarról az emlőről táplálja a magyar reformátusokat mindkét hazában. Magának a vándor igehirdető Károli Gáspárnak az életútja: Nagykároly, Szatmár, Gönc, Vizsoly, Tállya – hogy csak a főbb megállókat jelöljük – olyan útvonal, amelyen a reformáció eszméje vámmentesen haladt és jutott célhoz az 1590-es fordításban. A „mindenki Bibliája” és a „határtalan Biblia” minden korok számára – ma talán különösen – üzenet értékű. 1526 után a nagyhatalmak szorításában Magyarország darabokra szakadt, s ez történt 1920 után is, de Vizsoly és Bártfa, Vizsoly és Kolozsvár édestestvérek maradtak – gondolok a 1607-es félbemaradt Bártfai Bibliára és az 1660-1661-es Várad-Kolozsvári Bibliára, s ezek megelőzték a Debrecenben, tehát a hódoltság területén, 1749-i kiadást.

A Hernád- és Bodrog-mente, illetve a Maros- és Szamos-mente lelki-szellemi édes-

² Erdős Károly: Károlyi Gáspár bibliafordításának törzskönyve. Vasady Béla (szerk.): *Károlyi Emlékkönyv*. Budapest 1940. 40–58.

³ A Vizsolyi Biblia könyvészete. *Theologiai Szemle* 1990. 348–352.

⁴ Makkai Sándor: A vizsolyi Biblia a magyar művelődésben. *Protestáns Szemle* 1940. 335.

testvérségét mi, erdélyiek számon tartjuk. A nagykárolyi Károli Gáspár, gönci elődje, a székely származású zsoltárfordító, Benczédi Székely István, a Gönc és Vizsoly közötti utat többször megtevő, hányatott életútja után Kolozsváron megpihenő Szenci Molnár Albert biblicitása, a sárospataki, gyulafehérvári, fogarasi Lorántffy Zsuzsanna puritanizmusa jelzik ezt az összetartozást.

A közös hit, a közös lelkiiség, a közös nyelv kapcsol minket össze. De ezek csak eszközök Isten kezében, aki az egyetemességet és egységet Szentlelke által teremtette és teremti meg. Ő volt az, aki évszázadok során átfújta a vámosok feje fölött, összekapcsolt minket, s tette a Vizsolyi Bibliát egységteremtő közös értékévé mindannyiunk számára.

II.

Isten gondoskodott arról is, hogy a történelem viszontagságai között a Vizsolyi Biblia megmaradjon, s egyben megbíz minket azzal, hogy őrizzük meg és adjuk tovább ezt a reánk bízott kincset. *Zaklatott sorsa*, úgymond *bujdosása* azzal kezdődött, hogy még a nyomtatás megkezdése előtt, Mankovit Bálintnak a nyomdáját elvették, mert ónapárt nyomtatott (Magyarországon az új, Gergely-féle naptárt 1587 októberében vezették be) s csak Rákóczi Zsigmond közbenjárására adták vissza. De a Vizsolyi Biblia viszontagságai még ez után kezdődtek. Négy ilyenről emlékezem most meg.

1. Komáromi Csipkés György a Károli Biblia javított fordítását 1675-ben fejezte be, s halála után, 1718-ban adták ki Leydenben. A 2915 példányt Debrecenbe akarták szállítani, de útközben a jezsuita cenzúra lefoglalta, majd a példányok nagy része a tűz és a rothadás áldozata lett, s csak egy kisebb része, 1789-ben, 71 évi bujdosás után, jutott el Debrecenbe.⁵
2. Kecskeméthy István kolozsvári teológiai tanár az Újszövetség Károli-fordítását átdolgozta, s 1931-ben adta ki.⁶ Elvégezte az Ószövetséget is, amelynek másolását 1934. szeptember 16-án, este 9 órakor fejezte be. Ez, halála után nevelt lánya tulajdonába került, aki nem adta ki kezéből, hanem szalmazsákja alá rejtette, majd a kézirat halála után, 1972-ben került az Erdélyi Református Egyházkerület Gyűjtő Levéltárába. Majdnem 70 évet kellett várni, míg a kolozsvári Koinónia 2004-ben kiadta az egész átdolgozott Szentírást. Maga Kecskeméthy elismeri, hogy a Károli fordítását vette alapul. A babiloni száműzetés 70 évig tartott, s a bibliai példát metaforikus nyelven értelmezve azt mondhatjuk, hogy a Komáromi Csipkés-féle és a Kecskeméthy által átdolgozott Bibliát 70 évi száműzetés után Isten „hazavezérelte”.
3. Ismeretes, hogy a 20. századi kommunista diktatúra éveiben Erdélyben nem lehetett kiadni Bibliát. Nyugati testvéreink, amikor be akarták hozni, csak nehezen játszhatták át a vámosok szemfülességét. A határon több ízben is kisebb-nagyobb Bibliaszállítmányokat semmisítettek meg. A hatóságok által papírmalomba zúzott Bibliák töredékzavai toalettpapíron jelentek meg, igazolva a rendszer szégyentelenségét.

⁵ Bottyán János: *A magyar Biblia évszázadai*. Bp. 1982. 72–75.

⁶ Tulajdonképpen évszám nélkül jelent meg.

4. Ismeretes a Vizsolyban, nemzeti ereklyeként őrzött Biblia sorsa. Egy példány 1941-ben „tért vissza ősi földjére, Vizsolyba” – Benke Imre szavai szerint.⁷ 2002. február 10-én ellopták, s 21 hónapi bujdosás után, 2003-ban, a reformáció ünnepe előtt 2 nappal, október 29-én került haza.

A Komáromi Csipkés György kiadásánál a felekezeti meg nem értés, a Kecskeméthy átdolgozásánál az egyházi tehetetlenség, a beőrölt Bibliáknál a hatóságok gonoszsága, a Vizsolyból eltűnt példánynál a tolvajlás tette latenssé egy időre református egyházunk legfőbb tárgyi kincsét. Igen, a Bibliának sokszor hosszú utat kell megtennie, míg az olvasó kezébe kerül. (Hát még addig, amíg a „szívéhez” is elérkezik!) A könyveknek megvan a maguk sorsa. A latinból is ismert mondásban a fatum végzet is, de ennek nem csupán negatív értelme van, hanem sorsszerűséget, sőt rendeltetést is jelent, hogy ti. Isten gondoskodott arról, hogy a vizsolyi örökség az örökösök kezébe jusson. A Komáromi Csipkés György-féle Biblia példányainak egy része eljutott rendeltetési helyére, Kecskeméthy átdolgozását végül kiadták, a vámhatóságokat ki lehetett játszani, a poggyászok rejtekeiből kerültek elő átcsempészett példányok, s Vizsolyban mégis van 1590-es Biblia.

Mi lesz a következő évtizedekben, évszázadokban a Vizsolyi Biblia sorsa? A fatum – sors vagy végzet – az Úr kezében van, ahogyan ezt Ő elrendelte, és eddig is számtalan esetben megbizonyította. Aki ezt hiszi, az kötelezést is érez, hogy az örökséget megőrizze. Nem tudjuk, hogy ezentúl a Vizsolyi Biblia és általában a Biblia milyen viszontagságokon megy majd keresztül. Bizonyára a szekularizáció, a számítógépes információs társadalom kátyús útjait fogja bejárni. De a magam részéről meg vagyok győződve, hogy ezt a Bibliát 400 év után is előveszik – nem csak a történészek és nyelvészek, hanem mindazok, akik ebből a forrásból lelki italt akarnak meríteni.

III.

Számos közlemény jelent meg a Vizsolyi Biblia nyelv alakító és *nyelvőrző hatásáról*, s Szabó András bizonyára nem túloz, amikor ezt írja: „... azt, hogy a magyarság, a magyar nyelv minden viszontagság és ellenkező jóslat ellenére megmaradt, többek között a Vizsolyi Biblia ismert és névtelen alkotóinak, világra segítőinek is köszönhetjük.”⁸ Teológusok és nyelvészek gyakran összehasonlítják a szellemi előd, Heltai Gáspár majdnem teljes fordítását a Károliéval. Nyilván elterjedtségének is köszönhetően, Károli javára írhatjuk, hogy egyfelől átmentette az előző töredékes bibliafordítások szavait, szófordulatait, másfelől rögzítette korának szókincsét, népének beszélt nyelvét.

Az Elöljáró beszéd végén ez olvasható: „Az fordításban éltünk az mennyire lehetett tiszta igaz Magyar szóval, idegen szólásnak módgyát nem követtük, sőt inkább az, mi darabosnak tetszett, hogy az Sidó vagy Deák szólásnak módgyában, annak is kimondásában az Magyar nyelvnek szólásának módgyát követtük.” A „tiszta igaz magyar szó” kifejezést szabad nekünk magunkra nézve általánosabbnak, átfogóbbnak értenünk, mint ahogyan a szöveg összefüggésében előfordul. Helyénvalónak tartjuk, hogy az

⁷ A Vizsolyi Biblia történeti emlékei. *Sárospataki Református Lapok* 1941. 7. sz. 31.

⁸ *Károlyi Gáspár Vizsolyi Bibliája*. Helikon kiadó 1990. 10–11.

újabb bibliafordítások követik az éppen beszélt nyelvet, s nem akarjuk a kortárs bibliafordítók érdemeit csökkenteni, de számon kérhetjük tőlük jó néhány szép magyar szavunkat, olyanokat, amelyek a Vizsolyi Bibliából átjöttek egészen az 1908-as revízióig, de amelyeket az 1975-ös fordítók jónak láttak prózaibb, érthetőbb(?) kifejezésekkel helyettesíteni. Ezzel magyar nyelvünk vesztett változatosságából, szabatoságából és zeneiségéből is, s ilyen szavakról, mint gyalom, hurit, kecele, lazsnak, susárol, varsa szótáraink már nem is tudnak. Kár. A 20. század elején ezek még éltek magyar népünk nyelvkincsében, egyesek nem csupán nyelvjárási szinten. Közülük érdemesnek tartok felsorolni a Vizsolyi Bibliából egypárat, kizárólag olyanokat, amelyek az 1908-as revideált kiadásban még megvoltak, de az újabb fordításokból már hiányoznak.⁹

A *boglár* a héber, illetve a görög szövegben foglalatot jelent, ötvös- vagy takácsmesterséggel kapcsolatos szó. Károli így is ismeri (2Móz 28,13.14.25), vagy az „aranyba foglalva” kifejezéssel adja vissza (2Móz 39,6.13.16). A boglár szó „öse” az ofrancia boucle, a német Buckel, az erdélyi szász Boglarchen. A 16. század elején drágaköves, fémveretes gomb, díszcsat, illetve később, Apáczainál, hüvely.

A 19. században a székelyeknél még *eszterágnak* (is) nevezték a gólyát. Károli a héber szót mind a hat ószövetségi előfordulásnál (némi betűeltéréssel: eszterág, esztrag, eztrag) így fordítja, s a revideáltban is így olvasható. A szó először az 1395-ös Besztercei szójegyzékben jelenik meg, ahol a szláv strak (a német Storch-ból) olvasható.

A *gyalom* szó a Vizsolyi Bibliában három ószövetségi (Hab 1,15.16.17) és egy újszövetségi (Mt 13,47) helyen fordul elő, s 1908-ig minden bibliafordítást túlélt. Majd az értelmesebbnek és közforgalmúbbnak (?) látszó kerítőhálóval helyettesítették. Az új fordításban még az is megeshet, hogy a megfelelő héber szót egyszerűen hálóval (például Mik 7,2) adják vissza, ami éppenséggel megszükkíti a szó jelentését. Ősi szavunkat az ótörök (jilim), a tatár (jalem), vagy a vogul (jalem) nyelvből vettük át, s először a Kolozsvári glosszákból (1550) szerepel.

A ma is élő szavaink közül egyik legrégebbi a *gyepű*. Szamota István – Zolnai Gyula Magyar oklevéltár-szótára szerint a 13. századtól ismeretes gepu, gyöpü, gypő formában. Ma is használatos alakjában az 1568-as Kolozsvári törvénykezési jegyzőkönyvben fordul elő. Károlinál gyöpű (Ézs 5,5), gypű (Mt 21,33), gypő (Mk 12,1).

Ma már senki sem mondaná közölünk, hogy a tolvajt *huritják*, azaz kiűzik az emberek közül, amint ezt az 1908-as fordításban (csak Jób 30,5-ben) még olvashatjuk. 1590-től (hurittyác) eddig menekült meg ez a szó. Persze az új fordítás „rájuk kiáltanak” szava érthetőbb, de hát színtelenebb is. A megfelelő héber szó jelentése: a közösségből gyalázkodva, korholva, kikiabálva kiűzni. A 16. században két, egymástól nem nagyon eltérő jelentése volt: 1. rút szavakkal illetni és 2. riasztani.

A *kecele* inkább női fejkendőt, mint vászonlepedőt jelent. Ilyen értelemben fordul elő a Vizsolyi Bibliában is ketzele írásmóddal (Ézs 3,24), s a szót ezelőtt száz évvel még értették, mert az 1908-as revízió meghagyta. A bizánci görög katszula nálunk már a 16. század elején megjelenik, mégpedig egyházi szóhasználatban és miseruhát

⁹ Több mint húsz évvel ezelőtt egypár ilyen elfelejtett kifejezésről már írtam. Vajon érted-e, amit olvasol? *Református Szemle* 1983. 192–200, 279–284, 392–395, 469–472, 1984. 34–37.

jelent. Szenczi 1604-es *Dictionariumában*: női felsőruha. A szó ringy-rongy jelentésváltozata új keletű.

A szépen hangzó *kösöntyű* igei alakjának a *kösöntnek* jelentése: felfüggeszt, s ez az 1395-ös Besztercei szójegyzékben fordul elő, majd a Huszita Bibliában a *kösöntő* névszó. A Vizsolyi Biblia *kösöntyű* szava (Péld 25,12; Énekek 7,1; Jer 4,30) karon, nyakláncan hordott női ékszer, vagy palástot összefogó díszes csat. A revidéált szöveg csak az Énekek 7,1-ben őrizte meg. Az új fordításban: ékszer.

Nyelvünk nagyon régen átvette a szláv *lozsnik* (pokróc) szót a *lazsnak/lasnak* formában, így található már 1395-ben, a Besztercei szójegyzékben *zsák*, *ponyva* jelentéssel. Károlinál 1Móz 25,25-ben és Bír 4,18-ban (kecske)szőrös takarót jelent. A revidéált szövegben még megmaradt, az új fordításban már *daróc*. Talán a *cserge* találóbba lenne, ha már a *lazsnakról* lemondunk.

Egypár évvel ezelőtt még volt a Kárpát-medencében olyan vidék, ahol a *mezgérel* (mezgérlés) szót értették, s ősi jelentésében használták is: aratás vagy szüret után az elhagyott kalászokat, illetve fürtöket összeszedni. Károlai a héber szót nem mindenütt fordítja így, de különben ismeri mind az igei (megmezgerlik, Jer 6,9), mind a névszói (mezgerlés, szembeállítva a szürettel, Bír 8,2) alakot. Az 1908-as fordításban még több helyen is megvan, az új fordításból teljességgel hiányzik.

A *zugoly*, *zugolya* főnév ma inkább csak a *zug* (sarok, átv.: sötét sarok) alakban ismeretes. *Szugolya* formában ugor származású, először az Érsekújvári kódexben (1529–1531) olvasható, majd Heltai Gáspár Újtestamentum-fordításában. A Vizsolyi Bibliában *szugolya*. Mindkét helyen az ApCsel 26,26 szövegéről van szó, hogy ti. a Krisztus-esemény nem *zugolyában*, nem valamilyen sötét helyen történt.

Természetesen, a Vizsolyi Bibliának ezeket az elfeledett szavait nem tudjuk visszahozni. Pedig az új fordítás böngészése nem azt fejezi ki, mint a *mezgérelés*, pedig a *daróc* nem azt jelenti, mint a *lazsnak*, a *kőfal* nem *gyepű*, az *ékszer* általánosabb, mint a *kösöntyű*. Az új pótszavakkal tartalmilag is, zeneileg is szegényebb lett nyelvünk. Eleink megőrizték a Vizsolyi Bibliától a revízióig, tehát majdnem 360 évig (1590–1908) ezeket a szavakat, hogy egypár évtized alatt feledésbe merüljenek. De túl azon, hogy a nyelvészek számon tartják, a lelkészek prédikációikban, a költők verseikben elővehetnék, s örökségként megőrizhetnék ősi szavainkat.

Az *Előljáró beszédben* az „idegen szólás módgyát nem követtük” mai figyelmeztetés azoknak, akik szószékéről, tanári katedráról a színpad deszkáiról, előadói emelvényekről szólnak, hogy gyomlálják a gondolkodásunktól is idegen kifejezéseket és a „Magyar nyelv szólásainak módgyát” kövessék.

Károlai az *Olvasónak* szánt soraiban arról vall, hogy mások aranyat, ezüstöt, drágakövet visznek Isten házába, ő azt, amit vihet, magyar nyelven az egész Bibliát. Az Isten házába, annak épülésére vitt ajándék a Lélek fúvására elhagyta a templomot és eljutott hozzánk, egész magyar református népünkhöz. Ezzel kötelezett is, hogy „nagy isteni félelemmel és hálaadással” vegyük és olvassuk „ez magyar nyelvre fordítatott Bibliát”.

HORKAY LÁSZLÓ

„Én vagyok a jó pásztor”

„Én vagyok a jó pásztor. A jó pásztor életét adja a juhokért. Aki béres, és nem pásztor, akinek a juhok nem tulajdonai, látja a farkast jönni, elbagyja a juhokat, és elfut, a farkas pedig elragadja és elszéleszti őket. A béres azért fut el, mert csak béres, és nem törődik a juhokkal. Én vagyok a jó pásztor, én ismerem az enyéimet, és az enyéim ismernek engem, ahogyan az Atya ismer engem, én is úgy ismerem az Atyát: és én életemet adom a juhokért.” (Jn10,11–15)

Jézus kijelentései nem emberi beszédek, hanem Isten hozzánk intézett üzenete. Sokféleképpen szólott Isten az atyákhoz a próféták által, az utolsó időkben pedig az Ő Fiát küldte. Az Ige testté lett, és az Ige tökéletes kijelentése maga Jézus Krisztus. Azok a beszédek, amelyeket Ő szólott: élet és Lélek a mi számunkra. Isten igéje az életet jelenti.

Sokan nem ismerik az Ő hangját. Nem ismerték Izrael vezetői sem. A zsidó nép vezetői azt mondták: ördög van benne és bolondozik. Jézus megmondta nekik, hogy azért nem hallották meg az Ő szavát, mert „ti nem az én juhaim közül valók vagytok”. Ma is nagyon sokan nem ismerik fel Jézus szavát, amikor szól az igéjében, számukra ez csak olyan, mint más emberi beszéd. Boldogok vagytok testvéreim, ha

Jézus szavában megismeritek az Istennek a szavát. Amikor Ő azt mondja, hogy „én vagyok a jó pásztor”, akkor abban benne van az Isten önmagát kijelentő, önmagát megvalló lényeg. Az égő csipkebokorból így szólt Mózeshez az Úr: „Én vagyok, aki vagyok. Mondd meg Izrael fiainak: a Vagyok küldött téged.” És János evangéliumában sokszor olvashatjuk ezt. Vajon mi is meghalljuk-e, hogy Isten magát jelenti ki, mikor Jézus azt mondja: én vagyok a világ világossága, én vagyok az életnek kenyere, én vagyok a feltámadás és az élet, és én vagyok a jó pásztor. Maga Isten beszél, és a zsidók nem hallották meg az ő szavát. Sőt, meg akarták őt ölni. Akik viszont Jézus juhai közül valók, hallgatnak a jó pásztor szavára. Engedelmeskednek neki, követik őt, és a jó pásztor jelenti számukra az egyetlen utat, az igazságot, életet, a jó pásztor jelenti az ajtót.

Dávid király, aki maga is szolgált pásztorfiúként, a 23. zsoltárban ez mondja: „Az Úr az én pásztorem; nem szűkölködöm. Fűves legelőkön nyugtat engem, és csendes vizekhez terelget engem. Lelkemet megvidámítja, az igazság ösvényein vezet engem az

Horkay László

ő nevéért. Még ha a halál árnyékának völgyében járok is, nem félek a gonosztól, mert te velem vagy; a te vessződ és botod, azok vigasztalnak engem. Asztalt teritesz nekem az én ellenségeim előtt; elárasztod fejem olajjal; csordultig van a poharam. Bizonyára jószágod és kegyelmed követnek engem életem minden napján, s az Úr házában lakozom hosszú ideig.” Jézus az a jó pásztor, aki elmegy, hogy megkeresse az ő nyáját. Addig is volt ott sok pásztor, de ők rossz pásztorok voltak. Jézus eljött erre a Földre, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett. És ismeri az ő juhait. Mindet felkereste, és mindegyiket nevéen szólította. Péternek azt mondta, amikor meglátta őt, hogy te Simon vagy, Jónának fia, Kéfásnak fogsz hivatni. Azt mondta Nátánáelnek: mielőtt Fülöp idehívott, én már láttalak a fügefafa alatt. Kapernaumban odament a vámszedőasztalhoz, sok vámszedő volt ott akkor, de ő ahhoz az egyhez fordult oda, akit Lévinek hívtak! És azt mondta: jer és kövess engem! Ő lett Máté apostol. Meglátta az eperfügefán Zakeust, és azt mondta nevéen szólítva őt: Zakeus, szállj alá, ma nekem a te házadnál kell megszállnom! Mindegyik juháért eljött, mindegyik juháért ontotta a jó pásztor a drága vért, de a jó pásztor nem csak meghalt a juhaiért, a békességnek Istene kihozta őt a halálból. És amikor kijött a halálból a mi jó Pásztorunk, újra felkereste az övéit, egybegyűjtötte a juhokat, s kiküldte őket a világ végezetéig, hogy hirdettessék az evangélium. Megszólította Mária Magdolnát, felkereste a Genezáreti-tó partján Simont, és azt mondta: legeltesd az én juhaimat. Jézus a főpásztor lett, Péter pedig egy, a többi pásztor közül. Hányszor hallom lelkész ismerőseimtől, hogy az én gyülekezetem, az én gondnokom! Ne feledjük le: a nyáj nem a mienk, a nyáj a Krisztusé. Péter apostol tudta ezt, ahogy az első levelében írja: „legeltesétek az Istennek köztetek lévő nyáját, gondot viselvén arra, nem kényszerítésből, hanem örömezt; sem nem rút nyereszkeskedésből, hanem mint akik példaképei lehetnek a nyájnak.”

Mi is juhok vagyunk, akiknek engednünk kell a jó pásztor szavának. Ő táplálja a mi lelkünket az igéje által. Az ige lelki kenyér. Az Ő igéje tiszta, nem olyan, mint amit a nép vezetői, a farizeusok hirdettek. Ők ugyanis csak beszédtek a tizedet, a templomadót, de a nyájjal nem törődtek, mit érdekelt őket a vámszedő vagy a bűnös! Ha Jézus egy vakot szombat napon gyógyított meg, akkor ki merték mondani azt a káromlást, még az Isten Fiára is, hogy ez az ember nincs Istentől, mert nem tartja meg a szombatot! Ők magukat képelték pásztoroknak, miközben nem törődtek azzal, hogy hány beteg van körülöttük, a hatalom érdekelt őket. A maguk dicsőségét keresték, és egymástól várták a dicsőséget. Jézus pedig csak annak az akaratát kereste, aki elküldte őt, és ő egy volt az Atyával. Ezért mondták a farizeusok, hogy „káromlást szól, mert magát Istennel egyenlővé tette”. Amikor kimondta Jézus: „mielőtt Ábrahám lett, én vagyok”, ezt már nem bírták eltűrni. Ők pontosan értették, hogy Jézus mit mond, hogy ő a Vagyok, ezért akarták megölni.

Jézus kijelentette: én és az Atya egy vagyunk. Akik látták őt, előttük állt a testben megjelent Isten! Ha valaki nem így ismeri Jézust, az nem lehet az Ő juha. Jézus az Isten: ezt jelenti az a kijelentés, hogy „én és az Atya egy vagyunk. Aki látott engem, látta az Atyát.” És az ő cselekedetei igazolták őt. Senki más nem tudta volna a vakok szemét megnyitni, az ördögöket kiűzni, a poklost megtisztítani: ezek messiási jelek voltak.

Jézus táplálja a mi lelkünket az ő igéjével, s megőriz bennünket. Testvéreim, nem csoda az, hogy kétezer év óta fennáll az egyház, miközben mindig több volt a farkas, mint a bárány? A bárány védtelen. Nem tudja magát soha megvédeni, de olyan pásztorunk van, aki hatalmasabb mindeneknél. Azt mondja Jézus: „az én juhaim hallják az én szót, és én ismerem őket, és követnek engem. És én örökéletet adok nekik, és soha-örökké el nem vesznek, senki ki nem ragadhatja őket az én kezemből, mert az én Atyám, aki azokat nekem adta, nagyobb mindeneknél.” Ha Jézusé vagytok, megőriz benneteket, miként megtette az övével a múltban is a tüzes kemencében, az oroszlátnok vermében, a börtönben, Szibériában, a máglyán, a vérpadon, a gályarabságban, mindenütt. Akkor is, amikor jön az a nagy üldözés az egyház számára, amikor az Antikrisztus, a Fenevad és hamis próféták az egész világon megkapják a hatalmat. Az ő kezében van a mi életünk. „Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak, enyém vagy!” Ha Jézus tulajdonai vagyunk, akkor biztonságban érezhetjük magunkat. Nem félhetünk semmitől. Jézus is kész volt az életét odaadni, amikor fel kellett menni a keresztre, nem menekült el, nem hívott tizenkét sereg angyalt, hanem odanyújtotta a kezét, hogy átszegezzék, odaadta az arcát a köpdösőknek, hátát a verőknek, és folyt az a drága vér: Istennek báránya elvette a világ bűneit. Ahogy Ézsaiás próféta írja róla az 53. rész 6. versben: „mindnyájan, mint juhok eltévelyedtünk, ki-ki az ő útára tértünk; de az Úr mindnyájunk vétkét ő reá veté”. Ő maga lett az áldozati bárány, ő lett a főpap. Ő lett az egyetlen tökéletes áldozat, tökéletessé téve a megszenteltek.

S minket azért hívott el, hogy hirdessük az Ő csodálatos dolgait. Hirdessük az Ő szeretetét az embereknek. Mert Jézus azt mondta: más juhaim is vannak nekem, azokat is elő kell hoznom. Azokért küldte ki azokat a tanítványokat, akik elindultak Samáriába, Cézareába, Rómába, a föld végső határáig. Nekünk is ez a feladatunk. Legeltessétek a nyáját. Vigyázzatok rájuk, szeretettel, de ha kell, fegyelmezzetek az Isten igéje szerint. A „vessző és a bot” az egyházfegyelmet jelenti! Nem lehet csak szeretetről prédikálni, szükséges az igazságról és az ítéletről beszélni. Jézus is szerette az övéit. De ha kell, akkor azt mondja: akit én szeretek, megfeddem és megfenyítem. Légy azért buzgóságos és térj meg! Az egyházfegyelemhez hozzátartozik az, hogy a lelkipásztor ne féljen soha kimondani Isten nevében az igazságot. „Intsd meg a hitelent az én nevemben”. Ne merjük ezt elmulasztani, mert ha megtér az ő gonosz útjáról, akkor megmenthetjük a lelkét. „De ha megintted a gonoszt az ő útja miatt, hogy térjen meg róla, de az nem tért meg útjáról, akkor ő meghal a saját gonoszsága miatt, de te megmentetted a lelkedet.” De ha nem intettük meg, tőlünk fogja azt számon kérni az Úr. Milyen nagy felelősség ez! Az egyház hányszor hanyagolta ezt el az ige hirdetésben! Amikor félelemből vagy megalkuvásból elhallgatott az igazság. Nem békepapokra van szüksége az egyháznak, hanem pásztorokra. Nem olyanokra, akik leköszörülnek mindig az igazságnak az élet, hanem olyan pásztorokra van szükség, amilyen Péter apostol volt pünkösöd után: lehetetlen, hogy azokról, amit láttunk és hallottunk, ne szóljunk. Az Úr nevében meg kellett mondani: nincs más senkiben üdvösségünk, nem adatott más név, csak az Övé. Meg kell vallani hitünket, bármilyen hátratétel ér bennünket. Pál apostol azt mondja, amikor búcsúzik az efézusbeli vénektől: „De semmivel sem

gondolok, még az én életem sem drága nékem, csakhogy elvégezhessem az én futásomat örömmel, és azt a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliumáról.” És rábízta a további munkát az efézusi vénekre, s azt mondta nekik: „viseljetek azért gondot timagatokra és az egész nyájra, melyben a Szentlélek titeket vigyázókká tett az Isten anyaszentegyházának legeltetésére, melyet tulajdon vérével szerzett.” Micsoda titok van itt elrejtve: Isten tulajdon vérével szerette az anyaszentegyházat. Mindegyikünk helyett kifizette a váltságdíjat, hibátlan szeplőtelen vérén vagyunk megváltva. Azért lehetünk ma itt, mert Jézus juhaiként hallgathatjuk az ő szavát! És van egy ígéletünk is, hogy soha-örökké nem fogunk elveszni. Örökké megmaradnak, akik Krisztust követik. Olvassák mindennap a Bibliát! Jézus ígéje maga az igazság!

A mennyei jelenésekről írott könyv 7. részében, amikor János felteszi a kérdést: ezek, akik fehér ruhába vannak öltözve, kik és honnan jöttek? Egy, a vének közül, így felelt: „ezek azok, akik jöttek a nagy nyomorúságból, és megmosták az ő ruháikat és megfehéřítették az ő ruháikat a Bárány vérében . . . , és eltöröl az ő szemükről minden könnyet.” Ott a mennyben meglátjuk Őt, mint megöletett bárányt, és mi is leborulunk majd előtte. És neki adunk dicsősséget, tisztességet. Bárhová vezessen, csak kövessük őt! „Akár pusztságba, harmatos mezőn.”

Beszámoló Kárpátaljáról

A Nagydobronyi Református Líceumot 1995. augusztus 15-én D. Szabó Dániel, a Magyar Református Presbiteri Szövetség elnöke, a Tiszáninmein Ref. Egyházkerület akkori főgondnoka és Horkay László (Kárpátaljai Református Egyházkerület akkori püspöke, nagydobronyi lelkipásztor) alapította. A következő beszámolót Horkay püspök úr az ígehirdetés után mondta el.

Egy kicsit örüljünk annak, hogy még mindig élünk. Ne arra nézzünk, ami van, arra nézzünk, ami lesz. Minket a reménység ítetett mindig. Soha nem volt könnyű az egyháznak. Nem volt könnyű itt az anyaországban sem, és még nehezebb volt az elcsatolt területeken. Kárpátalján 1920-tól kezdve mindig elnyomás alatt éltünk. Akkor is, amikor a csehek uralma alatt éltünk. De a Szovjetunióban volt a legnagyobb az üldözés. A kárpátaljai magyarság katonaköteles korú férfilakosságát (18 éves kortól 55 éves korig) szovjet lágerekbe hurcolták. Alig jöttek vissza. Nagyon nagy érvágás volt a magyarság soraiban a szovjai láger, ahova 40 ezer embert hurcoltak el. Három év múlva az egyharmaduk tért vissza, megrokkanva, megfáradtan. A láger után sokan voltak, akik kulákkistára kerültek, és Szibériába vitték őket. A lelkészek sem voltak kivételek: őket is, tizenkilencet, 25 évre ítélték el, és többségük hála Istennek túlélte ezt is, Isten kegyelméből. (Az elődöm, Gulácsy püspök úr hét és fél évet töltött el egy kazahsztáni munkatáborban, az azelőtti püspök szintén hét évig volt lágerben. . .)

Az egyház előtt szinte minden lehetőség bezártak: 1946-ban elvették iskoláinkat (a

háború előtt negyvenhat elemi iskolánk működött), betiltották a diakóniai munkát, megszüntették a templomon kívüli szolgálatot, az evangelizációt, a hittanoktatást, a konfirmációt. Egyedül a vasárnapi istentisztelet maradhatott. Legtöbb helyen a hétköznapi betiltották olyan indokkal, hogy akadályozza a kolhoz munkát. Az 1991-es rendszerváltás után Ukrajnában mondhatni cseberből vederbe estünk. Vágytunk valami változást, és nem lett nagy javulás, Nem adják Kijevből azokat a jogokat, melyeket meg kellene, hogy adjanak minden kisebbségnek, egyháznak. Reméltük, hogy vallásszabadság lesz, a mi egyházainkat úgy fogják támogatni, mint a nagy ortodox egyházat. De nem így lett. Támogatást a magyarországiaktól, esetleg a hollandok kaptunk, s ennek segítségével újjáépítettünk 14 templomot, 24 parókiát kellett megépíteni, amelyiket már leromboltak. Csak romos épületeket kaptunk vissza, azokat meg mindet fel kellett újítani. Intézményeinket elvették 1946-ban, bezárták, államosították, mindent megszüntettek, az egyház be volt szorítva a templom falai közé, voltak templomok, amelyeket ateista múzeumná változtattak át, volt, amit sportszarnokká vagy halottasházzá. És ennek ellenére jó presbitereink, jó gyülekezeti tagjaink voltak, hívó, emberek, Istennek átadott életek. Még 1936-ban a Kárpátaljai Református Egyházon belül indult egy ébredési mozgalom Keleti Baráti Kör néven. E mozgalmat 47-ben tiltották be, tehát még a háború után is folytatták az evangelizációt. Ebből a szempontból nagyon fontosak voltak az 1945-ös, és a 46-os évek, gyülekezetenként minden héten voltak evangelizációk. A férfi lakosságot elhurcolták, ott maradtak a gyerekek, az idősek, az asszonyok, akik hallották és befogadták Isten ígétjét, és így a nagy ateista elnyomás előtt felkészültek lelkiekben arra, hogy túléljék a következő 50 évet! Ezért maradtak meg! Most is kérünk kell Istentől az ígét és a Szentlelket, mert még jön rosszabb is annál, ami most van. Ez még csak a nyomorúságnak a kezdete.

1991-ben megengedték a szabad vallásgyakorlást, az egyház talpra állott, újra van zsinat, espereseket, püspököt választottunk, azonnal hozzákezdünk az elvágott munkák folytatásához. Teljesen új alapokra akartuk helyezni az egyházat, iskolákat nyitni, a magyarországi testvéreink is biztattak erre minket. Szabó Dániel, a Tiszáninnen Református Egyházkerület akkori főgondnoka azt mondta: „Lacikám, ha nem támogat az állam, akkor majd Isten fog támogatni! El kell kezdeni, nincs épület, akkor az utcán fogjuk kezdeni, egy pillanatot, egy napot nem várhatunk.” És el kellett kezdeni testvéreim. Egyetlen épület, egyetlen felszerelés nélkül, még könyvünk sem volt, azt is Magyarországról kellett hozni... Három gimnáziumot Isten segítségével sikerült létre hozni, a nagyberegit 93-ban, a péterfalvit és a nagydobronyit 95-ben. Most, ha Isten megengedi, megünnepeljük a nagydobronyi líceum fennállásának 20 éves évfordulóját. 20 esztendő kevés a történelemben, de ahhoz, hogy mustármag legyen, s elkezdődjön a fejlődés, elegendő. Annak ellenére, hogy az ukrán állam nem ad semmi támogatást, sem a tanárok fizetésébe, sem a rezsibe, sem az ételmezésbe, semmibe nem ad egy fillért sem, mégsem szűnt meg működni a gimnázium! A Magyarországi Ref. Egyház, és a magyar kormány is megértette, hogy nemzetfenntartási fontosságú intézmény mind a 3 líceum, és felvállalták a tanárok fizetésének fedezését, és tavaly a beregi gimnáziumot újították fel 170 millió forintos költségből, a jövő

évben a nagydobronyi gimnázium van betervezve. Míg élet, míg tudom csinálni, örökös tiszteletbeli kollégiumi igazgatóként folytatom a nevelő munkát a diákok között. Szükség van arra, hogy mindig az ige és a Szentlélek munkálkodjon. Minden nap van istentisztelet a gimnáziumban, reggel és este. A gyerekek kétszer egy héten bibliaismeretet tanulnak, egyháztörténelmet, egyházéneket-zenét, van énekkarunk. A miskolci Léway gimnáziummal is jó a kapcsolatunk, működik a cserediákprogramunk, és nagyon köszönöm a Nyilas Misi Alapítványnak is, hogy támogatást nyújtanak azoknak a gyerekeknek, akiknek a szülei nem tudják kifizetni a kenyérpénzt, vagyis az ételmisszer árát. Nagydobronyban létesült egy református gyermekotthon, onnan is tanulnak diákok a gimnáziumunkban, az ő élelműkről is egyházközségek illetve magánszemélyek gondoskodnak.

Most rátérek az ukrain helyzetre: nagyon kellett a tűzszüneti megállapodás, de mi tudjuk, hogy egyedül Isten teremthet békességet. Emberek nem tudnak békét kötni, legfeljebb ideigleneset. Imádkozunk azért, hogy Isten teremtsen békét Ukrajnában, de nekem még több a kívánságom Istentől. Gyerekkoromban a nagyapámmal együtt, aki szintén lelkipásztor volt, már túl volt a 80-on, minden este imádkoztunk egy szabad és független Magyarországért. Én Magyarországot nem úgy látom, mint egy kis csonka országot, én az ezeréves Magyarországot látom: Vereckétől Fiuméig, benne az összes elszakított területtel. Lehetséges ez testvérek? Istennél ez is lehetséges. Ha jól fogják pásztorni a nyáját, a nyáj pedig engedelmes lesz Istennek, akkor Ő visszahozhatja az elcsatolt területeket. Isten akkor megőrzi és meg is szaporítja a nyáját... Most viszont nagyon nehéz a helyzet nálunk, ugyanis sorozatos behívások vannak, a magyarokat pedig kétszeres arányban küldik a hadszíntérre, mint a többi nemzetiséget. Nem tudom miért van ez így, lehet, hogy szándékosan, hogy ritkuljon a magyarság.

Több magyar van Kárpátalján, mint amennyi hivatalosan be van jegyezve, hiszen sokan nem is merték megvallani a magyarságukat. A vegyes lakosú településeken azért, hogy nehogy hátrányt szenvedjenek. Szóvján például elmondták, hogy amikor kimentek az utcára, nem mertek magyarul se beszélni, csak ukránul, mert utánuk köptek. Elhitették az emberekkel ugyanis, hogy ezek fasiszták, ezek elrabolták ezer évig a földjüket. Szóvján újra megalakult a magyar gyülekezet, magyar óvoda van, magyar iskola működik, és itteni gyerekek is tanulnak a dobronyi líceumban. A magyarok magukra találásában sokat segít a kettős állampolgárság. Nekünk kell elmagyarázni az ukránoknak, hogy mi nem nyomtuk el őket ezer évig, mert ha így lett volna, ők meg sem maradtak volna. Senki nem halt meg annak idején azért, mert ukrán volt, Szóvján viszont ott van egy hatalmas emlékpark, ahol ezrével vannak magyar nevek feljegyezve, olyan embereké, akiket málenkij munkára vittek el, és elpusztították őket. Ez haláltábor volt! Meg kell értetni, hogy kik a farkasok, és kik a bárányok. A világ sok mindent nem tud erről, a magyar áldozatokról a történelem folyamán. Nekünk kell elmondani az európaiaknak, hogy Kárpátalja nem ősrégi ukrán terület, nem területi elcsatolás lenne, ha újra csatlakozhatna Magyarországhoz. 1990 óta is változtak határok Európában! Trianonban tiszta magyar területeket vág-

tak le az anyaországról, s adták oda idegeneknek. Merjük kimondani, hogy legyen igazság ezen a földön. Adják meg minden népnek (a tatároknak, a románoknak, a lengyeleknek, az oroszoknak, a magyaroknak...) az önrendelkezés jogát. Hiszek abban, hogy ahol Isten ígéje győz, ott mindig meg is valósul az igazság. De ehhez az igazsághoz nekünk is igazodnunk kell. Először meg kell egy nemzetnek térni, és akkor az Isten megáldja és megszorítja, és mindent helyre állít. E nélkül ne várjuk, hogy majd a politikai elit vagy a nemzetek megoldanák a magyarság kérdését. Isten kezében van a jövőnk, Isten kezében van a magyar népnek a jövője is.

Kárpátalján a lakosságnak kb. fele külföldön tartózkodik. Elmentek Németországba vagy Csehországba. Nekünk az nagyon nagy fájdalom, hogy azok, akik otthon dolgozhatnának a családjukért sajátjukba, most elmennek egy szállodába edénymosogatónak, anyagmozgatónak. A gyerekek, a család nagyon megsínyli ezt a helyzetet. Hatalmas az infláció, van, amikor megkapja valaki a fizetését, és egy hónap múlva már a felét éri esetleg a vásárlóértéke. Gazdasági összeomlás előtt állunk. Nem a háború a megoldás, hanem az, hogy Ukrajna is visszatérjen Istenhez. Volt ott már éhínség, fegyver, döghalál, mégsem tértek meg. Isten próbálja így is, úgy is. Anélkül, hogy a nép megtér, nem lehet várni javulást. Azért imádkozunk, hogy az ukrán nép térjen meg Istenhez! A magyarságnak is ez az egyetlen lehetősége a megmaradáshoz!

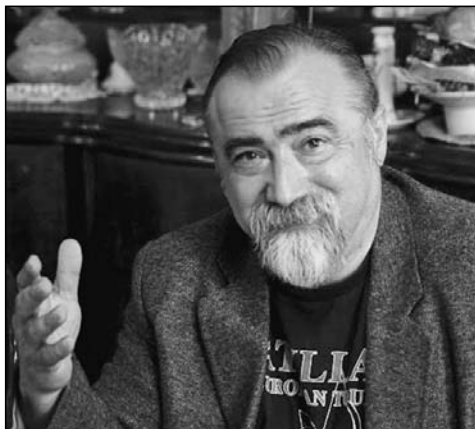
Köszönöm azt a sok segítséget, amit ez a gyülekezet és tiszteletes úr a múltban is nyújtott nekünk. A peresztrojka után nagyon nehéz helyzetben voltunk, sok ruhát, élelmiszert kaptunk Miskolcon, a gyülekezeten keresztül. Hitben erősek vagyunk, s ez azt is jelenti, hogy nem vagyunk szegények. A kárpátaljai diákok tudják, hogy kiben van a mi megtartatásunk. A keresztyén nevelés azért fontos, hogy a jövő nemzedéke csak akkor fog tudni megküzdeni a nehézséggel, ha megkapják azt a fundamentumot, ami soha nem lehet más, csak Jézus Krisztus! Ez a mi megmaradásunk egyetlen alapja.

*(Elhangzott február 15-én
a miskolci Kossuth utcai református templomban)*

TAKARÓ MIHÁLY

Gyóni Géza, a világháború Petőfije

Száz éve tört ki az első világháború, és ebben az évben az ország minden pontján erre emlékezünk, természetesen nem ünnepeljük, csak emlékezünk rá. A világháború Petőfijéről fogok önöknek beszélni, hiszen 1915-ben már az egész magyar irodalmi közvélemény, sőt az egész magyar társadalom e néven tisztelte Gyóni Gézát. Akkor még nem volt II. világháború, tehát ezt a világháborút nem nevezték elsőnek. A Bácskai Hírlap főszerkesztője ragasztja rá ezt a nevet, hogy a „világháború Petőfije”. És nem véletlenül, a Csak egy éjszakára című verséért:

Takaró Mihály

Csak egy éjszakára küldjétek el őket;
A pártoskodókat, a vitézkedőket.

Csak egy éjszakára:

Akik fent hirdetik, hogy – mi nem felejtünk,
Mikor a halál gép muzsikál felettünk;
Mikor láthatatlan magja kél a ködnek,
S gyilkos ólom-fecskék szanaszét röpködnek,

...

(A vers meghallgatható:

<https://www.youtube.com/watch?v=v37ji33NzXo> – szerk.)

Gyóni ezután még nagyon sok verset ír, nagyobb nál nagyobb verseket, de ha csak ezt az egyet írta volna, akkor is lenne helye a magyar irodalom panteonjában a tanított költők között. Pontosabban: így kellene lennie... 1946-ig Gyóni Géza kötelező érettségi tétel volt. Az én édesapám, nagyapám kívülről fújták ezt a verset, mert ez egy egész korszakot fémjelző vers volt. És hogy mennyire nem csak a magyarságnak szólt, hadd mondjam el a vers egész különös történetét, utóéletét. Gyóni Géza

1917. július 25-én, napra pontosan a 33. születésnapján, Budapesttől 8000 km-re, egy szibériai hadifogolytáborban, Krasznójarszkban éhen halt, ám mégis, 17 év múlva, 1934-ben ezzel a versével nyeri el „Európa legjobb világháborús költője” címet, amelyet az Angol Akadémiai Irodalomtudomány Intézet hirdet meg, és ahova Európa minden országából küldenek verseket. A pályázatban való részvétel egyetlen kitétele az volt, hogy a költőnek katonának is kellett lennie. Ezen a versenyen elindították Guillaume Apollinaire verseit is, de Gyóni Géza nyeri el 1934-ben az angol akadémia nagydíját, és őt választják meg Európa legjobb világháborús költőjének. Ekkor ez a vers már 12 európai nyelven olvasható. Még nem ért véget az első világháború, amikor 1917-ben Gyóninak ezt a versét nemcsak németül, hanem franciául, angolul és olaszul is lehet olvasni. Annyira egyetemes a vers üzenete, hogy az akkori Európa érezte: valaki megfogta a világháború lényegét. Valaki úgy beszél a világháború minden borzalmáról, hogy közben nem önmaga fájdalmát sírja el, hanem az ember fájdalmát, amit mindazok érezhettek, akik a háborúban részt vettek, ott pusztultak, vagy megsebesültek, vagy csak lelki sebekkel jöttek haza.

Egy különös ember, egy különös költő végtelenül különös életúttal. Amiatt is mondom, hogy végtelenül különös életút ez, mert pacifista költőnek indult, hatalmas háborúellenes verseket írt, még nincs világháború, mikor megírja a Cézár, én nem megyek című verset, amivel befut tulajdonképpen a magyar irodalmi közéletbe. Aztán 1914-ben, rögtön a háború kitérősekor, bevonul, és a legnehezebb frontszakasz, Przemysl vár védői közé kerül. Az itt írt versei egy egyetemes gondolkodóról tanúskodnak. Olyan versek ezek, amiket egy német, egy orosz vagy olasz, francia katona is elmondhatott, teljes joggal, függetlenül attól, hogy az antant, vagy a központi hatalmak oldalán szállt harcba hazájáért.

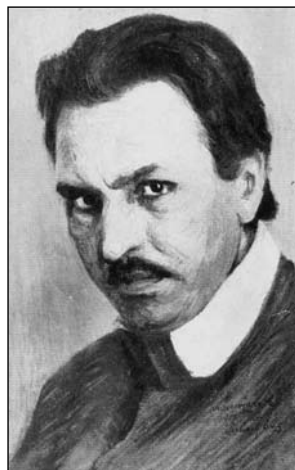
Gyóni Géza 33 évet élt, krisztusi korban hal meg, napra pontosan a 33. születésnapján. 1884. június 25-étől, ez élete alfája, tart a földi élete 1917. június 25-éig, élete ómegájáig. A származása is különös. Mindannyian Gyóni Gézának ismerjük, de őt Áchim Gézának keresztelték meg. Édesapja Dabason volt evangélikus lelkész, német származású, és édesanyja is német származású: Bekker Gizella, aki egy németországi tanító lánya, és első generációs magyar. Áchim család jóval régebben itt van már Magyarországon. Áchim Mihály forró lelkű hazafi, magyar érzésű ember, maga is költő. Gyóni Géza az első költői invencióit az apjától nyeri. Áchim Mihálynak is jelent meg verses kötete. Képzeljünk el egy papot, aki a XX. század nyelvén fogalmazza meg a XX. század modern hitét. Mi is ez? A XIX. században az ember számára a hit, a vallás magától értetődő volt, ebbe születtek bele, az apám, a nagyapám, mindenki templomba járt, az Istent senki nem merte gúnyolni, bántani, tehát Isten van – magától értetődő. De a XX. század embere, miután találkozik a három nagy megrendítő csapással: Darwin fajelméletével, mely arról beszél, hogy az embert nem az Isten teremti, hanem egy véletlen természetfejlődés láncolataként jön létre; találkozik Nietzschével, aki azt mondja, hogy az Isten halott. És végül találkozik Freuddal, aki azt mondja, hogy nem a tudatfeletti, hanem a tudatalatti, vagyis az ösztön vezérli az embert. És ez a három gondolat, mint három atombomba robban be a XIX. század végén, a XX. század elején az európai ember

gondolkodásába. A XIX. század végi, XX. századi ember hite modern hit. Súlyos kétségeken, néha hitetlenségeken, néha megélt életválságokon átszőtt és megharcolt modern hit. Aki azt mondja, hogy ő úgy született, hogy hisz, az bizony hazudik vagy képmutató. Gyóni édesapja, Áchim Mihály, ez az evangélikus lelkész, ilyen modern hitű ember volt. Leírta minden kétségét, és aztán leírta a verseiben a lélek által való győzelmet a kétségeken. Egy töprengő ember, aki éli a lelkészek életét, felesége van, gyermekei születnek, több meghal közülük, az egyházközség hol növekszik, hol csökken... Érti Áchim Mihály, hogy valahogy nem úgy van, mint a XIX. században volt. Ilyen családba csöppen, születik bele Gyóni (Áchim) Géza. (Ezt azért tartottam fontosnak elmondani, mert másképp nem is érthetjük meg Gyóni költészetét.) Az édesanyjához való kötődéséről is beszélnünk kell. Képzeljünk el egy családot, amelyik nagy boldogságban, megelégedettségben, szolgálatban él, és először egy fia hal meg Bekker Gizellának, aztán meghal 1890-ben Ádám nevű gyermeke is, és ebbe beleőrül ez a lelkészné. Nem bolond lesz a szó annak az értelmében, hogy közveszélyes vagy ostobaságokat beszélne, hanem a depressziója elhatalmasodik rajta, és bezárja maga körül a világot. Ez az asszony 1934-ig élt, de úgy, hogy 1890-től, miután bezárul maga körül a világ, a balassagyarmati kórház egyik osztályán, ahol az elmebetegeket kezelik, éli le az egész életét, teljes csöndben. Gyóni 1917-ben bekövetkezett haláláig kötődik hozzá, állandóan látogatja, beszél hozzá, verseket ír neki. Minél távolabb van a lehetőség attól, hogy anyjával normális kapcsolatot teremtsen, annál mélyebben jön elő benne a szeretet édesanyja iránt. Azért említem meg ezt, mert Gyóni költészetében az élet nagy válságában újra és újra előjön az anyja képe. 1894-ben a szarvasi evangélikus gimnáziumban kitűnő érettségit tesz, és szeretné folytatni apja foglalkozását, pap akar lenni. Beiratkozik az evangélikus teológiára, az evangélikus teológián az első évben kitűnően tanul. 1902-ben felveszi a Gyóni nevet, azért mert édesapja szolgálati helye Gyón.

Miért magyarosít egy Áchim Gyónira? Azért, amiért Franc Hercogból majd Herczeg Ferenc lesz 1903-ban; azért, amiért egy Ziegler Gézából majd Gárdonyi Géza lesz. Azért, amiért egy Glatter Miklós gyerekből majd Radnóti Miklós lesz. Amiért egy Petrovics–Hrúz gyerekből Petőfi Sándor lesz. Hogy mi történt kivétel nélkül mindegyikkel? Iskolába kerülve belesznek a magyar kultúra mélységesen mély kohójába. Ebben a kohóban nem elégnek, hanem kiég bennük minden salak. Olyan ez, mint mikor egy növénynél a gyökerek idegenek, és amikor a gyökérből szár sarjad, jön egy szent beszemzés. Ez a magyar kultúra. És a beszemzéstől felfelé a fa magyar. A gyökerek: német, orosz, francia, zsidó, a beszemzéstől kezdve a fa gyümölcssei a magyar kultúra gyümölcssei. El tudják képzelni, hogy milyen Magyarország lehetett az, amelyik ebből is, abból is, amabból is magyart csinált? Ezt a folyamatot először 1861-ben Jókai Mór írja le az Új földesúr című regényében. Még kiegyezés sincs, még Osztrák–Magyar Monarchia sincs, nincs erőszakos asszimilációs pont. Jókai regényében magyarrá lesz 10 év alatt Ankerschmidt.

És még annyit, csak érintőlegesen: mi az a szerencsétlen sorsú nemzet vagyunk, akiknek a múltját eltagadták, eltorzították, meghamisították. Nekünk a múltunkat is újra kell építeni. Azt lehet olvasni a századforduló Magyarországaról, hogy erősza-

kos asszimilációs politika, meg rossz nemzetiségi politika vitt bennünket Trianon tragédiájáig. Néhány apró kérdést szeretnék feltenni ezzel kapcsolatban. Hogy van az, hogy a szlovákság 1000 évig élt magyar impérium alatt... és megszűntek ezer év alatt? Nem, folyamatosan gyarapodtak. Elvesztették a nyelvüket? Nem. Magyarrá kellett lenniük? Nem. 1920-ban államot tudtak alapítani a csehekkel együtt. A felvidéki magyarok, még kevesebb, mint 100 éve élnek szlovák impérium alatt, és megfeleltek. Hogy is van ez a nemzetiségi politikában!? Az erdélyi románság 1000 évig élt magyar impérium alatt. És már a XVIII. század végére többségbe került Erdélyben. 1920. június 4-e előtt Erdélyben több román elemi iskola volt, mint magyar. Az erdélyi magyarság kilencvenegyhány év óta él román impérium alatt. És a kettőmillió-negyvenezer magyarból jelenleg egymillió-kettőszázezren vallják magukat ehhez a nem-

Gyóni Géza

zethez tartozónak. Az erőszakos nemzetiségi politikával szemben igaz az Áchim Gézából Gyóni Gézává való válás, Franc Herzogból Herczeg Ferenczé való válás, békeidőben, külső kényszer nélkül, egyszerűen csak azért, mert a magyar nemzet kultúrájához tartozni jó. A magyar nemzet kultúrájához tartozni annyit jelent, hogy megértjük, hogy mi nemcsak követelünk egy nemzettől, hanem tartozunk is neki. Van egy „tartozik” meg egy „követel” oldal. A fiatal hallgatóimnak mondom: a „tartozik” oldal azt jelenti, hogy most kell elkezdenetek törleszteni mindazt, amit nagyapáitok, apáitok, tanáraitok, ez a nemzet anyagiakban, erkölcsiekben, szellemiekben adott nektek. Gyóni 1902-ben érzi, hogy magyar, és nevében is azzá kell lennie.

Feltűnik a teológián, hogy az eszmék és ideák sokkal jobban lelkesítik, mint a tár-saikat. Ezért nem érti senki, hogy 1904-ben miért lesz öngyilkos. Szerencsére túléli az amerikai párbajt. A kutatások a sötétben tapogatóznak, annyit tudunk, hogy egy lovagias ügy, egy hölgy iránti szerelem vitte erre a lépésre. Az amerikai párbajnál két golyó van, egy fekete és egy fehér, aki a fekete golyót húzza, annak kötelessége huzonnegy órán belül megölnie magát. És Gyóni Géza húzta a fekete golyót. Pisztollyal szíven lövi magát, az a szerencséje, hogy rézsút lőtte meg magát, az egyik bordáját átlőtte, a másiknál kicsit félre ment a golyó, úgyhogy a szíve alsó sarkát érte csak, és túlélte az amerikai párbajt. Ekkor már Gyóni rájön, hogy ő bizony alkalmatlan lelkésznek. Nem meri megmondani az apjának, aki kerülő úton tudja meg. Aztán Gyóni hazamegy bevallani, hogy otthagya a teológiát, hiszen az utolsó félévben szinte nem is jár az iskolába. 1904-ben kezd el verseket írni, illetve ekkor jelenik meg első kötete is, Versek címmel. Gyóni Géza ekkor még csak próbálkozik, de igazán nagy versek nem születtek a tollából. Amikor 1905-ben félbehagyja a teológiát és hazamegy, akkor az Alsó-Dabas és Vidéke című lapnak a szerkesztését vállalja el, valamit ugyanis csinálnia kell. Ennek a lapnak egy személyben volt szerkesztője és készítője, így

kezdi újságírói pályáját. 1907-ben hívják be először katonának, póttartalékos képzést kap, és letölti négy hónapos katonai szolgálatát. Szembesül azzal a kérdéssel, hogy az Osztrák–Magyar Monarchia katonájaként miért kell neki idegen vezényleti nyelvű seregben, idegen országba mennie katonáskodni?! Amikor letelik a katonai szolgálata, mindenféleképpen Pestre akar kerülni, így 1908-ban Pestre megy. Megismerkedik Dapsy Gizellával, aki költőnő, (a Nyugat című folyóiratban Nil álnéven publikál, barátság fűzte Adyhoz), az első nagy szerelmes versei is erről a hölgyről szólnak, és talán komolyabb kapcsolat is lehetett volna ebből, ha 1912-ben nem kapja meg Gyóni a második behívót, Boszniába utásznak. Ha valami igazán távol állt Gyónitól, akkor az a katonáskodás. Leszerelése után elhatározza, hogy amit csak lehet, mindent megtesz annak érdekében, hogy ne legyen többet katona. Újságíró lesz, mégpedig profi újságíró. A Soproni Naplónál helyezkedik el, ugyanis az újságírók gyakran tudtak szerezni felmentést a katonai behívások alól. A lapnál kitűnt azzal, hogy közvetlen, kommunikatív, és a nők kedvence lesz. Gyóni egy férfi-szépség, aki ráadásul tehetséges újságíróként könnyen lánggra lobbanó szívvel azonnal verseket írva az imádott kedveshez, nagy népszerűsége tesz szert. Megismerkedik második szerelmével, Fetterné Murányi Jolánnal. A hozzá írt versek már meghaladják azokat a sablonos szerelmes verseket, amelyeket eddig írt. Váratlanul harmadszor is behívják. Nem tudja elkerülni a bevonulást, újra Boszniába kerül, és itt írja meg azt a verset, amellyel aztán a Nyugatban felfigyelnek rá. Ez pedig a Cézár, én nem megyek című verse.

Vérben úszik vad hegyek orma,
Paskolja vér; paskolja ár.
S engem a halál-dáridóra
Cézár parancsa vár.

...

*(A vers elhangzott az előadáson, olvasható többet között:
<http://mek.oszk.hu/00600/00664/00664.htm#5> honlapon – szerk.)*

Ennek a versnek sok különlegessége van. Az első, hogy egy római szituációba helyezi a maga versét és történetét. Egy légióst látunk, akit a császár katonának hív, akinek messze földre kell elmenni másokat legyilkolni, otthagyni a saját földjét, saját családját, életét kockáztatni, miközben erre semmilyen külső oka nincs. Gyóni ekkor teszi át a vers színhelyének áthelyezésével, a témakör megjelölésével az egész mondanivalót az osztrák–magyar hadseregre és Ferenc József-re. Nem véletlen, hogy a Nyugat, amely eddig visszautasította a kéziratát, amikor megírta az első olyan versét, amely a főnálló magyar rend ellen, a keresztyén rend ellen szólt, azonnal alkalmasnak találta a megjelentetésre.

Ekkor már túl vagyunk Bosznia–Hercegovina 1908-as annektálásán, Gyóni, aki már egyszer volt Boszniában utász és katona, úgy érzi, hogy ezek már felesleges dolgok, nem az ő ügye. Egyetlen olyan sora van a versnek, ami miatt a nyugatosoknak nagyon megtetszik. Ez az allúzív sor így szól: „Minden drágakövednél drágább Az én rongy életem.” S jusson eszünkbe: „Kinek drágább rongy élete, Mint a haza becsülete.” Ez

alapján a Nemzeti dal ellenverseként kezdi értelmezni ezt a pacifista verset a Nyugat és a hozzá kapcsolódó városi liberális értelmiség. Ne felejtjük, ez az a pillanat, ezek azok az évek, amikor a magyar kultúrát kifordítják a sarkaiból. Ekkor születik meg az ellen-himnusz, a fordított himnusz is. Tudjuk, Ady tollából születik meg, Nekünk Mohács kell című versben Ha van Isten... „verje, csak verje, verje”, írja a magyarságról az „Isten áldd meg a magyart” ellentétéként.

1913 tavaszán ismerkedik meg utolsó nagy szerelemével, Mészáros Ellával. 1914. augusztus 1-jén bevonul katonának. Az 1914-es háborút mi el sem tudjuk képzelni. Nem azért, mert azt a szörnyűségeket vagy a borzalmakat nem láttuk. Képzelnünk el egy egész nemzetet, aki azt mondja, hogy éjen a háború. Százezres tömegtüntetés, aminek az elején egy hatalmas molinó kifeszítve ezzel, hogy éljen a háború. Mindenki érezte, hogy az a háború élet-halál harc lesz Magyarország számára. Gyóni Géának nagy nemzeti hazafias költővé való átalakulása mögött ott van az a hatalmas felismerés, amit akkor az egész nemzet tudott, mégpedig az, hogy Magyarország számára a világháború nem azért van, mert kell, mert akarjuk, hanem azért, mert már rég elhatározott Amerikában és Nyugat-Európában, hogy Ausztria-Magyarországot szét kell szabdalni. Edvard Benes 1913-ban úgy jön haza az Egyesült Államokból, hogy hozza magával a modern Csehszlovákia térképét. Ha valaki Maurice Paléologue – Franciaország Szentpétervári nagykövete volt – „A cári Oroszország” című könyvét elolvassa, akkor megtudhatja, hogy már 1915-ben ott áll az orosz cár asztalán a Nagy-Románia terve, a Tiszáig érő Nagy-Romániáé, benne Szeged, Szolnok egészen a Tisza észak-keleti vonulatáig! És ha még mindig nem lenne meggyőzve, akkor javasolom, hogy olvassa el Edvard Benesnek azt a kiáltványát, ami 1916-ban jelenik meg, Európa minden nagy folyóirata lehozza, ezzel a címmel: „Zúzzátok szét Ausztria–Magyarországot!”. Csak az akkori és a mostani liberális barátaink nem tudják, hogy az első világháború nem azért folyt, mert egy öregember a maga ostobaságával azt mondta volna, hogy mindent meggondoltam, mindent megfontoltam, és mire ősszel lehullanak a levelek, már itthon lesznek a katonáink... Az első világháború arról szólt, hogy marad-e az ezeréves Magyarország, vagy halálra ítélik – ami meg is történt. 1917 nyarán rendezik meg Párizsban azt a szabadkőműves európai konferenciát, ahol hat pontban foglalják össze – 1917-ben vagyunk, még másfél évig fog tartani az első világháború! – a háború utáni Európa státuszát. Betűről betűre, szóról szóra, hangról hangra ez valósult meg 1918 után. Az akkori vezető magyar értelmiség, politikai elit kitűnően és pontosan tudta, hogy a világháború Magyarország számára létkérdés. Nem létszükséglet, hanem létkérdés.

Nos, ezt érzi meg Gyóni Géza is, amikor 1914-ben bevonul. Hadd mondjak néhány szót Przemyslről, mert nagyon kevesen tudják, hogy a magyar hősiesség, a magyar helytállás szimbóluma lett 1945-ig. Nem volt olyan magyar történelemkönyv, ahol a diákoknak nem kellett megtanulni a csodálatos várerőd nevét. Przemysl lengyel város, Európa legnagyobb várerődjét tartalmazta. Az erődvonal 50 km hosszú. Az első világháború kitörése után az oroszok azonnal ostromgyűrűbe fogják, mert tudják, hogy annak a frontszakasznak ez a legfontosabb állomása. Október 6-áról 7-ére történik meg a nagy ostrom, amelynek az emléke a Csak egy éjszakára című vers. Talán az emberiség tör-

ténetében először zajlott olyan csata, amikor annyi áldozat volt, hogy a folyó valóban piros színűre festődött. Annyi áldozat volt, hogy még egy hét után is úsztak le a hullák a San folyón. Ezt az erődöt Gyóni Géza több tízezer magyar népfölkelővel, illetve az Osztrák–Magyar Monarchia reguláris hadseregének közel 150 ezer katonájával védte. Az első ostromot sikerrel vívják meg a várvédők külső segítséggel, megérkezik egy osztrák fölmentő hadsereg és szétörik, szétlövik az orosz ostromgyűrűt. Az oroszok tanulnak a vereségből, és elhatározzák, hogy Przemyslt mégis beveszik, csak más módszerrel. 1915 elején kezdik ostromgyűrűbe fogni a várerődöt, és februárra bezárul körülöttük a körgyűrű. A taktika a következő: kiéheztetik a várvédőket. A történelemlkönyvek azt tanítják, hogy Leningrád volt az első olyan város, ahol a hős várvédők még az utcaköveket is felszedték, és bevetették mindenféle növényvel, és megették a macskát, a kutyát, s hősiesen kitartva nem adták meg magukat a náci fasisztáknak. Ilyen helytállás először nem Leningrádban volt így, hanem Przemyslben! Ott történt meg, hogy minden ehető meettek, már a végén még a polgári emberek a cipőjének a talpát is. A katonák napi 70 dkg-s fejadagját is levették napi 20 dkg-ra. Ezzel kellett volna harcolniuk egész nap. A várvédők nem adták meg magukat! Március 19-ére a helyzet annyira tarthatatlanná válik, hogy a várerőd akkori főparancsnoka elhatározza, hogy kitörnek. És itt következik a várvédők tragédiája, benne Gyóni Gézáé is, mivel ezt a tervet Przemysl városában lakó más nemzetiségű polgárok elárulják az oroszoknak. És a kitörésből szó szerint mészárlás lesz. A kitörés éjszakán és az utána következő napokon 40 ezer katona hal meg. Közel 80 ezer sebesült és majdnem 90 ezer hadifogoly indul el gyalog Szibériába. Elképzelhetetlen a pusztulás, ami Przemyslben és környékén történt. És ezután következnek a 7 hónapos gyalogmenet. Gyóni Géza és Mihály nevű testvére, aki szintén Przemysl várvédője volt, sok tízezer hadifogollyal együtt. Október 29-én érkeznek meg Krasznajarszkba. Az útvonaluk gyalog Kijev–Moszkva–Brindza–Alatír–Omszk–Petropavlov–Krasznajarszk. Mire odaérnek, 8000 magyar katona hal meg. Egyetlen magyar tankönyv sem írja le, hogy a legnagyobb magyar hadifogoly temető Krasznajarszkban volt. Mire véget ért az első világháború, közel 90 ezer fejfa mutatta az ott meghalt magyar hadifoglyok számát. Olyan sok mindent kell tudni a diákjainknak különböző országok, különböző népek szenvedéseiről, csak a saját fajtájukról nem. Pedig lehet, ha valaki az itt ülők közül megkérdezné, kiderülne, hogy a nagyapja vagy a dédapja ott volt. Nem tudnak róla semmit. Nos, ekkor már megjelent Gyóni Géza azon verseskötete, amelyből abban az évtizedben a legtöbbet adtak el, amelyet még Przemyslben ír, Lengyel mezőkön tábortűz mellett címmel. Egy vékony kis füzet, amiből a világháború végére 40 ezer példány fogy el. Ez a kötet csupa háborús vers, csupa olyan vers, ami a katonák lelkéről, életéről és történetéről szól. Azt mondták a katonatársak, hogy többet ér, mint a kenyér, viszik magukkal a hadifogságba. Amikor Przemysl várerőd elestének híre Magyarországra jut, és megtudja mindenki, hogy többek között Gyóni Géza is a hadifoglyok között van, mert túlélte, óriási kultusza kezdődik Budapesten a költészetének. Ennek lesz az eredménye az, hogy Pesten őt kezdik el emlegetni, mint a legnagyobb magyar költőt. Egyetlen komoly kritikusa van, Ady Endre. Ady végtelen dühvel látja, hogy 1914–1918 között, a háború alatt nem jelenik meg verses kötet. Ezekben a hónapokban, években úgy tűnik, hogy talál-

tatott egy új költő-zseni, akit zászlóra lehet tűzni, mert mindaz, amit elmond, az igaz. Gyóni Gézának, akinek nem elég, hogy hadifogságban van, a következő élet-drámát kellett átélnie: a Pesti Hírlapban megjelenik egy cikk Gyóni Gézáról, s ezt kövözően egy fiatal gimnazista fiú levélben kérdezi meg Ady Endrétől, hogy mi a véleménye Gyóni Géza költészetéről. Bár Csinszka figyelmezteti Adyt: vigyázz, ne engedj az indulataidnak, Ady mégis válaszolt. Ekkor kezdődik el a híres Ady–Gyóni vita a magyar irodalomban és kultúrtörténetben. Ady ugyanis azt írja ennek a fiatal fiúnak, hogy kedves barátom, Gyóni Géza nem volt költő, és ma sem az. Nem is lesz az sose, és azt kívánom neki, éljen meg ebből a háborús revüből. Mondja Ady Endre – amint éppen forró csokoládét majszolgat valamelyik pesti kávéházban – Gyóni Gézáról, aki Krasznajarszkban a mínusz 50 fokos hidegben magyar hadifogolyként él! Ez a fiatal gimnazista gyerek megmutatta az édesapjának a levelet, amit Ady saját kezűleg írt. Ezt az apa eljuttatja a korszak vezető irodalmi alakjához, kritikushoz, Rákosi Jenőhöz. Rákosi Jenő megjelenteti úgy, ahogy van, betűről betűre Ady levelét. Ez lesz az oka annak, hogy 1916-ban a barátok nagy része elfordul Adytól, ekkor kezdik róla mondani, hogy hazaáruló. Adyról tudni kell, hogy hat alkalommal hívják be katonának, és hatszor menteti fel magát 1914–1918 között. Persze beteg ember, tudjuk, hogy már 1902-től vérbaja van, és fizikailag leromlott állapotú, de neki csak a hátországban lehetett volna szolgálatot teljesíteni. Eközben Gyóni Géza éppen meghalni és éhen halni készül Krasznajarszkban. Az ottani magyar hadifoglyok életéről döbbenetes tudósítások keletkeztek, az első világháborúnak hatalmas irodalma lett 1920–1945 között. Ma ezekből semmit nem tanulnak a diákjaink! Krasznajarszkban télen nem volt ritka a mínusz 50 fok. Október végén befagyott a föld, április végéig föl sem engedett. Közben naponta több százan haltak meg. Ha meghalt egy magyar hadifogoly, akkor levétköztették anyaszült meztelenre, s mint a fahasábokat elhelyezték őket, mert ázni sírt nem lehetett a fagyos talajba. Október végétől április végéig. Áprilisban ezer számra, magasan álltak az emberhasábok, kékre fagyva. El tudják képzelni ennek a képnek a felülmúlhatatlan borzalmát? Más szenvedésekről nagyon sok képet szoktak mutogatni, tele vannak vele a történelemkönyveink. Az első világháború magyar hadifoglyainak elképzelhetetlen szenvedéseiről nem. Csoda-e hogy a magyar identitástudat sorra, több generációban ott tart, ahol tart? Visszatérve az eredeti történetünkhöz, a tragédia akkor következik be, mikor Gyóni Géza, mit sem tudva arról, hogy Pesten milyen vita folyik az ő költészetéről, csomagot kap az anyaországból. S a csomagolópapíron az említett vitát kiobbantó írás olvasható. Képzeljünk el egy embert, aki iszonyatos nyomorúságban és szenvedések között orosz hadifogolyként él, és megtudja, hogy mi zajlik a hátországban. Ekkor írja „Levél nyugatra” című versét.

Hol vagytok most, kis »intellektüellek«,
Kiket bús század baljós vége ellett?
Szent nyugat előtt rajongva térdeplők,
Kik lehánytatok minden józan gyeplőt;
Gúnyos mosolygók ideálra, honra,
Kiknek a »New-York« volt a Pantheonja;

Kik ígértétek a szent Holnapot,
S akik tegnap is hátra voltatok.
Hol vagytok mostan, fránya franciások,
Kis erótikák, tucatóriások?
Csörög-e még a sok kis szélkereplő,
Amelynek szép volt minden ami szeplő?
Magyart és múltat szánva nézdelők,
Nyugati szesztől kótyagos velők,
Koraszült bölcsek, véznák, betegek
Mit érez mostan horpadt melletek?

...

(A vers elhangzott az előadáson, olvasható többet között:

[http://mek.oszk.hu/00600/00664/00664.htm#6 honlapon – szerk.\)](http://mek.oszk.hu/00600/00664/00664.htm#6 honlapon – szerk.))

Ebből a korszakból a gimnáziumban tanulják Adyt, aki nyugatos volt. Tanulják Babitsot, aki nyugatos volt, Kosztolányit, aki nyugatos volt. Tanulják Juhász Gyulát, Tóth Árpádot, akik szintén nyugatosok voltak. S tanulják Móricz Zsigmondot, Karinthy Frigyeszt, aki nyugatosak voltak. Akiket így tanítanak, olyan kép alakulhat ki bennük, hogy egy folyóirat volt, és mindenki, aki progresszív magyar irodalomhoz tartozott, az mind a Nyugatot és annak ideológiáit képviselte. Ezzel az igazság köszönő viszonyban sincs. A Nyugatot 900 példányszámban adták ki a Magyarországon. A nemzeti konzervatív irodalom lapja, az „Új idők”, heti 30 ezer példányban jelent meg. A ’30-as években a Nyugat példányszáma visszamegy 340-re. Már 1929-ben meg akarják szüntetni a lapot, Babits és Móricz azért lettek társszerkesztők, hogy Móricz a saját vagyonából finanszírozza 1933-ig a Nyugat veszteségét. 340 példányszám a lapból egy egész országban... Ez annyit jelent, hogy néhány nagyváros karakteresen is körülírható olvasója vette. Ekkor éri el a nemzeti konzervatívok lapja, az „Új idők”, csúcspéldányszámát, a heti 40 ezer példányt. S ma a gimnáziumból kikerülő fiatalok a magyar nemzeti konzervatív mozgalom egyik költőjét sem tudnák megnevezni, mert nem tanították nekik. S e korszaknak a harmadik nagy irodalmi vonulata az erdélyi irodalom. Gondoljunk csak Áprily Lajosra, Reményik Sándorra, Wass Albertre, Kuncz Aladárra. A magyar irodalomban van egy szenzációs regény, Kuncz Aladár: „A fekete kolosor”. Arról szól, hogy azok a nyugatimádó festők, írók, költők, zenészek, akik éppen Párizsban vannak csodálni a fejlett és demokratikus irodalmat, azért jöttek ide, hogy gyönyörködjenek a francia festészetben, a francia demokráciába, a világháború kitörésének napján, csak azért, mert az Osztrák–Magyar Monarchia útlevél volt a zsebükben, internáló táborba kerültek. A franciák úgy bánnak velük, mint ellenségekkel, mint kémekkel. Kuncz Aladár egyébként a Nyugat köréhez tartozott.

Amikor Gyóni 1916-ban megírja ezt a verset (Levél nyugatra), akkor igazából már az a fajta háború és az a fajta harc dúl, nem a frontokon, hanem a hátszországban, amely egy új Magyarországot akar, s ennek kirobbantói a baloldali liberális gondolkodók. Az eddigi Magyarországot szellemében is megpróbálják lerombolni. Gyóni a hadifogság-

ban is rendületlenül ír hatalmas verseket. Ez a Gyóni Géza már nem is hasonlít arra a Gyónira, aki 1912-ben megírta a Cézár, én nem megyek-et. Ezeket a verseket a háború katonáiról írja. Azokról az egyszerű és névtelen hősökrol, parasztfiúkról, iparos legényekről, akik most katonaruhában vannak, életüket és vérüket adják valamiért, amit úgy hívnak, magyar haza. És amin nem szokás nevetni, pontosabban: eddig nem volt szokás nevetni. Most pedig ez lett egyes körökben nagy divat! Gyóni rendíthetetlenül ír. Van olyan verse, amelyet 700 példányban kell személyesen lemásolnia, mert jönnek a katonák és mondják neki: add ezt a verset, ezt küldöm haza a feleségemnek tábori levelezőlapon; ez tartja bennem a lelket. S valóban ezek a versek 8000 km-re Magyarországtól, a mínusz 50 fokban tudták a lelket tartani! Ehhez pedig két dolog kell: ilyen vers, meg ilyen lélek. A kettő csak együtt hatékony, lehet bármit írni, ha nincs lélek, ami rezonál. Fordításokat is készít, pl. Thomas Mann. Eljön 1917. június 8-a, amikor meghalt a testvére, Mihály, aki eddig tartotta benne a lelket. Csodálatos versekben emlékszik meg Mihály haláláról. Ezt követően nem azért hal éhen Gyóni, mert nem volt mit ennie – hiszen a katonatársak ugyanis annyira nagy becsben tartották, hogy ki sem kellett már vonulnia munkára, inkább helyette is dolgoztak, mert azt vallották, hogy a versei annál többet érnek –, hanem azért kellett meghalnia, mert nem hitt többé abban, hogy hazatérnek egyszer. Nem akart írni sem már. Két hét szörnyű szenvedés következik, a második hét után már olyan állapotban van, hogy a szervezete nem is fogadja be az ételt, már nem tud szilárdat enni, és ekkor a társak – képzeljünk el: egy hadifogoly táborban(!) – szereznek neki tápszert, hogy mesterségesen próbálják meg életben tartani. Nem sikerült. Szándékai szerint történik halála, nem lesz öngyilkos, csak hagyja magát meghalni, napra pontosan 33. születésnapján.

Már 1916-ban megjósolja a véget:

HAZATÉRÉS

Te már mindent tudsz, halott katona,
Vagy ami jobb tán: tudod már a semmit.
Szemed nem bántja bűn és babona,
S füledbe már az örök csend szüremlik.
Te már elérted, halott katona,
Amit mi, jaj-jaj, mindhiába várunk:
Téged takar a béke bársonya,
S már mind valóság, mi nekünk csak álmunk.
Kocsid után, mely lassan visz tova,
Meredt szemekkel, szívszorogva nézünk:
Te így térsz haza, halott katona, –
S ó, más lesz-e a mi hazatérésünk?

(Krasznajarszk, 1916.)

Az életben maradt társak tudták ugyan, hogy a hadifogoly temetőnek pontos nyilvánartása van, de hogy még biztosabb legyen majd Gyóni holttestének azono-

sítása, egy hordóból levett vasabroncsot húznak a testére, hogy ha elporhad a test, akkor is azonosítható legyen. Egymás mellé temették a két testvért: Mihályt és Gézát. Gyóni egyik katonatársa 1938-ban így nyilatkozik: Géza 1917. június 25-én meghalt, koporsójára valami ismertető jelet kellett tenni, hogy a későbbi kor rátaláljon. Ezért vasabroncsot húztunk fel Gyóni Géza mellére, körülbelül a szív magasságába. Két karja is le volt szorítva, így tettük koporsóba és temettük el a 20. sor 14. parcellájába testvére Áchim Mihály mellé.

Amikor Magyarországra megérkezik Gyóni halálhíre, senki nem akarja elhinni, azt hiszik, hogy a vöröskereszt tévedett. Amikor két hét múlva a halál megerősítése is megérkezik, egész Magyarország megemlékezik róla. Egyetlen lap hallgat konokul, ez a Nyugat. Gyóni kultusza tovább élt Magyarországon 1917 után is, és amikor véget ért az első világháború, akkor a katonatársak elhozták Gyóninak az ott megmaradt verseit. Van, amelyiket 10–15 különböző változatban, mivel mindet kézzel jegyezték le, másolták le, és így sokszor belekerült picis eltérés is. Még a 30-as évek elején is találtak újabb és újabb Gyóni-verseket! A magyarság úgy érezte, hogy Gyóni, a przemysli várvédő hős és a hadifogoly, mindenképpen megérdemli azt a kultuszt, hogy hazahozzák a holttestét. A két világháború közötti magyar kormányok folytattak is tárgyalásokat ez ügyben a Szovjetunióval. Háromszor is indítottak kísérletet arra, hogy Gyóni Géza testét hazahozzák... Aztán a 60-as években a nagy Szovjetunió elhatározta, hogy Krasznajarszkban felépítik a birodalom legnagyobb vízi erőművét a Jenyiszej folyó partján. A munkagépek földdel tették egyenlővé a hadifogolytábor megmaradt épületeit, s mellettük a három részre tagolt hatalmas temető is eltűnt. A sok-sok szenvedés után a sok tízezer magyar katonának még az emlékét is betemették a kotrógépek. A temetőnek egy részét elárasztotta a víz, és most vízi erőmű áll a helyén.

A víz eláraszthatta, a markológép betemethette Gyóni Géza utolsó üzenetét is, mely ott volt magyar nyelven a ledöntött épület falán, melyet maga a költő írt oda a kórházi ágya melletti falra végső, kétségbeesett intelemként:

„Térjetek meg
És szeressetek
Elnyel mindeneket a hőség
És csak Istené a dicsőség!”

A kérdés ma az, hogy mi, kései utódok, megőrizzük-e szívünkben, tudatunkban hálánkban; tanulmányainkban, könyveinkben iskoláinkban Gyóni Gézát, aki mintapéldája volt a XX. század eleje magyar sorsának hősiességben, tehetségben, kitartásban, hazaszeretében. Én remélem, hogy előbb-utóbb mindenki el tudja dönteni ezt a kérdést maga is. Az én szívemben ott él, és biztos vagyok benne, hogy eljön még az az idő, amikor újra ott lesz a magyar tankönyvek lapjain is – méltán.

*(Miskolcon a református egyházkerület székházának nagytermében
2014. szeptember 30-án elhangzott előadás szerkesztett változata)*

Kuklay Antal és Telenkó Miklós Magyar Örökség-díja

A Magyar Tudományos Akadémia dísztermében 2014. december 13-án adták át a Magyar Örökség-díjat Kuklay Antal kanonoknak, nyugdíjas körömi plébánosnak gazdag életműve és a cigánység felemelkedéséért végzett példaértékű munkája; Telenkó Miklós görög katolikus lelkésznek értékörző és értékkeremtő tevékenysége elismeréseként.

Ünneplők ünnepeltek. Középen Kuklay Antal

A Magyar Örökség-díjat Farkas Balázs, Fekete György és Makovecz Imre javaslatára a Magyarországiért Alapítvány kuratóriuma hozta létre 1995-ben. A Magyar Örökség-díj gondozását 2003-tól a Magyar Örökség és Európa Egyesület vette át. A díj azon magyar intézményeknek, csoportoknak, magánszemélyeknek adható, akik tevékenységükkel hozzájárultak a magyar kultúra, gazdaság, sport, tudomány, azaz a magyar társadalom erkölcsi, szellemi felemeléséhez. Ezek együttesen alkotják a magyarság „Láthatatlan Szellemi Múzeumát”.

Az alábbiakban Kuklay Antal laudációját közöljük, melyet P. Hofher József jezsuita, avas-déli plébános tartott.

Miskolc irányában az autópályát elhagyva, az ónodi révén átkelve Köröm község sivár lakóházai közül kimagaslik egy csodálatosan szépen felújított barokk épület, a pálosok egykori fogadója, a mai római katolikus plébánia épülete.

Kuklay Antalnak, a zseniális teológusnak, gondolkodónak, könyvtárosnak, művészettörténésznek, az érzékeny lelkületű Pilinszky szakértőnek köszönheti az épület a fennmaradását. Ugyancsak Antal atyának köszönhető, az innen nem messze kialakított Rákóczi emlékpark, az ónodi országgyűlés emlékére.

Telenkó Miklós

A plébániaépület úgy emelkedik ki a sivár, romos, épületek közül, mint Antal atya személye az itt élő, szellemileg, lelkileg tönkretett, rendszerek és rendszerváltások által meggyötört és megnyomorított lelkek közül. Világítótorony, aki a börtönének és hosszú mellőzöttségek ellenére fel tudta emelni ezeknek a szegény embereknek a tekintetét az égre, mint barokk katedrálisok égbe nyíló mennyezetfreskói, hogy utat mutasson és jövőt hirdessen az itt élőknek olyan időszakban is, amikor a szocializmus éveiben az egyház és egyháziak csak megtűrték voltak hazánkban.

Míndezek után anakronizmus Tóni atya személyét Váci Mihály nevével kapcsolatba hozni, de pont Váci sorai mondanak valamit a korról, ahol a száműzetésben élő lelkes az egyetemes emberszeretetből akkor is jelesre vizsgázott.

*Az elnyomatás „évei sem nyújtottak kevesebbet,
csak mi fiai, voltunk kevesebbek:
– bösz nagyravágyók: – lesve a csodákat:
nem tettük azt, amiből csoda válhat.”*

Kuklay Antal „meg tanult csendes hű forradalomban élni,
Szeretni, hinni a világot;
Tenni valamit, mivel besugárzod;
Melegíteni: – telet a gyertya lángja,
szelidíteni: – aszályt a szik virága;
Rázni a világot: – szellő az erdőt;
Lázadni – úgy, hogy magadat naponta
Feláldozod, ha mégoly kis dologra...”

Mindig megtalálta az utat, az értékek őrzésére és felmutatására.

A Kondíció Humána Alapítványon keresztül, a szellemi fogyatékosok emelésével, a régióban kallódó kincseknek a Sárospataki Egyházi Gyűjteménybe való egybegyűjtéssel, a Körömi Életminőség Alapítványnak segítségével, hogy szocializálja és emelje a cigányságot.

Óvodát épített. Az Ottó házban éveken keresztül a cigány gyerekeknek napközti szervezett, bevonva magyar asszonyokat, miskolci fiatalokat, budapesti művészeket a nevelő munkába.

A Folia Selecta periodika (most jön ki nyomdából az 50. szám) és a Bölcsesség Hajléka rendezvénysorozatai olyan minőséget hoztak Köröm község falai közé, mellyel bizonyította, hogy a világ háta mögötti helyen is lehet egy népet, nem középiskolás fokon tanítani.

Iskola és templom. Két intézmény melyre mindig különösen figyelt! Templomot épít Kiscsécson, Kesznyétenben és Sajóhídvégen.

*Széjjel szóródni – eső a homokra –
Sivatagnyi reménytelen dologra,
S ha nyár se lesz tőled – s a táj se lesz zöldebb:
– kutakká gyűjt a mély: – soká isznak belőled!”*

Legyen igazolás milderre Barnás Ágnes levélének részlete, melyet idén júniusban fogalmazott meg. Egy régi táborra emlékezett, melyet fogyatékkal élők számára szerveztek: „Az első reggel kint ültünk a kertben, reggelizünk a nagy asztalnál. Zsíros kenyeret ettünk és a műanyagkancsókból öntött teát ittunk. A gyerekek még nem tudták, mi fog történni velük – féltek –, némelyik szájából csurgott a nyál, kezükben szétmállott kenyér, zsíros kezükkel nyúltak hozzá mindenhez és mindenkihez. Az asztalon kifolyt a tea, ragadt minden – volt, akit úgy kellett etetni, s volt, aki szomjas maradt, ha nem itattuk meg –, itatás közben pedig folyt a cukros lé az asztalra, a gyerekek arcára, hasára, le a földre. Minden egy nagy ’kulimász’ volt. Volt, aki ott az asztalnál bepisilt – volt, akinek folyt az orra –, de hát mi így éltünk. Számtalan helyen ezekért a dolgokért nem fogadtak be minket, vagy ha befogadtak, akkor elküldtek bennünket.

Így reggeliztünk, mikor nyílt a kapu, és mise után belépett Tóni atya. Én arra gondoltam, hogy bemegy a plébániára, ahol szép terített asztal várja a reggelivel, hisz ez így természetes.

A mai napig nem felejttem. Antal atya mind ezt látva leült közénk és csak ennyit mondott. Ágnes, kérek egy kenyeret! És ott evett velünk. Sohasem felejttem el ezt a jelenetet.

E számunk szerzői

Bojtor István nyugalmazott református lelkipásztor

Czopf Éva Klára TORG, novicmesternő

Fedor Péter az avas-déli egyházközség parókusa

Gróf Lajos újságíró

Horkay László a Kárpátaljai Református Egyházkerület ny. püspöke

Hugyecz János gödöllői plébános

Kalna Zsolt OMFConv., minorita tartományfőnök

Dr. Seregély István ny. egri érsek

Dr. P. Szabó Ferenc SJ jezsuita szerzetes

D. Szebik Imre ny. evangélikus püspök, a Magyarországi Egyházak
Ökumenikus Tanácsának korábbi elnöke

Székely János római katolikus esztergom–budapesti segédpüspök

Takaró Mihály irodalomtörténész

Prof. dr. Kozma Zsolt ny. református lelkipásztor, teológiai professzor

Tartalomjegyzék

BABITS MIHÁLY VERSE: Húsvét előtt (3)

ÜNNEPEK – ALKALMAK

BOJTOR ISTVÁN: Mária látta az Urat (5)

ÖKUMENIKUS IMAHÉT (7)

„Adj innom!” (7)

Az imahét rövid története (7)

SZEBIK IMRE: Az ökumené áldása (8)

Mit jelent a böjt a mai ember életében? (10)

EGYHÁZAK, TEOLÓGIÁK, HITVALLÁSOK

SEREGÉLY ISTVÁN: A megszentelt élet (18)

KALNA ZSOLT: A minorita rendről (24)

CZOPF ÉVA KLÁRA: Legyetek szentek! (33)

SZÉKELY JÁNOS: „Ti keressétek először az Isten országát és annak igazságát...” (Mt 6,33) (39)

HUGYECZ JÁNOS: A Szentlélek szerepe az új evangelizációban (50)

FEDOR PÉTER: Vázlatosan a bizánci templomról és a Szent Liturgiáról (56)

SZABÓ FERENC: Magán-kinyilatkoztatások, látomások, égi üzenetek (66)

EGYHÁZAK ÉS TÖRTÉNELEM

KOZMA ZSOLT: A Vizsolyi Biblia hagyatéka és örököseinek kötelezettsége (69)

EGYHÁZAK ÉS TÁRSADALOM

HORKAY LÁSZLÓ: „Én vagyok a jó pásztor” (75)

HORKAY LÁSZLÓ: Beszámoló Kárpátaljáról (78)

EGYHÁZAK ÉS KULTÚRA

TAKARÓ MIHÁLY: Gyóni Géza, a világháború Petőfije (82)

Kuklay Antal és Telenkó Miklós Magyar Örökség-díja (93)